

**Uchwała Nr LIII / 405 / 2010
Rady Miejskiej w Łomiankach
z dnia 12 sierpnia 2010 roku**

w sprawie przyjęcia Strategii Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Łomianki na lata 2010-2020

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (tekst jednolity Dz. U. z 2001r. Nr 142, poz. 1591 ze zmianami) oraz art. 17 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (tekst jednolity: Dz. U. z 2009 r. Nr 175, poz. 1362 ze zmianami), Rada Miejska w Łomiankach uchwala, co następuje:

§ 1.

Przyjmuje się Strategię Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Łomianki na lata 2010-2020, stanowiącą załącznik do uchwały.

§ 2.

Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Łomianek.

§ 3.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

PRZEWODNICZĄCY RADY

Marek Zielski

RADA MIEJSKA w ŁOMIANKACH
ul. Warszawska 115
05-092 Łomianki

Załącznik do
Uchwały Nr LIII / 405 / 2010
Rady Miejskiej w Łomiankach
z dnia 12 sierpnia 2010 roku

STRATEGIA
INTEGRACJI I ROZWIĄZYWANIA
PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH
GMINY ŁOMIANKI
NA LATA 2010-2020

CZERWIEC 2010

SPIS TREŚCI

WPROWADZENIE	3
1. CZĘŚĆ WSTĘPNA.....	6
1.1. PODSTAWY POLITYKI SPOŁECZNEJ	7
1.2. UWARUNKOWANIA SPOŁECZNO-PRAWNE TWORZENIA STRATEGII... 8	
1.3. PRZESŁANKI WYNIKAJĄCE Z DOKUMENTÓW STRATEGICZNYCH	10
2. CZĘŚĆ DIAGNOSTYCZNA.....	22
2.1. CHARAKTERYSTYKA GMINY	23
2.2. DEMOGRAFIA.....	25
2.3. PROBLEMY SPOŁECZNE IDENTYFIKOWANE PRZEZ OŚRODEK POMOCY SPOŁECZNEJ	30
2.4. KWESTIA DZIECKA.....	41
2.5. KWESTIA OSÓB BEZROBOTNYCH	48
2.6. KWESTIA UZALEŻNIEŃ	55
2.7. KWESTIA NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI.....	60
2.8. KWESTIA PRZESTĘPCZOŚCI.....	65
2.9. PROBLEMY SPOŁECZNE W OCENIE ŚRODOWISKA LOKALNEGO.....	67
2.10. ANALIZA SWOT	75
2.11. ZASOBY UMOŻLIWIAJĄCE ROZWIĄZYWANIE PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH	83
2.12. PODSUMOWANIE CZĘŚCI DIAGNOSTYCZNEJ.....	86
3. CZĘŚĆ PROGRAMOWA	89
3.1. MISJA.....	90
3.2. CELE STRATEGICZNE, OPERACYJNE I KIERUNKI DZIAŁAŃ	91
3.3. MONITORING I WDRAŻANIE STRATEGII	102
4. UWAGI KOŃCOWE.....	109
SPIS DIAGRAMÓW, TABEL I WYKRESÓW.....	110

WPROWADZENIE

Mówiąc o gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych, należy mieć na myśli w szczególności działania publicznych i prywatnych instytucji pomocy społecznej (i pokrewnych), prowadzone na terenie gminy, podejmowane dla poprawy warunków zaspokojenia potrzeb przez wybrane kategorie osób i rodzin, mieszkańców gminy.

W oparciu o uzyskane informacje i materiały został przygotowany dokument dla gminy Łomianki, który pozwoli na racjonalizację lokalnej polityki społecznej oraz wskaże obszary, które w najbliższym czasie powinny stać się przedmiotem szczególnej troski władz lokalnych. Metodyka opracowania dokumentu pozwoliła zaangażować środowisko lokalne w budowę strategii na najważniejszych etapach, od diagnozy do wdrożenia i realizacji.

Przedłożony materiał został opracowany w **Ośrodku Pomocy Społecznej w Łomiankach** przy merytorycznym wsparciu Ośrodka Kształcenia Służb Publicznych i Socjalnych – Centrum AV w Częstochowie. Pomoc zewnętrzna polegała głównie na doradztwie i systematyzacji układu głównych elementów wypracowanego dokumentu.

Perspektywa czasowa obowiązywania niniejszego dokumentu została skomunikowana z głównymi dokumentami strategicznymi wpływającymi na rozwiązywanie lokalnych problemów, tj. Narodowymi Strategicznymi Ramami Odniesienia (Narodowa Strategia Spójności) oraz Narodową Strategią Integracji Społecznej, wyznaczającymi działania i stwarzającymi możliwość ubiegania się o środki zewnętrzne do 2013 roku.

W pracach nad strategią uczestniczyli eksperci, specjaliści, przedstawiciele środowisk oświaty, kultury, ochrony zdrowia, sądownictwa, policji, pomocy społecznej, przedstawiciele organizacji pozarządowych i samorządu lokalnego.

Strategia Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Łomianki na lata 2010-2020 składa się z trzech zasadniczych części, tj. części wstępnej, diagnostycznej i programowej.

Część wstępna zawiera elementarne informacje dotyczące zasad konstruowania dokumentu – są w niej przedstawione podstawy polityki społecznej, uwarunkowania społeczno-prawne tworzenia strategii oraz została dokonana analiza dokumentów strategicznych, z którymi powinna korespondować i być spójna strategia.

Część diagnostyczna dokumentu zawiera charakterystykę gminy, informacje na temat sytuacji demograficzno-bytowej jej mieszkańców oraz diagnozę problemów społecznych gminy, opartą na badaniu źródeł zastanych oraz analizie specjalnie skonstruowanych do tego celu ankiet i wywiadów. Diagnoza obejmuje następujące kwestie:

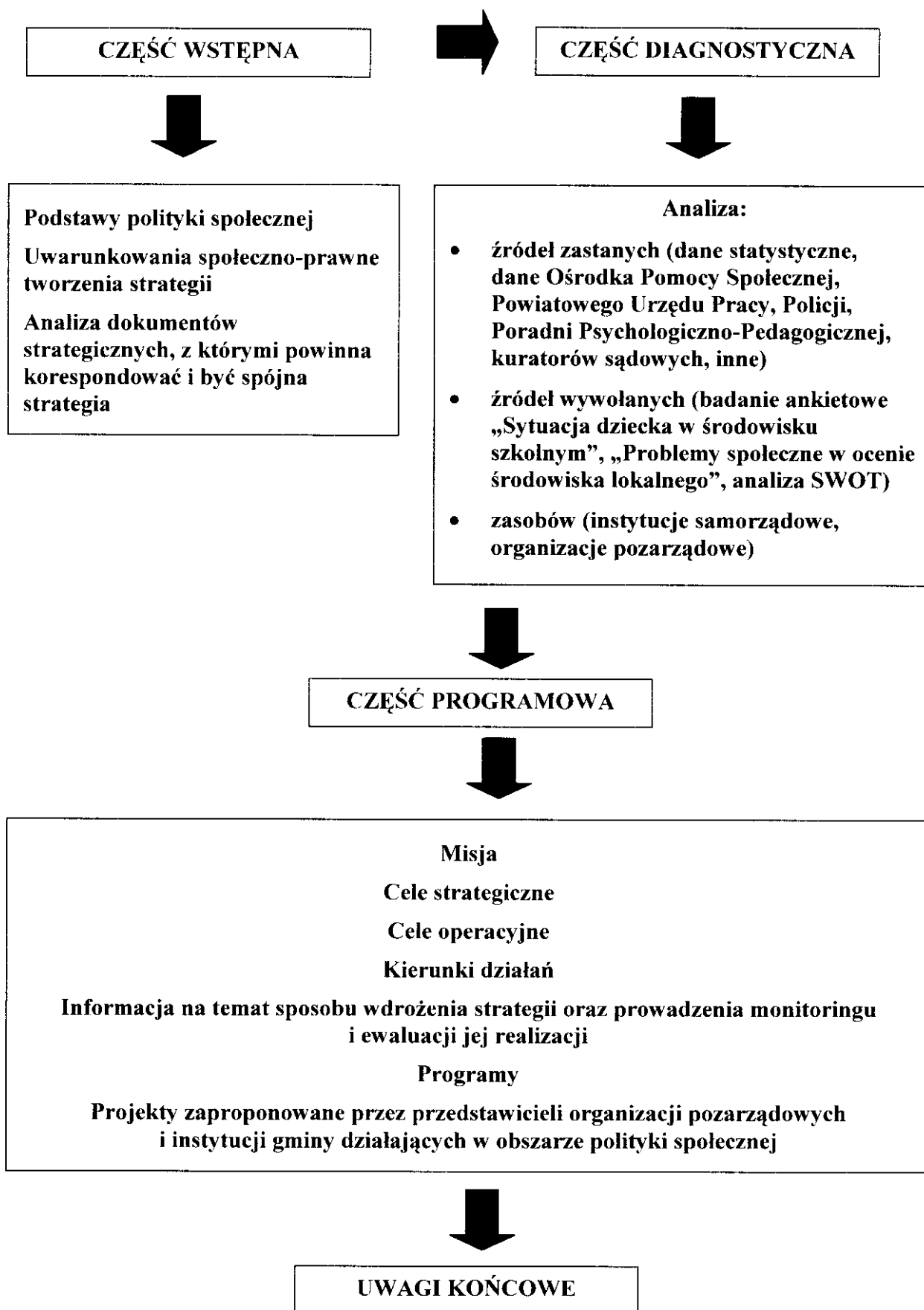
1. Problemy społeczne identyfikowane przez Ośrodek Pomocy Społecznej;
2. Kwestia dziecka;
3. Kwestia osób bezrobotnych;
4. Kwestia uzależnień;
5. Kwestia niepełnosprawności;
6. Kwestia przestępczości;
7. Problemy społeczne w ocenie środowiska lokalnego;
8. Analiza SWOT;
9. Zasoby umożliwiające rozwiązywanie problemów społecznych.

W podsumowaniu części diagnostycznej, po nałożeniu wyników dokonanej analizy na zakres możliwości kompetencyjnych samorządu gminnego, zostały wskazane najważniejsze obszary problemowe, których rozwiązanie powinno stać się przedmiotem troski samorządu lokalnego, a są one treścią części programowej dokumentu. Ponadto pokazany został związek zidentyfikowanych w procesie badawczym problemów społecznych z czynnikami, które należy brać pod uwagę w programowaniu działań służących rozwiązywaniu problemów społecznych środowiska lokalnego.

W części programowej dokumentu zostały przedstawione najistotniejsze założenia polityki społecznej gminy na najbliższe lata. Zostały one ujęte w formie misji, celów strategicznych, celów operacyjnych i kierunków działań. Ponadto została zaprezentowana informacja na temat sposobu wdrożenia strategii oraz prowadzenia monitoringu i ewaluacji jej realizacji.

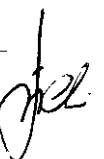
Przedstawienie graficzne metodologii opracowania Strategii Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Łomianki na lata 2010-2020 prezentuje poniżej zamieszczony diagram.

Diagram 1. Metodologia opracowania dokumentu strategii

1. CZĘŚĆ WSTĘPNA

Część wstępna zawiera elementarne informacje dotyczące zasad konstruowania dokumentu. Przedstawione w niej zostały podstawy polityki społecznej, uwarunkowania społeczno-prawne tworzenia strategii oraz została dokonana analiza dokumentów programowych opracowanych na poziomie kraju, województwa, powiatu i gminy, z którymi powinna korespondować i być spójna strategia.

1.1. PODSTAWY POLITYKI SPOŁECZNEJ

Polityka społeczna oparta na określonych wartościach i zasadach może być postrzegana jako przewodnik działania państwa i władz samorządowych różnych szczebli w celu kształtowania warunków życia ludności, stosunków międzyludzkich i ogólnych warunków rozwoju oraz harmonizowania i godzenia rozbieżnych interesów różnych grup społecznych. Z wartości wynikają zarówno cele polityki społecznej, jak i zasady.

Zasady to ogólne doktryny i normy działania, którymi powinny kierować się podmioty polityki społecznej w realizacji podstawowego celu, jakim jest zaspokajanie potrzeb. Niektóre zasady polityki społecznej są tożsame z wartościami. Zasady, które są najczęściej artykułowane bądź realizowane w polityce społecznej, a które stają się dla twórców strategii podstawowymi fundamentami budowania społeczności lokalnej, wolnej od zagrożeń i problemów społecznych, to:

1. **Zasada samopomocy** – przejawia się w istnieniu i rozwoju pomocy wzajemnej ludzi zmagających się z podobnymi problemami życiowymi oraz pomocy silniejszych dla słabszych; zazwyczaj w ramach niewielkich nieformalnych grup.
2. **Zasada przezorności** – oznacza, że bezpieczeństwo socjalne jednostki nie może być tylko efektem świadczeń ze strony społeczeństwa, ale wynikać powinno także z odpowiedzialności człowieka za przyszłość własną i rodziny.
3. **Zasada solidarności społecznej** – najczęściej rozumiana jako przenoszenie konsekwencji, niekiedy utożsamiana z solidaryzmem społecznym, oznaczającym wyższość wspólnych interesów członków społeczeństwa nad interesami poszczególnych klas lub warstw.
4. **Zasada pomocniczości** – oznacza przyjęcie określonego porządku, w jakim różne instytucje społeczne dostarczają jednostce wsparcia, gdy samodzielnie nie jest w stanie zaspokoić swoich potrzeb; w pierwszej kolejności pomoc powinna pochodzić od rodziny, a następnie od społeczności lokalnej, a na końcu od państwa.
5. **Zasada partycypacji** – wyraża się w takiej organizacji życia społecznego, która poszczególnym ludziom zapewnia możliwość pełnej realizacji swoich ról społecznych, natomiast poszczególnym grupom pozwala zająć równoprawne z innymi miejsce w społeczeństwie.

6. **Zasada samorządności** – stanowi realizację takich wartości, jak wolność i podmiotowość człowieka, a wyraża się w takiej organizacji życia społecznego, która jednostkom i grupom gwarantuje prawo do aktywnego udziału w istniejących instytucjach społecznych oraz tworzenia nowych instytucji w celu skuteczniejszego zaspokajania potrzeb i realizacji interesów.
7. **Zasada dobra wspólnego** – przejawia się w takich działaniach władz publicznych, które uwzględniają korzyści i interesy wszystkich obywateli i polegają na poszukiwaniu kompromisów tam, gdzie interesy te są sprzeczne.
8. **Zasada wielosektorowości** – polega na równoczesnym funkcjonowaniu publicznych podmiotów polityki społecznej, organizacji pozarządowych i instytucji rynkowych, które dostarczają środków i usług służących zaspokajaniu potrzeb społeczeństwa.

Z wymienionych powyżej zasad wynikają podstawowe cele, które powinny kształtować politykę społeczną w danym środowisku lokalnym. Są to przede wszystkim:

- dążenie do poprawy położenia materialnego i wyrównywanie szans życiowych grup społeczeństwa ekonomicznie i socjalnie najsłabszych;
- prowadzenie bieżących działań osłonowych;
- dostrzeganie zagrożeń społecznych z wyprzedzeniem;
- dorównywanie do standardów unijnych i międzynarodowych.

Mówiąc o wartościach, nie można nie wspomnieć o wartości podstawowej, jaką jest dobro rodziny. Ta wartość stała się fundamentem niniejszego dokumentu programowego, gdyż od wspierania rodziny jako najważniejszej komórki społecznej należy rozpoczynać każdy rodzaj oferowanej pomocy.

1.2. UWARUNKOWANIA SPOŁECZNO-PRAWNE TWORZENIA STRATEGII

Obowiązek opracowania Gminnej Strategii Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych wynika wprost z art. 17. ust. 1 pkt 1 ustawy o pomocy społecznej z dnia 12 marca 2004 r. (Dz. U. z 2009 r. Nr 175. poz. 1362 z późn. zm.). Różnorodność problemów społecznych występujących w gminie powoduje konieczność

wzięcia pod uwagę także innych aktów prawnych, które mają istotny wpływ na konstrukcję dokumentu i rozwiązywanie zadań społecznych w przyszłości. Są to m.in.:

- ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2003 r. Nr 96, poz. 873 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym (Dz. U. z 2003 r. Nr 122, poz. 1143 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. z 2008 r. Nr 69, poz. 415 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2007 r. Nr 70, poz. 473 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2008 r. Nr 14, poz. 92),
- ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz. U. z 2005 r. Nr 179, poz. 1485 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2005 r. Nr 180, poz. 1493),
- ustawa z 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. z 2006 r. Nr 139, poz. 992 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów (Dz. U. z 2009 r. Nr 1, poz. 7 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 21 czerwca 2001 r. o dodatkach mieszkaniowych (Dz. U. z 2001 r. Nr 71, poz. 734 z późn. zm.).

Oprócz wspomnianych aktów prawnych przy realizacji strategii może zachodzić potrzeba odwołania się również do ustaw i aktów wykonawczych z zakresu ochrony zdrowia, oświaty i edukacji publicznej, budownictwa socjalnego.

W gminnej strategii integracji i rozwiązywania problemów społecznych uwzględniono dokumenty programowe, w których akcentuje się konieczność zapewnienia dialogu i partnerskiej współpracy instytucji rządowych, samorządowych, organizacji pozarządowych, biznesu oraz uznaje się za niezbędną partnerską współpracę z osobami podlegającymi wykluczeniu społecznemu. Wspomniane dokumenty to przede wszystkim:

- Narodowa Strategia Integracji Społecznej na lata 2004-2010,
- Krajowy Program „Zabezpieczenie Społeczne i Integracja Społeczna na lata 2008-2010”,
- Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia 2007-2013 (Narodowa Strategia Spójności 2007-2013),
- Program Operacyjny Kapitał Ludzki,
- Strategia Wojewódzka w Zakresie Polityki Społecznej dla Województwa Mazowieckiego na lata 2005-2013,
- Strategia Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Warszawskiego Zachodniego 2009-2013,
- Strategia Zrównoważonego Rozwoju Gminy Łomianki do 2020 roku.

1.3. PRZESŁANKI WYNIKAJĄCE Z DOKUMENTÓW STRATEGICZNYCH

Strategia integracji i rozwiązywania problemów społecznych gminy nie jest jedynym dokumentem w obszarze polityki społecznej, którego skutki dotyczą jego mieszkańców. Krytyczna analiza dokumentów programowych powstających na poziomie kraju, województwa, powiatu czy gminy pozwala na skuteczniejsze programowanie działań na poziomie lokalnym w taki sposób, by nie powielać pewnych działań, ale wpisywać się własnymi propozycjami programowymi w już funkcjonującą rzeczywistość formalnoprawną. Strategia Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Łomianki na lata 2010-2020 jest spójna z poniższymi dokumentami.

1.3.1. DOKUMENTY KRAJOWE I EUROPEJSKIE

Narodowa Strategia Integracji Społecznej

Cele polityki integracji społecznej w Polsce wynikają przede wszystkim z priorytetów określonych w przyjętej w czerwcu 2004 r. Narodowej Strategii Integracji Społecznej. Wynikają również z założeń w zakresie zwalczania ubóstwa i wykluczenia społecznego przyjętych w grudniu 2000 r. przez Radę Europejską w Nicei, które Polska

w pełni zaakceptowała i oficjalnie potwierdziła poprzez przyjęcie w grudniu 2003 r. Wspólnego Memorandum Polski i Unii Europejskiej o Integracji Społecznej (Joint Inclusion Memorandum).

Zarówno Krajowy Plan Działania na rzecz Integracji Społecznej, jak i Wspólne Memorandum są elementami realizacji Strategii Lizbońskiej, która została przyjęta przez piętnaście krajów członkowskich UE w marcu 2000 roku. Polskie priorytety wpisują się także w podstawowe założenia Zrewidowanej Strategii Spójności Społecznej Rady Europy, której inauguracja odbyła się w lipcu 2004 r. w Warszawie. Jednym z tych założeń jest budowanie integracji i spójności społecznej w oparciu o prawa człowieka, a zwłaszcza te prawa, które zostały zawarte w Zrewidowanej Europejskiej Karcie Społecznej.

Priorytety Narodowej Strategii Integracji Społecznej stworzone zostały z perspektywą ich realizacji do 2010 roku. W zakresie realizacji **prawa do edukacji** zakładają one: wzrost uczestnictwa dzieci w wychowaniu przedszkolnym, poprawę jakości kształcenia na poziomie gimnazjalnym i ponadgimnazjalnym: upowszechnienie kształcenia na poziomie wyższym i jego lepsze dostosowanie do potrzeb rynku pracy, rekompensowanie deficytów rozwoju intelektualnego i sprawnościowego dzieci oraz upowszechnienie kształcenia ustawicznego.

W zakresie realizacji **prawa do zabezpieczenia socjalnego** priorytety zakładają: radykalne ograniczenie ubóstwa skrajnego, którego poziom jest obecnie nieakceptowany i wymaga podjęcia zdecydowanych działań, oraz ograniczenie tendencji wzrostowych rozwarstwienia dochodowego, tak aby różnice te nie odbiegały od przeciętnego poziomu w krajach UE.

W zakresie realizacji **prawa do pracy** priorytety zakładają: ograniczenie bezrobocia długookresowego, zmniejszenie bezrobocia młodzieży, zwiększenie poziomu zatrudnienia wśród niepełnosprawnych oraz zwiększanie liczby uczestników aktywnej polityki rynku pracy.

W zakresie realizacji **prawa do ochrony zdrowia** priorytety zakładają: wydłużenie przeciętnego dalszego trwania życia w sprawności, upowszechnienie dostępu do świadczeń opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych oraz zwiększenie zakresu programów zdrowia publicznego obejmujących kobiety i dzieci.

W zakresie realizacji **innych praw społecznych** priorytety zakładają: zwiększenie dostępu do lokali (mieszkań) dla grup najbardziej zagrożonych bezdomnością, zapewnienie lepszego dostępu do pracowników socjalnych, rozwinięcie pomocy środowiskowej i zwiększenie liczby osób objętych jej usługami, zaangażowanie obywateli w działalność społeczną, realizację Narodowej Strategii Integracji Społecznej przez samorzady terytorialne oraz zwiększenie dostępu do informacji obywatelskiej i poradnictwa.

Krajowy Program „Zabezpieczenie Społeczne i Integracja Społeczna na lata 2008-2010”

Krajowy Program „Zabezpieczenie Społeczne i Integracja Społeczna na lata 2008-2010” jest dokumentem, który został przygotowany w związku z uczestnictwem Polski w otwartej metodzie koordynacji Unii Europejskiej w dziedzinie zabezpieczenia społecznego i integracji społecznej. Jego celem jest poprawa efektywności otwartej metody koordynacji, która jest metodą wzajemnej pomocy, wzajemnego uczenia się i wymiany informacji, oraz wzmocnienie interakcji pomiędzy otwartą metodą koordynacji w polityce społecznej a Strategią Lizbońską na rzecz wzrostu gospodarczego i zatrudnienia. Dokument obejmuje trzy obszary działań: integrację społeczną, system emerytalny oraz opiekę zdrowotną i opiekę długoterminową, które zostały ujęte w trzech częściach składowych Programu, tj. w Krajowym Planie Działań na rzecz Integracji Społecznej, w Krajowej Strategii Emerytalnej oraz w Krajowym Planie na rzecz Opieki Zdrowotnej i Opieki Długoterminowej.

Cele przewodnie Krajowego Planu Działań na rzecz Integracji Społecznej zostały uzgodnione w konsultacjach z przedstawicielami władz samorządowych, partnerami społecznymi, środowiskiem naukowym oraz organizacjami pozarządowymi. Wzięto również pod uwagę rekomendacje Komisji Europejskiej sformułowane pod adresem Polski we Wspólnym raporcie na rzecz Zabezpieczenia Społecznego i Integracji Społecznej z 2007 r. Priorytety i działania Krajowego Planu Działań na rzecz Integracji Społecznej na lata 2008-2010 uwzględniają także spójność z założeniami Europejskiego Roku Walki z Ubóstwem i Wykluczeniem Społecznym (2010). Przyjęto, że dokument

będzie realizowany w ramach trzech priorytetów tematycznych, w obrębie których wyznaczono następujące działania:

Priorytet 1. Przeciwdziałanie ubóstwu i wykluczeniu społecznemu dzieci i młodzieży

1. Poprawa sytuacji dochodowej rodzin
2. Rozwój usług opiekuńczych nad dzieckiem
3. Wyrównywanie szans edukacyjnych oraz wsparcie dla uczących się dzieci i młodzieży z ubogich rodzin

Priorytet 2. Integracja przez aktywizację

1. Rozwój ekonomii społecznej
2. Rozwój narzędzi i instrumentów na rzecz aktywnej integracji
3. Realizacja programów integracyjnych na rzecz osób niepełnosprawnych

Priorytet 3. Dostęp do wysokiej jakości usług społecznych

1. Poprawa jakości usług edukacyjnych
2. Rozwój budownictwa socjalnego
3. Profilaktyka i rozwiązywanie problemów alkoholowych
4. Profilaktyka w zakresie przeciwdziałania narkomanii
5. Rozwój usług dla ludzi starszych
6. Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie
7. Rozwój nieodpłatnej pomocy prawnej

Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia 2007-2013 (Narodowa Strategia Spójności 2007-2013)

Zgodnie z rozporządzeniem Rady Europejskiej, ustanawiającym przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego i Funduszu Spójności, przygotowano strategiczne wytyczne w sprawie spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej, określające indykatywne ramy interwencji funduszy z uwzględnieniem innych polityk Unii Europejskiej. Projekt tego dokumentu Komisja Europejska opublikowała 5 lipca 2005 r. pod nazwą „Polityka spójności wspierająca wzrost gospodarczy i zatrudnienie: Strategiczne Wytyczne Wspólnoty 2007-2013” (SWW). Dokument ten zaleca każdemu funduszowi realizację

celu priorytetowego, którym jest promowanie harmonijnego, zrównoważonego i trwałego rozwoju Wspólnoty.

Na podstawie zapisów Strategicznych Wytycznych Wspólnoty Polska opracowała „Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia na lata 2007-2013 wspierające wzrost gospodarczy i zatrudnienie” (NSRO), które integrują główne priorytety Wspólnoty z priorytetami polskimi, uwzględniając jednocześnie zapisy Krajowego Programu Reform, odpowiadającego na wyzwania zawarte w Strategii Lizbońskiej. Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia stanowią podstawę do programowania interwencji Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR), Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS) oraz Funduszu Spójności (FS).

Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia określają działania o charakterze rozwojowym, jakie rząd polski zamierza podjąć w latach 2007-2013 w zakresie promowania trwałego wzrostu gospodarczego, wzrostu konkurencyjności oraz wzrostu zatrudnienia. NSRO służą jednocześnie zapewnieniu skutecznej pomocy na rzecz regionów i grup społecznie zmarginalizowanych oraz pomocy w restrukturyzacji sektorów i regionów problemowych. Zakładanym efektem strategii proponowanej w NSRO jest znaczące podniesienie jakości życia mieszkańców Polski i zbliżenie poziomu rozwoju do obecnie najbiedniejszych starych państw członkowskich, a w dłuższej perspektywie poziomu zbliżonego do średniej europejskiej.

Program Operacyjny Kapitał Ludzki

Najważniejszym instrumentem finansowym polityki społecznej Unii Europejskiej jest Europejski Fundusz Społeczny. Finansuje on działania państw członkowskich w zakresie przeciwdziałania bezrobociu i rozwoju zasobów ludzkich w celu osiągnięcia spójności gospodarczej i społecznej oraz wysokiego poziomu zatrudnienia. Zgodnie z Narodowymi Strategicznymi Ramami Odniesienia (NSRO) całość interwencji Europejskiego Funduszu Społecznego w Polsce na lata 2007-2013 została ujęta w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki. Jego celem jest umożliwienie pełnego wykorzystania potencjału zasobów ludzkich poprzez wzrost zatrudnienia i potencjału adaptacyjnego przedsiębiorstw i ich pracowników, podniesienie poziomu wykształcenia

społeczeństwa, zmniejszenie obszarów wykluczenia społecznego oraz wsparcie budowy struktur administracyjnych państwa.

Problematyka integracji społecznej została ujęta w dwóch priorytetach tego Programu, tj. w realizowanym na poziomie centralnym priorytecie I „Zatrudnienie i integracja społeczna” oraz w realizowanym na poziomie regionalnym priorytecie VII „Promocja integracji społecznej”. W ramach tych priorytetów przewidziano następujące działania odnoszące się do problematyki integracji społecznej:

- Priorytet I – Działanie 1.2. „Wsparcie systemowe instytucji pomocy i integracji społecznej”, którego cel zakłada podniesienie jakości i efektywności funkcjonowania instytucji działających w obszarze pomocy i integracji społecznej poprzez rozszerzanie realizowanych przez nie usług, poprawę systemu monitorowania i oceny efektywności podejmowanych działań oraz inwestycje w rozwój kwalifikacji i kompetencji kadr;
- Priorytet I – Działanie 1.3. „Ogólnopolskie programy integracji i aktywizacji zawodowej”, którego celem jest opracowywanie, wdrażanie i promocja ogólnopolskich i ponadregionalnych rozwiązań z zakresu aktywizacji zawodowej i integracji społecznej, skierowanych do grup znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy, w tym w szczególności: młodzieży zagrożonej wykluczeniem społecznym, osób pozbawionych wolności, osób niepełnosprawnych oraz członków społeczności romskiej, a także upowszechnianie rozwiązań na rzecz godzenia życia zawodowego i rodzinnego oraz wyrównywania szans kobiet i mężczyzn w dostępie do zatrudnienia;
- Priorytet VII – Działanie 7.1. „Rozwój i upowszechnianie aktywnej integracji”, którego cel zakłada rozwijanie aktywnych form integracji społecznej i umożliwianie dostępu do nich osobom zagrożonym wykluczeniem społecznym oraz poprawę skuteczności funkcjonowania instytucji pomocy społecznej w regionie;
- Priorytet VII – Działanie 7.2. „Przeciwdziałanie wykluczeniu i wzmocnienie sektora ekonomii społecznej”, którego celem jest poprawa dostępu do zatrudnienia osób zagrożonych wykluczeniem społecznym i rozwijanie sektora ekonomii społecznej;
- Priorytet VII – Działanie 7.3. „Inicjatywy lokalne na rzecz aktywnej integracji”, którego cel zakłada wsparcie dla rozwoju inicjatyw na rzecz aktywizacji i integracji

społeczności lokalnych, przyczyniające się do realizacji strategii rozwoju kapitału ludzkiego na terenach wiejskich.

Pośrednio dla problematyki integracji społecznej istotne jest również wyznaczone w ramach Priorytetu V – Działanie 5.4 „Rozwój potencjału trzeciego sektora”, którego cel zakłada wspieranie potencjału organizacji pozarządowych w celu ich efektywnego i profesjonalnego uczestnictwa w mechanizmach partnerstwa, szczególnie w obszarach istotnych dla realizacji Strategii Lizbońskiej i Krajowego Programu Reform.

1.3.2. DOKUMENTY REGIONALNE I LOKALNE

Strategia Wojewódzka w Zakresie Polityki Społecznej dla Województwa Mazowieckiego na lata 2005-2013

Województwo poprzez działalność Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej pełni rolę wspierającą, aktywizującą, koordynującą i inicjującą nowe rozwiązania, zmierzające do wyrównywania poziomu życia mieszkańców. „Strategia Wojewódzka w Zakresie Polityki Społecznej dla Województwa Mazowieckiego na lata 2005-2013” określa główne działania samorządu województwa zgodnie z przypisanymi województwu zadaniami z zakresu pomocy społecznej.

Misję samorządu województwa mazowieckiego, realizowaną w ramach strategii, określono jako: „Osiągnięcie odczuwalnych społecznie, pozytywnych efektów w zakresie priorytetowych obszarów polityki społecznej, jakie stanowią: ubóstwo, uzależnienia, starość, bezrobocie, niepełnosprawność”. Dla każdego z pięciu wyodrębnionych obszarów sformułowano następujące cele strategiczne.

I. Ubóstwo

1. Podejmowanie selektywnych działań na rzecz osób i rodzin znajdujących się w stanie ubóstwa, ze szczególnym uwzględnieniem przedsięwzięć ograniczających skutki życia w biedzie
2. Tworzenie mechanizmów wychodzenia z bezdomności i zapobiegających przechodzeniu osób ubogich w stan bezdomności

II. Uzależnienia

1. Zahamowanie wzrostu spożycia alkoholu, promocja zdrowego stylu życia, rozwijanie postaw sprzyjających tym zachowaniom
2. Ograniczenie używania i dostępności do narkotyków i innych środków psychoaktywnych oraz związanych z tym problemów

III. Starość

1. Podniesienie jakości życia osób starszych, zaspokajanie ich potrzeb poprzez spójne i skoordynowane działania podmiotów mających wpływ na realizację regionalnej polityki społecznej

IV. Bezrobocie

1. Rozwijanie aktywnej polityki rynku pracy w zakresie działań objętych pomocą społeczną, wspieranej przez realizację sektorowych i regionalnych programów

V. Niepełnosprawność

1. Wyrównywanie szans osób niepełnosprawnych i przeciwdziałanie ich wykluczeniu społecznemu

Strategia Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Warszawskiego Zachodniego na lata 2009-2013

Strategia Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Warszawskiego Zachodniego na lata 2009-2013 jest dokumentem, który wyznacza kierunki rozwoju powiatu oraz definiuje potrzeby jego mieszkańców w zakresie dziedzin objętych działalnością powiatu, takich jak: pomoc społeczna, przeciwdziałanie bezrobociu, polityka prorodzinna, wspieranie osób niepełnosprawnych. Ponadto Strategia systematyzuje planowane przez powiat działania w zakresie pozyskiwania wsparcia finansowego na realizację zadań ze środków Unii Europejskiej.

Przy opracowywaniu strategii uwzględniono przedstawione przez mieszkańców i lokalnych liderów opinie i sugestie. Zostały one wykorzystane przy formułowaniu misji powiatu („Powiat warszawski zachodni wspiera rodzinę i umacnia wspólnotę mieszkańców, którzy w oparciu o partnerstwo publiczne i zasadę pomocniczości przeciwdziałają wykluczeniu osób i grup społecznych”). Strategia jest dokumentem opartym zarówno na precyzyjnej diagnozie sytuacji lokalnej, jak również uwzględnia

szerszy kontekst, w tym podstawowe cele polityki społecznej wyrażone w dokumentach krajowych i europejskich.

W strategii wyznaczono m.in. poniżej przedstawione cele strategiczne i przypisane im cele operacyjne.

Cel strategiczny 1: Zintegrowany system wsparcia rodziny, ze szczególnym uwzględnieniem pozycji dzieci i młodzieży

1.1. Wzmacnianie systemu sprzyjającego rozwojowi młodego pokolenia w rodzinie i środowiskach pozarodzinnych

1.2. Rozwijanie systemu wsparcia dla rodzin mających trudności w wypełnianiu swoich podstawowych funkcji

1.3. Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie

1.4. Wspieranie rodzin z dziećmi niepełnosprawnymi

Cel strategiczny 2: Aktywizacja i integracja grup zagrożonych wykluczeniem społecznym

2.1. Tworzenie systemu wsparcia dla osób bezrobotnych w celu ich aktywizowania

2.2. Podnoszenie świadomości społecznej na temat osób niepełnosprawnych oraz ich praw i uprawnień

2.3. Zapewnienie zwiększonego dostępu osób niepełnosprawnych do opieki medycznej i rehabilitacji

2.4. Integracja osób niepełnosprawnych ze środowiskiem

2.5. Rozwijanie form rehabilitacji zawodowej

2.6. Rozwój opieki rodzinnej i poprawienie standardu w placówkach instytucjonalnych

2.7. Współpraca w tworzeniu spójnego systemu wsparcia dla wychowanków opuszczających placówki opiekuńczo-wychowawcze i rodziny zastępcze

2.8. Współpraca w zakresie tworzenia warunków sprzyjających ograniczaniu i eliminowaniu skutków niedostosowania społecznego wśród dzieci i młodzieży

2.9. Promowanie właściwych postaw społecznych, ważnych dla przeciwdziałania zjawisku narkomanii i przestępczości

Cel strategiczny 3: Partnerstwo na rzecz aktywności obywatelskiej

3.1. Profesjonalizacja służb społecznych jako czynnik integracji lokalnej

3.2. Wspieranie instytucji społeczeństwa obywatelskiego.

Strategia Zrównoważonego Rozwoju Gminy Łomianki do 2020 roku

Samorządy lokalne działające w warunkach gospodarki rynkowej, cechującej się dużą dynamiką zmian i niepewnością co do ich kierunków, muszą posiadać zdolność do wczesnego rozpoznawania zagrożeń, jak i dostrzegania pojawiających się szans. W takich warunkach istotnego znaczenia nabiera zarządzanie strategiczne, które, oparte na opracowywaniu, wdrażaniu i kontroli realizacji planów strategicznych, umożliwia dostosowanie funkcjonowania jednostek terytorialnych do zmian zachodzących w otoczeniu. Na poziomie zarządzania lokalnego (gminnego), jedną z podstawowych ról wśród tego typu planów pełnią strategie rozwoju. W opracowaniach tych określone są cele rozwoju lokalnego oraz sposoby realizacji tych celów przy wyróżnieniu najbardziej pożądanych dla rozwoju gminy działań.

W Strategii Zrównoważonego Rozwoju Gminy Łomianki do 2020 roku, którą opracowano w 2008 roku, określono misję gminy: "Łomianki, gminą o wzrastającej randze w ramach aglomeracji warszawskiej, zapewniającą stałą poprawę jakości życia mieszkańców, chroniącą walory i zasoby środowiska przyrodniczego, wspierającą dalszy rozwój funkcji osadniczej, gospodarczej i rekreacyjnej zgodnie z zasadami: zrównoważonego rozwoju, racjonalnego gospodarowania i partycypacji społecznej".

W ramach dokumentu przygotowano 6 strategicznych programów działań realizacyjnych gminy Łomianki: 1. Społeczeństwo obywatelskie i komunikacja społeczna, 2. Środowisko przyrodnicze i ład przestrzenny, 3. Gospodarka wodno-ściekowa i odpadami komunalnymi, 4. Drogi i transport publiczny, 5. Usługi społeczne, 6. Administracja samorządowa.

Z uwagi na tematykę niniejszego opracowania szczególne znaczenie ma strategiczny program działań w sferze usług społecznych. Zawiera on poniżej wymienione cele operacyjne i kierunki działań.

Cel operacyjny 1: Poprawa warunków i jakości nauczania w gminnych placówkach oświatowych

- stałe doskonalenie programów nauczania w szkołach gminnych oraz podnoszenie kwalifikacji zawodowych przez kadre pedagogiczną
- zwiększenie ilości miejsc w przedszkolach gminnych oraz wspieranie powstawania placówek niepublicznych

- rozbudowa i modernizacja obiektów szkolnych: Szkoła Podstawowa w Dziekanowie Polskim, Szkoła Podstawowa w Łomiankach, Zespół Szkół w Dziekanowie Leśnym
- budowa Szkoły Podstawowej
- doposażenie gminnych placówek oświatowych w nowoczesne pomoce dydaktyczne
- wsparcie dla edukacji pozaszkolnej dzieci i młodzieży szczególnie uzdolnionej

Cel operacyjny 2: Poprawa warunków upowszechniania kultury

- budowa Domu Kultury w Łomiankach
- remont budynku Domu Kultury - os. Buraków, remont świetlicy w Dąbrowie Leśnej oraz budowa świetlic w Dziekanowie Leśnym i Dziekanowie Polskim
- modernizacja budynku Biblioteki Publicznej w Łomiankach
- wspieranie wszelkich form działalności kulturalnej mieszkańców, stowarzyszeń i zespołów

Cel operacyjny 3: Poprawa stanu bezpieczeństwa publicznego

- utworzenie systemu monitoringu wizyjnego miejsc niebezpiecznych na terenie gminy
- zakupy sprzętu i wyposażenia dla potrzeb Straży Miejskiej
- wspieranie działań policji na terenie gminy (patrole prewencyjne, wyposażenie Komisariatu) na rzecz poprawy stanu bezpieczeństwa publicznego

Cel operacyjny 4: Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu

- systematyczne działania w zakresie profilaktyki uzależnień i edukacji rodzin dotkniętych tym problemem
- utworzenie wolontariatu przy Ośrodku Pomocy Społecznej, przy współudziale parafii i organizacji charytatywnych - pomoc osobom i rodzinom znajdującym się w trudnej sytuacji życiowej
- tworzenie systemu pomocy sąsiedzkiej dla osób potrzebujących
- likwidacja barier architektonicznych w obiektach użyteczności publicznej dla osób niepełnosprawnych
- uruchomienie gminnego centrum wsparcia i informacji dla osób niepełnosprawnych (rehabilitacja, pomoc medyczna, informacja o możliwościach aktywizacji zawodowej)
- modernizacja istniejących i budowa nowych budynków z lokalami komunalnymi, w tym socjalnymi

Cel operacyjny 5: Rozbudowa infrastruktury sportowo-rekreacyjnej

- rozbudowa i modernizacja zaplecza sportowego w szkołach oraz ogólnodostępnych obiektów sportowo-rekreacyjnych
- organizacja imprez sportowych dla mieszkańców - zawody osiedlowe i międzyosiedlowe oraz ogólnogminne, w tym także dla osób niepełnosprawnych
- wykorzystanie walorów i zasobów przyrodniczych gminy dla aktywizacji funkcji turystyczno-rekreacyjnej
- rozbudowa Integracyjnego Centrum Dydaktyczno-Sportowego w Łomiankach

Cel operacyjny 6: Poprawa opieki zdrowotnej mieszkańców

- działania na rzecz poprawy stanu i zwiększenia liczby placówek podstawowej opieki medycznej na terenie gminy
- działania na rzecz poprawy dostępu mieszkańców do specjalistycznej opieki medycznej (lekarzy specjalistów)
- działania na rzecz promocji zdrowia i zdrowego stylu życia

2. CZĘŚĆ DIAGNOSTYCZNA

Część diagnostyczna zawiera diagnozę problemów społecznych gminy. Diagnoza została oparta na badaniu źródeł zastanych oraz analizie skonstruowanych specjalnie do tego celu ankiet.

2.1. CHARAKTERYSTYKA GMINY

Łomianki to gmina miejsko-wiejska, położona w województwie mazowieckim i w powiecie warszawskim zachodnim. Graniczy z miastem stołecznym Warszawą (odległość od centrum Łomianek do centrum stolicy wynosi ok. 16 km) oraz z gminami: Czosnów, Izabelin, a po przeciwnej stronie Wisły z Jabłonną.

Powierzchnia gminy wynosi 38,1 km² (w tym miasta – 8,4 km²), co stanowi 7,2% ogólnej powierzchni powiatu. Siedzibą władz gminy jest miasto Łomianki. W jego granicach leżą następujące osiedla: Buraków-Wrzosów, Dąbrowa Leśna, Dąbrowa Zachodnia, Dąbrowa Rajska, Osiedle Równoległa, Łomianki Centralne, Łomianki Górne, Łomianki Trylogia, Łomianki Powstańców, Łomianki Majowe, Łomianki Prochownia, Łomianki Pawłowo, Łomianki Baczyńskiego i Łomianki Stare. Część wiejską gminy tworzą sołectwa: Dziekanów Bajkowy, Dziekanów Leśny, Dziekanów Nowy i Dziekanów Polski, Kępa Kiełpińska, Kiełpin, Łomianki Dolne, Łomianki Chopina oraz Sadowa. Gmina liczy 21.909 mieszkańców (stan na 11.06.2010 r.).

Gmina Łomianki leży między Puszczą Kampinoską i rzeką Wisłą. Na jej terenie znajduje się wiele cennych ekologicznie obszarów, o czym świadczy fakt, że 30% jej ogólnej powierzchni objęte jest formami ochrony przyrody o znaczeniu ponadlokalnym - Kampinoski Park Narodowy, Dolina Wisły. Są to obszary wchodzące w skład europejskiego systemu NATURA 2000. Istnieją dwa rezerwaty przyrody: „Jezioro Kiełpińskie” i „Ławice Kiełpińskie”. Obszar gminy wchodzi w skład Warszawskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu i położony jest w całości w otulinie Kampinoskiego Parku Narodowego, co wraz z licznymi akwenami tworzy zaplecze dla letniej turystyki i rekreacji dla mieszkańców gminy oraz Warszawy.

Gmina Łomianki postrzegana jest jako atrakcyjne miejsce do zamieszkania (będąc tzw. podwarszawską dzielnicą mieszkaniową) i prowadzenia działalności gospodarczej. W ostatnich kilkunastu latach rozwija się ona dynamicznie, czego wyrazem jest stały wzrost liczby mieszkańców i podmiotów gospodarczych. W dużym stopniu jest to także wynik „renty położenia”, czyli sąsiedztwa Warszawy, która jest miejscem pracy i korzystania z szeroko pojętych usług (edukacja, ochrona zdrowia, kultura, sport) dla sporej części mieszkańców.

Działalność gospodarczą, głównie o charakterze usługowo-handlowym oraz produkcyjnym (często zlokalizowaną wśród zabudowy mieszkaniowej) prowadzi na terenie gminy 23 publicznych i 4.728 prywatnych podmiotów gospodarczych (wg stanu na dzień 11.06.2010r.). Intensywna zabudowa mieszkaniowa obejmuje miasto Łomianki, ale także sołectwa Kielpin i Sadowa. Obszary niezurbanizowane to tereny położone pomiędzy układem starorzeczy a samą Wisłą (obszar tzw. korytarza ekologicznego) oraz tereny (głównie leśne) w granicach Kampinoskiego Parku Narodowego.

Przez gminę Łomianki (dzieląc ją praktycznie na dwie części) przebiega ważny szlak komunikacyjny o znaczeniu transeuropejskim - odcinek drogi krajowej Nr 7 relacji: Gdańsk – Warszawa – Kraków – Chyżne. Jest to jednocześnie podstawowa droga kołowa, umożliwiająca mieszkańcom gminy i gmin sąsiednich dojazd do Warszawy. W związku z tym jest ona bardzo obciążona ruchem samochodowym.

Gmina Łomianki jako pierwsza z gmin podwarszawskich uruchomiła własną komunikację autobusową z Warszawą (w formie jednoosobowej Spółki Gminy pod nazwą „Komunikacja Miejska Łomianki”), która posiada 23 autobusy i przewozi dziennie ok. 10 tysięcy pasażerów.

Na terenie gminy Łomianki zlokalizowane są trzy placówki o uznanej randze w kraju: Instytut Badań nad Rodziną Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Łomiankach, Centrum Badań Ekologicznych Polskiej Akademii Nauk w Dziekanowie Leśnym oraz Wojewódzki Szpital Dziecięcy im. prof. Józefa P. Brudzińskiego w Dziekanowie Leśnym. Warto również wspomnieć, że w Łomiankach znajduje się Integracyjne Centrum Dydaktyczno-Sportowe, jeden z najnowocześniejszych ośrodków sportowo-rekreacyjnych w Polsce. Jego celem jest realizowanie zadań gminy w zakresie kultury fizycznej, sportu i rekreacji oraz propagowanie zdrowego trybu życia wśród dzieci, młodzieży i dorosłych. W skład obiektu wchodzi: hala sportowa, kryta pływalnia, aula widowiskowo-koncertowa, boisko sportowe. Infrastruktura sportowa w Łomiankach obejmuje również kompleks boisk „Orlik 2012” oraz boiska wielofunkcyjne ze sztuczną nawierzchnią w Dąbrowie Leśnej i w Osiedlu Równoległa. Obecnie budowany jest kompleks boisk przy Zespole Szkół w Dziekanowie Leśnym.

Sieć placówek oświatowych gminy tworzą: dziewięć przedszkoli niepublicznych i trzy samorządowe, w których w roku szkolnym 2008/2009 zapewniano opiekę łącznie 674 dzieciom, cztery szkoły podstawowe, do których uczęszczało w sumie 1.175 uczniów, dwie szkoły gimnazjalne, w których uczyło się 632 uczniów oraz jedna szkoła ponadgimnazjalna, w której naukę pobierało 252 uczniów.

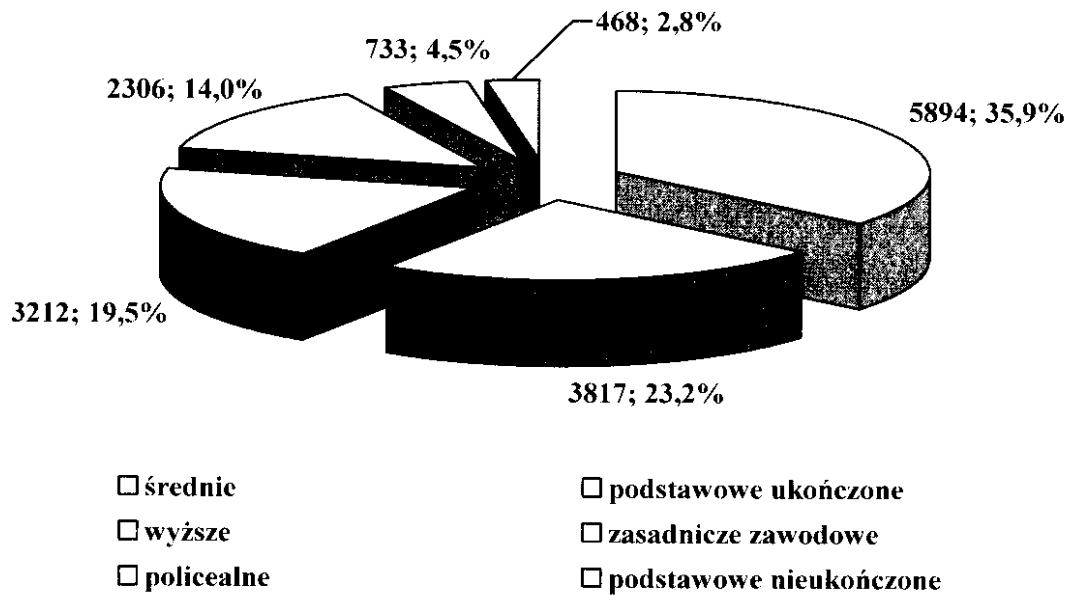
Mieszkańcy gminy mają zapewnioną opiekę zdrowotną w dwóch przychodniach zdrowia i 29 gabinetach lekarskich. Na terenie gminy znajduje się również szpital i 5 aptek.

2.2. DEMOGRAFIA

Sytuacja demograficzna mieszkańców gminy została opracowana na podstawie informacji zebranych podczas przeprowadzania Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań w 2002 roku oraz danych Urzędu Miejskiego w Łomiankach z lat 2006-2008. Ich analiza pozwoliła na zobrazowanie sytuacji społeczno-ekonomicznej ludności, przedstawienie obecnej struktury demograficznej mieszkańców i dokonanie w tym zakresie prognozy na najbliższe lata. Czynniki powyższe odgrywają bowiem istotną rolę w planowaniu zabezpieczenia społecznego ludności.

W 2002 roku teren gminy Łomianki zamieszkiwało 19.837 osób. Analizując strukturę wykształcenia ludności w wieku 13 lat i więcej (16.430 osób), należy stwierdzić, iż największe grupy stanowiły osoby z wykształceniem średnim (5.894 osoby) i podstawowym ukończonym (3.817 osób), a wykształceniem wyższym legitymowało się 3.212 mieszkańców. Strukturę wykształcenia ludności gminy Łomianki w wieku 13 lat i więcej w 2002 roku przedstawia poniższy wykres.

Wykres 1. Ludność gminy w wieku 13 lat i więcej według poziomu wykształcenia w 2002 roku

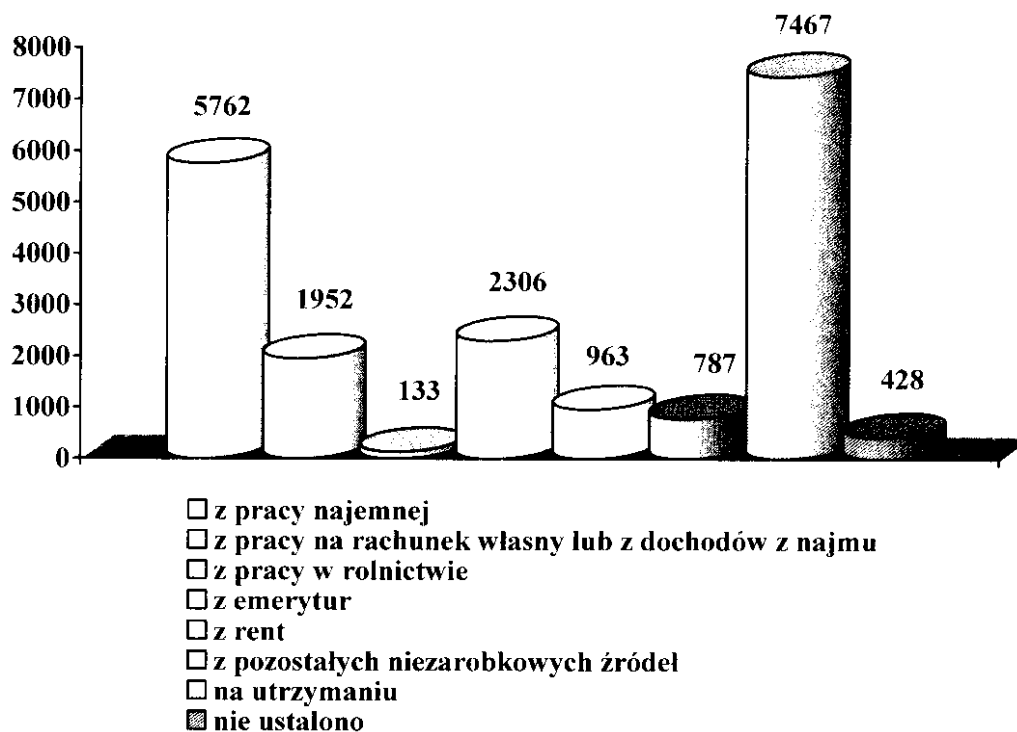

Dane Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2002.

Poziom wykształcenia lokalnej społeczności jest ważną przesłanką w procesie oceny umiejętności i radzenia sobie poszczególnych osób przede wszystkim na rynku pracy. Im bowiem dana osoba jest lepiej wykształcona, tym łatwiej potrafi się przystosować do zmiennej rzeczywistości rynku pracy.

Wykształcenie mieszkańców, bezpośrednio związane z ich cechami społeczno-zawodowymi, wpływa na aktywność zawodową ludności i źródła jej utrzymania. Dane szczegółowe w tym ostatnim zakresie przedstawia poniższy wykres.

Wykres 2. Ludność gminy według głównego źródła utrzymania w 2002 roku

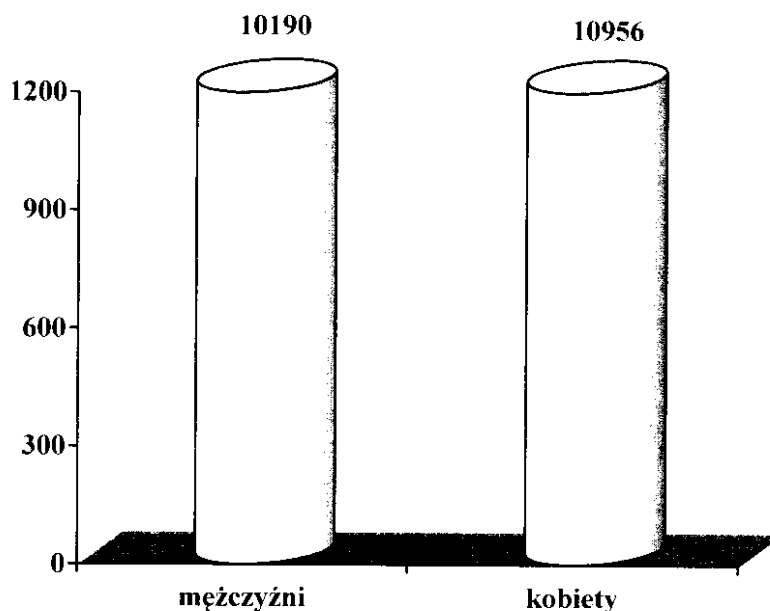

Dane Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2002.

W 2002 roku spośród 19.837 mieszkańców gminy 11.942 osoby (60,2%) posiadały własne źródło utrzymania. Wśród nich 7.847 osób utrzymywało się z pracy, w tym 5.762 osoby z pracy najemnej i 1.952 osoby z pracy na rachunek własny lub z dochodów z najmu (133 osoby z pracy w rolnictwie). Z pozostałych źródeł utrzymania korzystało 4.056 osób, z czego 2.306 osób otrzymywało emerytury, a 963 osoby – renty. Z pozostałych niezarobkowych źródeł utrzymania korzystało 787 osób. Na utrzymaniu pozostawało 7.467 osób. Źródła utrzymania nie ustalono dla 428 osób.

Dane szczegółowe na temat sytuacji demograficznej gminy Łomianki prezentują poniższe wykresy.

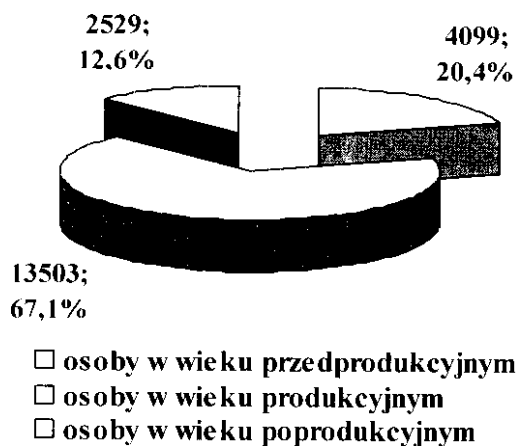
Wykres 3. Ludność gminy według płci z końcem 2008 roku

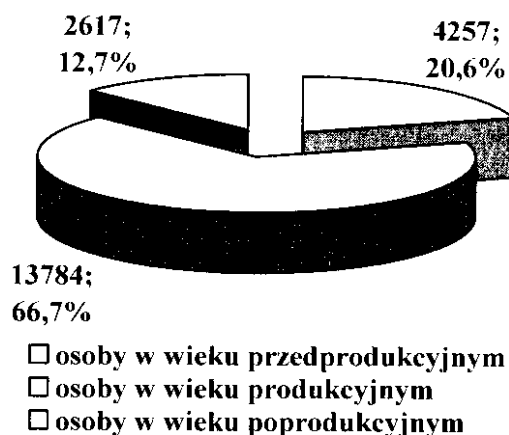
Dane Urzędu Miejskiego w Łomiankach.

Według danych Urzędu Miejskiego w Łomiankach z 31 grudnia 2008 roku teren gminy zamieszkiwało 21.146 osób, w tym 10.190 mężczyzn i 10.956 kobiet. Na 100 mężczyzn przypadła 108 kobiet. Wskaźnik gęstości zaludnienia wynosił 555 osób na 1 km².

Wykres 4. Struktura wiekowa mieszkańców gminy z końcem 2006 roku

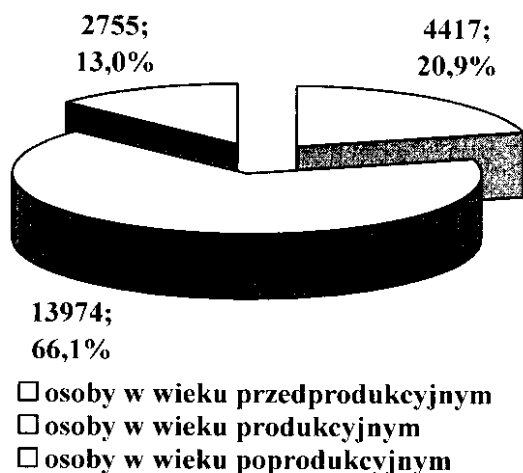

Wykres 5. Struktura wiekowa mieszkańców gminy z końcem 2007 roku

Dane Urzędu Miejskiego w Łomiankach.

Wykres 6. Struktura wiekowa mieszkańców gminy z końcem 2008 roku

Dane Urzędu Miejskiego w Łomiankach.

Na przestrzeni lat 2006-2008 struktura wiekowa mieszkańców gminy Łomianki ulegała zmianom. W analizowanym okresie miał miejsce wzrost liczby osób w wieku przedprodukcyjnym, niewielki wzrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym oraz wzrost liczby osób w wieku produkcyjnym. Z powyżej przedstawionych danych wynika, iż struktura wiekowa ludności gminy była korzystna, co przejawiało się większą liczbą osób w wieku przedprodukcyjnym w porównaniu z osobami w wieku poprodukcyjnym. Jednocześnie następował wzrost ogólnej liczby mieszkańców: w 2006 r. w gminie mieszkało 20.131 osób, w 2007 r. – 20.658 osób, natomiast w 2008 r. liczba ludności gminy wyniosła 21.146 osób.

Prognozując sytuację demograficzną gminy na najbliższe lata, należy zwrócić uwagę na dwie istotne kwestie. Pierwsza z nich dotyczy systematycznego wzrostu liczby dzieci i młodzieży (w przedziale wiekowym 0-17 lat), co wiąże się z koniecznością zabezpieczenia takich potrzeb, jak opieka zdrowotna, edukacja, spędzanie czasu wolnego. Druga natomiast odnosi się do spadku liczby osób w wieku produkcyjnym. W niedalekiej przyszłości osoby będące obecnie w tej grupie ekonomicznej mogą kończyć swą działalność zawodową i zasilić tym samym grono seniorów. Z perspektywy systemu zabezpieczenia społecznego jest to o tyle ważne, że wymaga dostosowania do potrzeb tej grupy odpowiedniej sfery usług społecznych.

Wzrost udziału osób starszych w ogóle populacji może przyczynić się do zwiększenia liczby osób niepełnosprawnych. Starsze grupy wiekowe są bardziej narażone na ryzyko niepełnosprawności. Dodajmy, że proces starzenia się lokalnej społeczności wynika także skądinąd z pozytywnej przesłanki -- wydłużania się średniej długości życia.

2.3. PROBLEMY SPOŁECZNE IDENTYFIKOWANE PRZEZ OŚRODEK POMOCY SPOŁECZNEJ

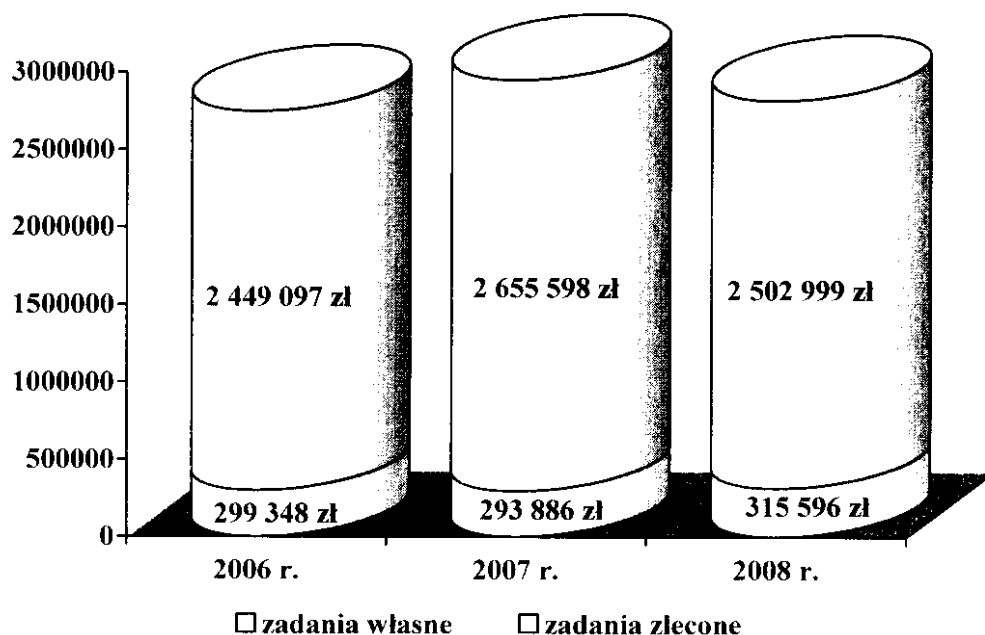
Według ustawy o pomocy społecznej pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa, mającą na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości (art. 2. 1). Pomoc społeczna wspiera osoby i rodziny w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwia im życie w warunkach odpowiadających godności człowieka (art. 3. 1).

Za realizację zadań z wynikających z ustawy o pomocy społecznej oraz innych ustaw na terenie gminy Łomianki odpowiedzialny jest Ośrodek Pomocy Społecznej. Do jego obowiązków należy:

- prowadzenie diagnostyki jednostkowej i środowiskowej,
- bezpośrednie i pośrednie udzielanie świadczeń, do których należy m.in. udzielanie świadczeń finansowych, rzeczowych oraz organizowanie opiekuńczych usług domowych,
- współpraca z organizacjami i instytucjami, a zwłaszcza z samorządem lokalnym,
- aktywizowanie środowiska lokalnego.

Wielkość środków finansowych przeznaczanych przez Ośrodek Pomocy Społecznej na różne formy pomocy w latach 2006-2008 przedstawia poniższy wykres.

Wykres 7. Wydatki OPS-u na pomoc społeczną w gminie w latach 2006-2008

Dane Ośrodka Pomocy Społecznej w Łomiankach.

Na wykresie przedstawiono wysokość środków finansowych wydatkowanych przez Ośrodek Pomocy Społecznej w Łomiankach na pomoc społeczną, uwzględniając kwoty na realizację zadań własnych gminy i zadań zleconych gminie.

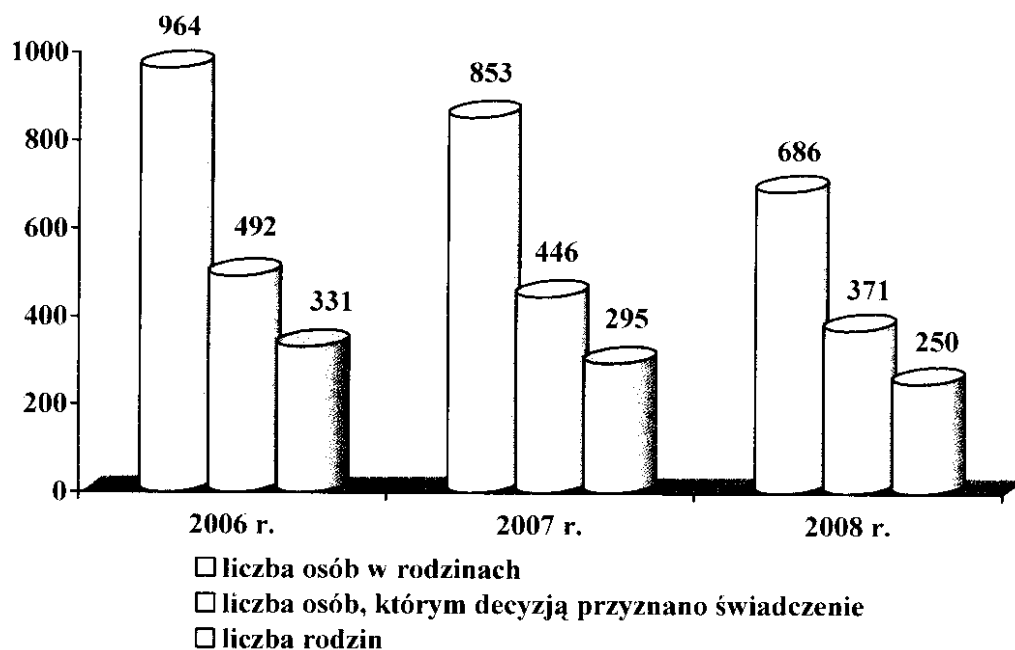
Analizując wysokość nakładów przeznaczonych na pomoc społeczną w gminie, należy zauważyć, iż były one najwyższe w 2007 roku, a to głównie za sprawą zwiększenia nakładów na zadania zlecone.

Ogółem wielkość wydatków na udzielane wsparcie w kolejnych latach wyniosła: w roku 2006 – 2.748.445 zł, w roku 2007 – 2.949.484 zł, a w roku 2008 – 2.817.795 zł.

Decydujący wpływ na korzystanie z systemu pomocy społecznej w Polsce mają regulacje prawne zawarte w ustawie o pomocy społecznej oraz innych aktach normatywnych. Podstawową przesłanką przyznania świadczeń jest kryterium dochodowe osoby i rodziny. Od 1 października 2006 roku kryterium to ustalono na poziomie 477 zł miesięcznie w przypadku osoby samotnie gospodarującej i 351 zł na osobę w rodzinie. Niski poziom kwot uprawniających do przyznania świadczeń zawęża liczbę uprawnionych do korzystania z pomocy i może istotnie wypaczać skalę występującego ubóstwa. Dane szczegółowe dotyczące liczby beneficjentów pomocy społecznej w gminie Łomianki w latach 2006-2008 przedstawia poniższy wykres.

Wykres 8. Osoby objęte pomocą społeczną w gminie w latach 2006-2008

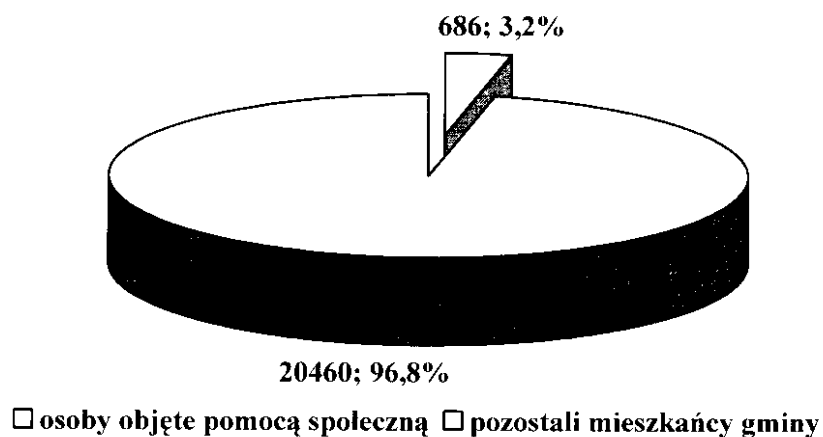

Dane Ośrodka Pomocy Społecznej w Łomiankach.

Liczba osób objętych systemem pomocy społecznej w gminie Łomianki malała z roku na rok. Spadek wiązał się głównie z ograniczeniem skali ubóstwa i ze zmniejszeniem liczby klientów korzystających ze wsparcia z powodu bezrobocia.

Poniższy wykres przedstawia udział beneficjentów pomocy społecznej w ogólnej liczbie mieszkańców gminy Łomianki.

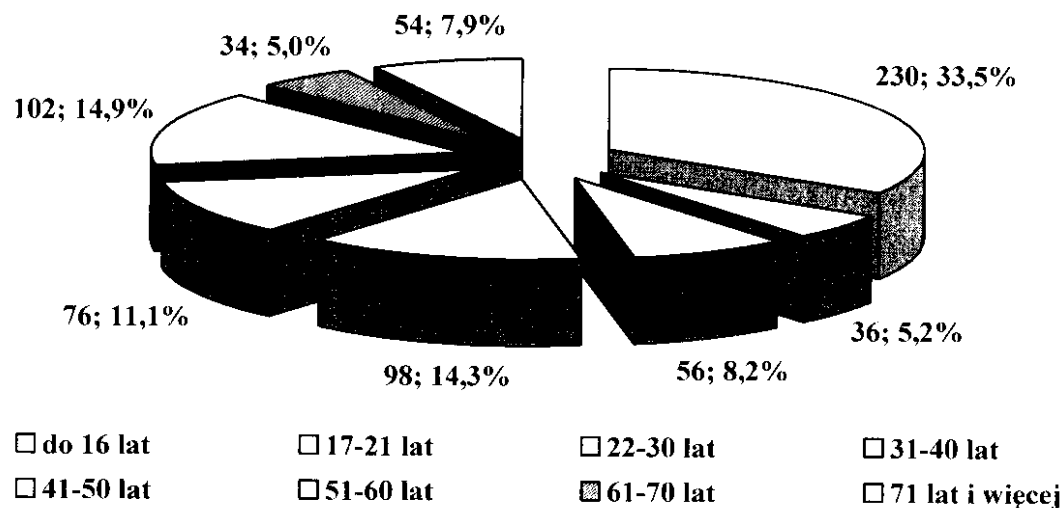
Wykres 9. Liczba osób korzystających z systemu pomocy społecznej a ludność gminy w 2008 roku

Dane Ośrodka Pomocy Społecznej w Łomiankach.

Spośród 21.146 mieszkańców gminy w 2008 roku, 686 osób skorzystało z systemu pomocy społecznej. Liczba ta obejmuje również członków rodzin osób, którym decyzją administracyjną przyznano wsparcie.

Wykres 10. Struktura demograficzna odbiorców pomocy społecznej w gminie w 2008 roku (liczba osób w rodzinach)

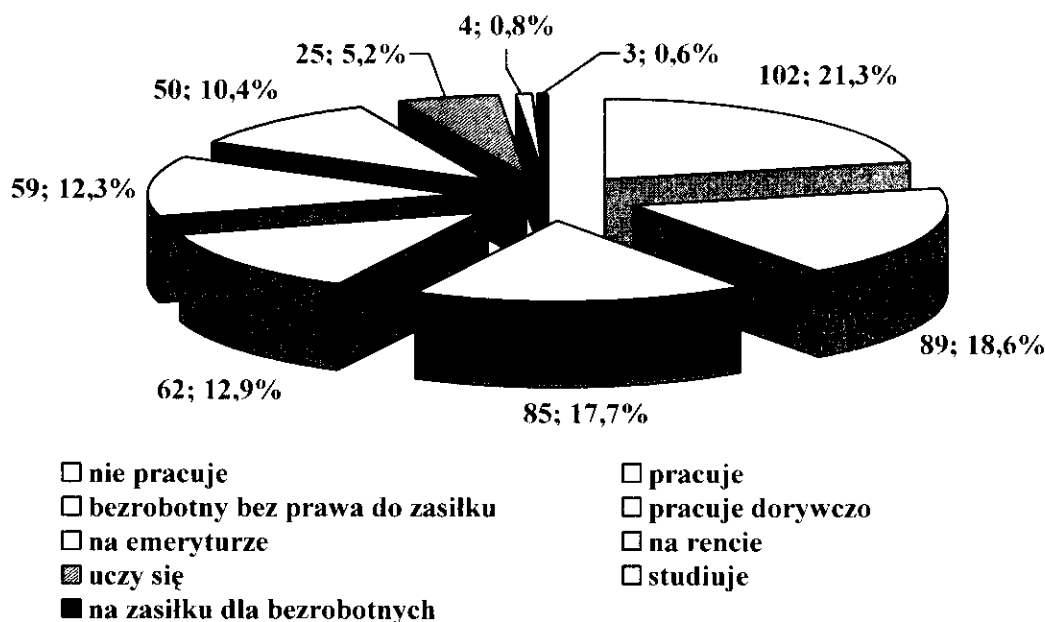
Dane Ośrodka Pomocy Społecznej w Lomiankach.

Struktura demograficzna świadczeniobiorców systemu pomocy społecznej w 2008 roku odbiegała od struktury demograficznej całej lokalnej społeczności. Uwagę zwracała znaczna liczba dzieci wspieranych przez system pomocy społecznej, głównie poprzez dożywianie w szkołach. Wynika to z faktu podniesienia przez gminę kryterium dochodowego do 150%, co wiąże się z możliwością skorzystania z tej formy pomocy większej liczby rodzin.

Niepokój budziła liczna grupa beneficjentów w wieku produkcyjnym, którzy, posiadając ku temu warunki, powinni samodzielnie pracować i osiągać dochody umożliwiające utrzymanie siebie i swoich rodzin.

Strukturę zawodową odbiorców pomocy społecznej w 2008 roku przedstawia poniższy wykres.

Wykres 11. Struktura odbiorców pomocy społecznej powyżej 18 lat w gminie ze względu na aktywność zawodową w 2008 roku (według decyzji administracyjnych)

Dane Ośrodka Pomocy Społecznej w Lomiankach.

Analizując strukturę odbiorców pomocy społecznej ze względu na aktywność zawodową, należy zauważyć, iż determinowała ją głównie pozycja beneficjenta na rynku pracy. Najliczniejsze grupy beneficjentów w 2008 roku stanowiły osoby pozbawione stałego źródła dochodu: niepracujące, bezrobotne bez prawa do zasiłku oraz pracujące dorywczo (łącznie blisko 52% beneficjentów).

Znaczną grupą odbiorców pomocy społecznej były osoby pracujące, co wskazuje, że poziom wynagrodzeń nie gwarantował zaspokojenia podstawowych potrzeb. Kolejnymi grupami były osoby korzystające ze świadczeń emerytalnych i rentowych.. Wśród odbiorców pomocy społecznej znalazły się również osoby uczące się i studiujące, a także pobierające zasiłek dla bezrobotnych.

Szczegółowe dane na temat liczby osób i rodzin, którym udzielono poszczególnych form wsparcia, przedstawia poniższa tabela.

Tabela 1. Rodzaje świadczeń realizowanych przez OPS w latach 2006-2008

Rodzaj świadczenia	2006 r.		2007 r.		2008 r.	
	Liczba osób	Liczba rodzin	Liczba osób	Liczba rodzin	Liczba osób	Liczba rodzin
Pieniężne	964	331	853	295	686	250
Rzeczowe	349	136	361	129	299	111
Usługi opiekuńcze	9	9	14	14	13	13
Udzielanie porad	224	224	151	151	241	241

Dane Ośrodka Pomocy Społecznej w Łomiankach.

W latach 2006-2008 liczba osób korzystających z poszczególnych rodzajów wsparcia ulegała zmianom. W omawianym czasie największe grupy beneficjentów systemu pomocy społecznej korzystały ze świadczeń pieniężnych, przy czym z roku na rok ich liczba zmniejszała się. Malą również liczba rodzin korzystających z pomocy rzeczowej, natomiast liczba udzielanych przez pracowników OPS porad wahała się – najniższa była w 2007 r., a najwyższa rok później. Dodać należy, że wszystkie rodziny, do których trafiała pomoc finansowa, otrzymywały również wsparcie w postaci pracy socjalnej, a ponadto niektóre wyłącznie w postaci pracy socjalnej (w 2006 r. – 5 rodzin, w 2007 r. – 5 rodzin, a w 2008 r. – 7 rodzin). Praca socjalna prowadzona była w oparciu o diagnozę sytuacji klienta oraz plan pomocy i wsparcia uwzględniający indywidualną sytuację beneficjenta i jego potencjał osobisty.

W analizowanym okresie Ośrodek Pomocy Społecznej w Łomiankach świadczył również usługi opiekuńcze w domu klienta, z których w roku 2006, 2007, 2008. skorzystało odpowiednio 9, 14, 13 osób. Należy także wspomnieć o objęciu programem „Pomoc państwa w zakresie dożywiania” w 2008 r. 320 osób, które korzystały z 9 punktów żywieniowych. Na realizację tego zadania wydatkowano w omawianym roku 100.603 zł. Z programu skorzystało, niezależnie od szkoły lub przedszkola, do których uczęszczają, 140 dzieci, w tym 58 do 7 roku życia.

Świadczenia są przyznawane w drodze decyzji administracyjnej. Beneficjenci niezadowoleni z uzyskanej pomocy mają prawo odwołać się do Samorządowego Kolegium Odwoławczego, które w trybie administracyjnym może decyzję OPS-u utrzymać w mocy, uchylić w części lub całości albo przekazać do ponownego rozpoznania.

Ustawa o pomocy społecznej zawiera listę powodów, dla których każdy mieszkaniec ma prawo skorzystać z systemu pomocy społecznej. Podstawową przesłanką przyznawania pomocy jest spełnienie wspomnianego wcześniej kryterium dochodowego, informującego o istotnym braku środków do życia, zarówno w przypadku osoby samotnie gospodarującej, jak i całej rodziny. Poniższa tabela przedstawia najistotniejsze powody udzielenia pomocy społecznej przez Ośrodek Pomocy Społecznej w Łomiankach w latach 2006-2008.

Tabela 2. Najistotniejsze powody przyznawania pomocy społecznej przez OPS w latach 2006-2008

Powód trudnej sytuacji życiowej	Liczba rodzin			Liczba osób w rodzinach		
	2006 r.	2007 r.	2008 r.	2006 r.	2007 r.	2008 r.
Bezrobocie	161	169	145	525	523	434
Ubóstwo	167	162	129	519	490	377
Długotrwała lub ciężka choroba	112	120	102	263	294	228
Alkoholizm	64	72	71	205	216	179
Niepełnosprawność	74	83	68	192	198	158
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego	62	37	34	258	143	125
Potrzeba ochrony macierzyństwa	20	24	22	138	147	122
Przemoc w rodzinie	2	2	3	7	8	10
Zdarzenia losowe	2	2	3	3	3	10

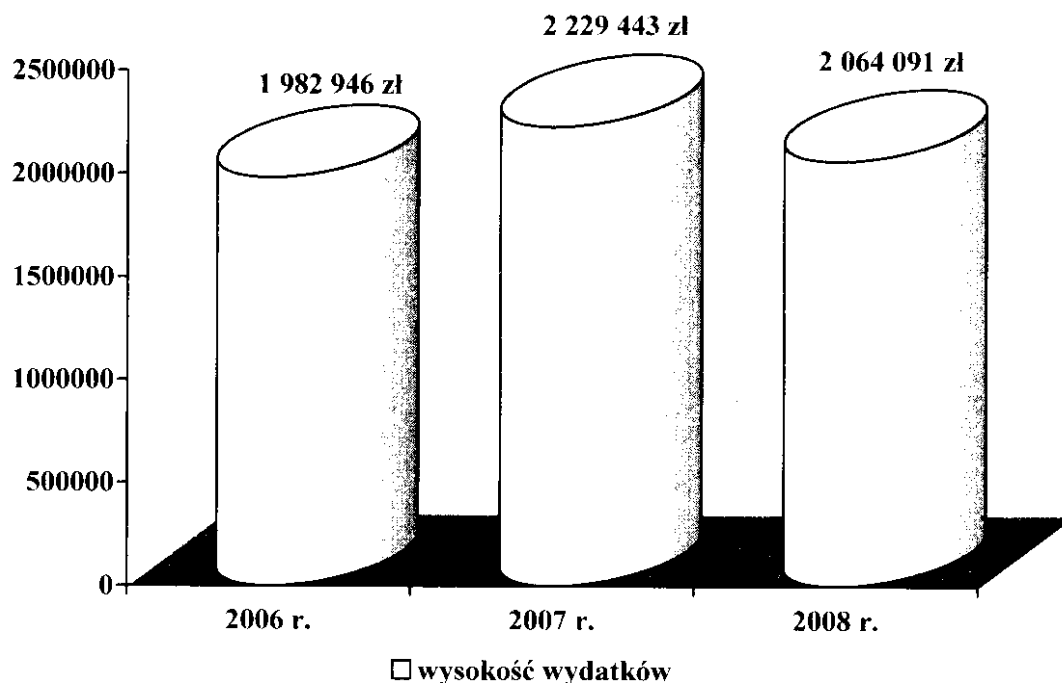
Dane Ośrodka Pomocy Społecznej w Łomiankach.

Analizując powyższe zestawienie, należy zwrócić uwagę na spadek w 2008 roku liczby rodzin i osób w rodzinach objętych wsparciem systemu pomocy społecznej niemal we wszystkich kategoriach, z wyjątkiem przemocy w rodzinach i zdarzeń losowych. Szczególne zaś malała liczba beneficjentów uzyskujących pomoc z powodu bezrobocia i ubóstwa, które w latach 2006-2008 były głównymi powodami udzielanego wsparcia.

Zgodnie z ustawą o świadczeniach rodzinnych, świadczeniami rodzinnymi są: zasiłek rodzinny i dodatki do tego zasiłku, świadczenia opiekuńcze w postaci zasiłku pielęgnacyjnego i świadczenia pielęgnacyjnego oraz jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia się dziecka. Dane szczegółowe na temat kwot wydatkowanych przez OPS

w Łomiankach na realizację świadczeń rodzinnych w latach 2006-2008 przedstawia poniższy wykres.

Wykres 12. Wydatki OPS na świadczenia rodzinne w latach 2006-2008

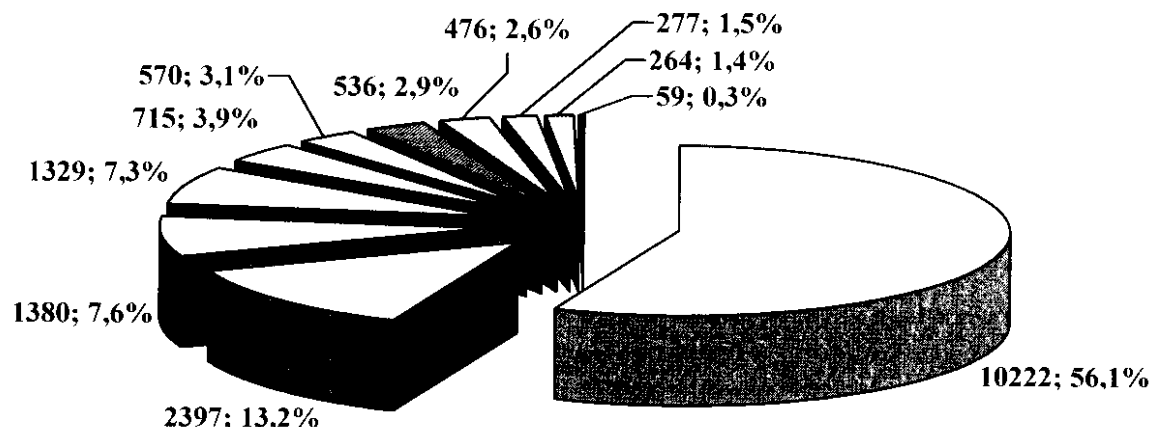
Dane Ośrodka Pomocy Społecznej w Łomiankach.

Na wykresie przedstawiono wysokość środków finansowych wydatkowanych przez Ośrodek Pomocy Społecznej w Łomiankach na realizację świadczeń rodzinnych.

Analizując wysokość nakładów przeznaczonych na ten cel w latach 2006-2008, należy zauważyć, iż były one najwyższe w 2007 roku. Ogółem wielkość wydatków na realizację świadczeń rodzinnych w kolejnych latach wyniosła: w roku 2006 – 1.982.946 zł, w roku 2007 – 2.229.443 zł, a w roku 2008 – 2.064.091 zł.

Poniższy wykres przedstawia dane szczegółowe dotyczące świadczeń rodzinnych przyznanych przez OPS w Łomiankach w 2008 roku.

Wykres 13. Świadczenia rodzinne przyznane przez OPS w 2008 roku

- zasiłek rodzinny
- zasiłek pielęgnacyjny
- dodatek do zasiłku z tytułu wychowywania dziecka w rodzinie wielodzietnej
- dodatek do zasiłku z tytułu podjęcia przez dziecko nauki w szkole poza miejscem zamieszkania
- dodatek do zasiłku z tytułu opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego
- dodatek do zasiłku z tytułu kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego
- dodatek do zasiłku z tytułu samotnego wychowywania dziecka
- dodatek do zasiłku z tytułu rozpoczęcia roku szkolnego
- świadczenie pielęgnacyjne
- jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia się dziecka
- dodatek do zasiłku z tytułu urodzenia dziecka

Dane Ośrodka Pomocy Społecznej w Łomiankach.

W 2008 roku Ośrodek Pomocy Społecznej w Łomiankach przyznał:

- 10.222 zasiłki rodzinne dla 851 osób,
- 2.397 zasiłków pielęgnacyjnych dla 200 osób.
- 1.380 dodatków do zasiłku z tytułu wychowywania dziecka w rodzinie wielodzietnej dla 115 osób.
- 1.329 dodatków do zasiłku z tytułu podjęcia przez dziecko nauki w szkole poza miejscem zamieszkania dla 133 osób.
- 715 dodatków do zasiłku z tytułu opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego dla 60 osób.

- 570 dodatków do zasiłku z tytułu kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego dla 48 osób,
- 536 dodatków do zasiłku z tytułu samotnego wychowywania dziecka dla 45 osób,
- 476 dodatków do zasiłku z tytułu rozpoczęcia roku szkolnego dla 476 osób,
- 277 świadczeń pielęgnacyjnych dla 23 osób,
- 264 jednorazowe zapomogi z tytułu urodzenia się dziecka dla 264 osób,
- 59 dodatków do zasiłku z tytułu urodzenia dziecka dla 59 osób.

W 2008 roku Ośrodek Pomocy Społecznej w Łomiankach opłacił również odpowiednio 273 i 353 składki na ubezpieczenia emerytalno-rentowe i zdrowotne za osoby pobierające świadczenia pielęgnacyjne na łączną kwotę 40.872 zł.

Zaliczka alimentacyjna była świadczeniem realizowanym do 30.09.2008 r. na mocy ustawy z dnia 22 kwietnia 2005 r. o postępowaniu wobec dłużników alimentacyjnych oraz zaliczce alimentacyjnej (Dz. U. z 2005 r. Nr 86 poz. 732 z późn. zm.). Świadczenie to było wypłacane dziecku wychowywanemu w rodzinie niepełnej, w przypadku bezskuteczności egzekucji zasądzonych świadczeń alimentacyjnych, oraz dzieciom wychowywanym przez osoby pozostające w związkach małżeńskich, przeprowadzających separację lub rozwód. Od 1 października 2008 r. wypłacane są świadczenia z funduszu alimentacyjnego w oparciu o zapisy ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów (Dz. U. z 2009 r. Nr 1 poz. 7 z późn. zm.). Dane szczegółowe dotyczące liczby zaliczek i świadczeń alimentacyjnych wypłaconych przez Ośrodek Pomocy Społecznej w Łomiankach w latach 2006-2008, kwot wydatkowanych na ten cel oraz liczby świadczeniobiorców przedstawiają poniższe tabele.

Tabela 3. Zaliczki alimentacyjne przyznane przez OPS w latach 2006-2008

2006 r.			2007 r.			2008 r.		
Liczba osób	Liczba przyznanych zaliczek	Wartość przyznanych zaliczek	Liczba osób	Liczba przyznanych zaliczek	Wartość przyznanych zaliczek	Liczba osób	Liczba przyznanych zaliczek	Wartość przyznanych zaliczek
64	88	263.855 zł	70	89	227.440 zł	76	98	164.760 zł

Dane Ośrodka Pomocy Społecznej w Łomiankach.

Tabela 4. Świadczenia z funduszu alimentacyjnego przyznane przez OPS w 2008 roku

Liczba osób	Liczba przyznanych świadczeń	Wartość przyznanych świadczeń
52	73	75.425 zł

Dane Ośrodka Pomocy Społecznej w Łomiankach.

Liczba zaliczek i świadczeń alimentacyjnych wypłaconych przez Ośrodek Pomocy Społecznej w Łomiankach w 2006-2008 zmniejszała się z roku na rok, natomiast liczba świadczeniobiorców była najwyższa w 2007 r., a najniższa w 2008 r. W kolejnych latach OPS przyznał następującą liczbę zaliczek: w 2006 roku – 88 (dla 64 osób na kwotę 263.855 zł), w 2007 roku – 89 (dla 70 osób na sumę 227.440 zł), a w 2008 roku liczba zaliczek alimentacyjnych wynosiła 98 (dla 76 osób na kwotę 164.760 zł.), natomiast świadczeń alimentacyjnych wyniosła łącznie 73 (dla w sumie 52 osób na łączną kwotę 75.425 zł).

Dodatki mieszkaniowe są formą pomocy świadczoną przez gminę, a realizowaną przez OPS, na rzecz gospodarstw domowych, które ze względu na swoją trudną sytuację ekonomiczną nie są w stanie pokrywać całości kosztów związanych z utrzymaniem mieszkania. Dane szczegółowe dotyczące liczby osób, którym w latach 2006-2008 Ośrodek Pomocy Społecznej w Łomiankach przyznał tego rodzaju świadczenia, liczby świadczeń oraz kwot wydatkowanych na ten cel przedstawia poniższa tabela.

Tabela 5. Dodatki mieszkaniowe wypłacone przez OPS w latach 2006-2008

2006 r.			2007 r.			2008 r.		
Liczba osób	Liczba przyznanych dodatków	Wartość wypłaconych dodatków	Liczba osób	Liczba przyznanych dodatków	Wartość wypłaconych dodatków	Liczba osób	Liczba przyznanych dodatków	Wartość wypłaconych dodatków
7	7	4.452 zł	7	7	5.515 zł	6	6	6.874 zł

Dane Ośrodka Pomocy Społecznej w Łomiankach.

Liczba dodatków mieszkaniowych wypłaconych przez Ośrodek Pomocy Społecznej w Łomiankach w latach 2006-2008 utrzymywała się na zbliżonym poziomie, podobnie, jak liczba rodzin nimi objętych. W 2006 roku OPS przyznał 7 dodatków dla 7 rodzin na kwotę 4.452 zł, rok później także 7 dodatków dla 7 rodzin na sumę 5.515 zł, natomiast w 2008 roku 6 dodatków dla 6 rodzin na kwotę 6.874 zł.

Organizowanie placówek całodobowej opieki nie jest zadaniem samorządu gminnego, tym niemniej to pracownicy OPS-u kwalifikują i kierują za pośrednictwem właściwego Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie osoby do Domów Pomocy Społecznej. W latach 2006, 2007 i 2008 Ośrodek Pomocy Społecznej w Łomiankach skierował do Domu Pomocy Społecznej odpowiednio 2, 4 i 4 osoby.

Do DPS-ów trafiają osoby wymagające całodobowej opieki z powodu wieku, choroby lub niepełnosprawności, które nie są w stanie samodzielnie funkcjonować w codziennym życiu, a nie można im zapewnić niezbędnej pomocy w formie usług opiekuńczych. Osobę taką kieruje się do domu pomocy społecznej odpowiedniego typu, zlokalizowanego jak najbliżej miejsca zamieszkania, po uzyskaniu zgody tej osoby lub jej przedstawiciela ustawowego. Zarówno dla zainteresowanej osoby, jak i dla całego systemu, skierowanie do domu pomocy społecznej jest zawsze ostatecznością, gdyż powoduje izolację osoby od jej naturalnego środowiska.

Dodajmy, że na terenie gminy Łomianki funkcjonuje jeden dom pomocy społecznej w Sadowej prowadzony przez Starostwo Powiatu Warszawskiego Zachodniego.

2.4. KWESTIA DZIECKA

Polityka społeczna w swoim zakresie obejmuje kwestie dzieci jako grupy wymagającej szczególnej troski i ochrony. Działalność na rzecz dzieci polega przede wszystkim na ochronie ich praw, wyrównywaniu szans życiowych poprzez ułatwienie dostępu do oświaty, służby zdrowia, wypoczynku oraz asekurowaniu w obliczu ryzyka życiowego.

System opieki nad dziećmi potrzebującymi wsparcia organizują instytucje państwowe, samorządy, organizacje pozarządowe. Na system ten składają się:

- domy pomocy społecznej dla dzieci specjalnej troski,
- pogotowia opiekuńcze,
- domy dziecka,
- ośrodki szkolno-wychowawcze dla dzieci i młodzieży,
- ogniska wychowawcze,
- placówki środowiskowe zapobiegające niedostosowaniu społecznemu i osamotnieniu dzieci i młodzieży oraz zapewniające pomoc rodzicom mającym trudności w wychowaniu dzieci,
- wioski dziecięce,
- ośrodki adopcyjno-opiekuńcze,
- rodziny zastępcze,
- rodzinne domy dziecka,
- młodzieżowe ośrodki wychowawcze.

Wszystkie te placówki wyrównują szanse dzieci i młodzieży, niemniej dziecko, dla pełnego i harmonijnego rozwoju swojej osobowości, powinno wychowywać się w środowisku rodzinnym, w atmosferze szczęścia, miłości i zrozumienia.

W celu uzyskania informacji o problemach dzieci i młodzieży w lokalnym systemie kształcenia i wychowania zostały rozesłane do szkół gminy ankiety. Pozwoliły one zdiagnozować środowisko szkolne pod kątem występowania zachowań o cechach patologii społecznej wśród uczniów oraz uzyskać informacje o działaniach opiekuńczo-wychowawczych, profilaktycznych i leczniczych prowadzonych wśród dzieci i młodzieży. W sumie do badania przedłożono siedem ankiet – cztery ze Szkół Podstawowych w Dziekanowie Polskim, Sadowej, Łomiankach i Dziekanowie Leśnym, dwie z Gimnazjów w Łomiankach i Dziekanowie Leśnym oraz jedną z Liceum Ogólnokształcącego w Łomiankach. W materiale badawczym respondenci oceniali głównie pozycję dzieci i młodzieży w środowisku lokalnym. Poniższa tabela zawiera informacje na temat zdiagnozowanych w szkole i w domu rodzinnym uczniów problemów społecznych.

Tabela 6. Problemy występujące w szkole i w domu rodzinnym uczniów

Lp.	Cechy patologii społecznej	Obecność poszczególnych cech		
		występuje (liczba szkół)	liczba ujawnionych przypadków	nie występuje
1	Alkoholizowanie się	5	25	2
2	Narkotyzowanie się	1	3	6
3	Palenie papierosów	6	13	1
4	Ucieczki z domu	-	-	7
5	Kradzieże	1	2	6
6	Agresja i przemoc, w tym: poniżanie, zastraszanie, znęcanie się, bicie, wymuszanie pieniędzy, zmuszanie do palenia papierosów	6	20	1
7	Autoagresja	4	4	3
8	Przestępczość ujawniona	1	-	6
9	Niszczenie mienia szkolnego	2	7	5
10	Udział w grupach negatywnych	-	-	7
11	Opieka kuratora sądowego	5	29	2
12	Przemoc w rodzinie	5	20	2
13	Zaniedbanie przez dom	6	43	1
14	Wykorzystywanie seksualne	1	1	6

Dane z badań ankietowanych przeprowadzonych w placówkach oświatowych gminy.

Wskazując najistotniejsze kwestie, pedagodzy korzystali z zamkniętego zestawu kategorii, mając do wyboru 14 zmiennych. Stwierdzając obecność poszczególnych cech, podawali jednocześnie liczbę występujących przypadków. Do problemów społecznych najczęściej występujących w szkole i w domu rodzinnym uczniów zaliczyli: zaniedbanie przez dom, zdarzenia powodujące konieczność zastosowania nadzoru kuratora sądowego, sięganie po środki uzależniające (alkohol, papierosy, narkotyki), agresję i przemoc, przemoc w rodzinie, niszczenie mienia szkolnego (za podstawowe kryterium klasyfikacji

cech patologicznych przyjęto liczbę ujawnionych przypadków w środowisku szkolnym i rodzinnym).

Zasoby i oferta szkolna

Sześć ankietowanych szkół prowadzi dożywianie uczniów (zapotrzebowanie na tę formę pomocy jest większe o ok. 35 posiłków), siedem zapewnia dostęp do internetu, a pięć umożliwia korzystanie z sali gimnastycznej. W żadnej placówce nie funkcjonują klasy integracyjne. Wsparcie pedagoga zapewnia sześć szkół, opiekę pielęgniarki cztery szkoły, trzy oferują pomoc logopedy, a dwie psychologa.

Wszystkie placówki proponują zajęcia dodatkowe (m.in. koła przedmiotowe i różnorodne tematycznie koła zainteresowań, zajęcia sportowe, plastyczne, teatralne, językowe), a dla uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi zajęcia wyrównawcze (7 szkół), korekcyjno-kompensacyjne (5 szkół), logopedyczne (3 szkoły), reedukacyjne (2 szkoły), rewalidacyjne (2 szkoły) oraz socjoterapeutyczne (1 szkoła) i nauczanie indywidualne (1 szkoła).

Od lutego 2010r. Gmina Łomianki realizuje projekt współfinansowany z POKL rozszerzający ofertę edukacyjną we wszystkich placówkach oświatowych, dla których Gmina jest organem prowadzącym. Łącznie realizowanych jest 142 godziny tygodniowo zajęć wyrównawczych, rewalidacyjnych oraz kół zainteresowań.

Problemy uczniów i szkoły w pytaniach otwartych

Określając problemy uczniów w pytaniach otwartych, ankietowani wskazywali głównie na trudną sytuację materialno-bytową rodzin powodowaną niskimi zarobkami i zmuszającą rodziców do podejmowania dodatkowych zajęć, co prowadzi z kolei do zaniedbań wychowawczych. Ponadto wskazywali na dysfunkcje występujące w domu, odnoszące się m.in. do demoralizacji i niewydolności opiekuńczo-wychowawczej (niewystarczające zainteresowanie dzieckiem ze strony rodziców) i uzależnień rodziców od alkoholu. Wśród problemów wymieniali również łatwy dostęp uczniów do środków uzależniających, opuszczanie zajęć lekcyjnych, agresję słowną i fizyczną. Poza tym wskazywali na zjawisko rozwodów i rozpad rodzin.

Działania profilaktyczne i naprawcze oraz badania konieczne do podjęcia

Ankietowane szkoły prowadzą na godzinach wychowawczych oraz podczas różnego rodzaju spotkań działania profilaktyczne skierowane do dzieci, młodzieży i ich rodziców. W przekonaniu części pedagogów istnieje potrzeba uświadomienia rodzicom sposobów i metod postępowania z dziećmi. Jednak decydującą rolę w wychowaniu młodego pokolenia spełnia rodzina, natomiast zadaniem szkoły jest wspieranie tego procesu.

Określając przedsięwzięcia, które należałoby przeprowadzić na terenie szkoły, badani wskazywali głównie na potrzebę kontynuowania zadań wynikających z programu wychowawczego i profilaktycznego szkoły, w szczególności poprzez promocję zdrowego stylu życia oraz spotkania ze specjalistami zajmującymi się problemem narkomanii i innymi uzależnieniami. Ponadto zwracali uwagę na konieczność większej pedagogizacji rodziców w zakresie postępowania z dzieckiem, w tym z dzieckiem agresywnym, wskazując przy tym na potrzebę rozbudowy infrastruktury sportowej placówek jako środka rozładowywania zachowań agresywnych uczniów. Jednocześnie akcentowali potrzebę objęcia wsparciem, przez Poradnię Psychologiczno-Pedagogiczną, większej liczby rodzin oraz wprowadzenie terapii rodzinnej, a także zwracali uwagę na konieczność kształtowania postaw społecznych i wzmacniania autorytetów wśród uczniów.

Podejmując kwestię badań koniecznych do przeprowadzenia wśród dzieci, młodzieży i rodziców, niektórzy respondenci stwierdzili, iż należy zintensyfikować badania ankietowe (obejmujące uczniów, rodziców i nauczycieli) oraz wywiady środowiskowe w celu lepszego rozpoznania sytuacji materialnej i wychowawczej rodzin. Podkreślali także, że ich szkoły przeprowadzają różnego rodzaju badania w środowisku szkolnym, dotyczące m.in. agresji i przemocy oraz oczekiwań rodziców wobec szkoły.

Bezpieczeństwo w gminie

Według ankietowanych na terenie gminy są rejony wymagających szczególnej interwencji ze względu na sytuację dziecka. Zaliczyli do nich pętle autobusowe w Sadowej, a w Łomiankach okolice salonów gier, szkół i Domu Kultury, przystanki autobusowe, okolice jezior, osiedle Baczyńskiego oraz parking przy Integracyjnym Centrum Dydaktyczno-Sportowym.

Potrzeby dzieci i młodzieży

Analizując potrzeby dzieci i młodzieży, ankietowani wskazywali głównie na konieczność zapewnienia uczniom szerszego dostępu do zajęć socjoterapeutycznych, warsztatowych oraz świetlicowych. Podnosili przy tym problem rozszerzenia opieki wychowawczej w istniejących placówkach tego typu. Ponadto postulowali zwiększenia pomocy dla rodzin dysfunkcyjnych, szczególnie w zakresie uzależnień.

Możliwości przyczynienia się przez szkoły do poprawy sytuacji dziecka

Zastanawiając się nad tym, w jaki sposób szkoła może się przyczynić do poprawy sytuacji dziecka, pedagodzy wskazywali na możliwość objęcia uczniów z rodzin dysfunkcyjnych opieką świetlicową i organizowania zajęć dodatkowych w celu lepszego zagospodarowania czasu wolnego. Poza tym deklarowali gotowość prowadzenia zajęć warsztatowo-profilaktycznych promujących zdrowy styl życia.

Do poprawy sytuacji ucznia powinno się również przyczynić lepsze zdiagnozowanie problemów i potrzeb występujących wśród dzieci i młodzieży oraz pedagogizowanie rodziców.

Według badanych przedstawione powyżej kwestie należałoby podjąć w lokalnym programie opieki na dziećmi i młodzieżą.

2.4.1. SYTUACJA DZIECKA I RODZINY W OCENIE PORADNI PSYCHOLOGICZNO-PEDAGOGICZNEJ I ZESPOŁU KURATORSKIEJ SŁUŻBY SĄDOWEJ SĄDU REJONOWEGO

Informacji o sytuacji dziecka w środowisku lokalnym dostarczają również działające na danym terenie Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna oraz Zespół Kuratorskiej Służby Sądowej Sądu Rejonowego. Dane tych instytucji dotyczą takich kwestii, jak liczba osób objętych wsparciem i powody udzielanej pomocy oraz liczba osób i przyczyny nadzoru kuratora.

Tabela 7. Liczba dzieci objętych opieką przez PPP i przyczyny wsparcia

L.p.	Niekorzystnie zjawiska w rodzinie	Liczba dzieci objętych opieką
1.	Uzależnienia rodzica (alkohol, narkotyki, hazard itp.)	22
2.	Przemoc w rodzinie	12
3.	Rozstanie rodziców, rozwód, śmierć rodzica	17
4.	Zaburzenia emocjonalne lub choroby psychiczne rodzica	7
5.	Nieppełnosprawność lub ciężka choroba rodzica	6
6.	Nieppełnosprawność lub ciężka choroba dziecka	16
7.	Bardzo trudna sytuacja ekonomiczna rodziny	13
8.	Pobyty dziecka w rodzinie zastępczej lub adopcyjnej	4

Dane Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Dziekanowie Leśnym.

W 2008 roku Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Dziekanowie Leśnym objęła pomocą 97 dzieci ze szkół i przedszkoli z gminy Łomianki. Należy zaznaczyć, że wymieniona liczba nie dotyczy pomocy udzielanej dzieciom i uczniom, u których stwierdzono problemy edukacyjne, niezwiązane z dysfunkcją rodziny. Ponadto trzeba dodać, że w przypadku występowania kilku negatywnych zjawisk w obrębie jednej rodziny przyjęto zjawisko dominujące, które warunkuje pozostałe problemy.

Jeśli chodzi o rodzaje świadczonej pomocy w omawianym zakresie, należy wskazać na:

- wizyty diagnostyczne,
- cykliczne spotkania indywidualne o charakterze terapeutycznym z dzieckiem lub/i członkami najbliższej rodziny,
- spotkania mediacyjne,
- wydawanie opinii o wczesnym wspomaganie rozwoju dziecka,
- wydawanie orzeczeń o potrzebie kształcenia specjalnego lub/i indywidualnego nauczania.

Zgodnie z ustawą z dnia 27 lipca 2001 roku o kuratorach sądowych, kurator sądowy jest organem wykonawczym sądu i realizuje zadania o charakterze wychowawczo-resocjalizacyjnym, diagnostycznym, profilaktycznym i kontrolnym związane z wykonywaniem orzeczeń sądu. Działania pomocowe realizowane przez kuratorów wynikają ze wskazań sądu opartych na art. 100 Kodeksu rodzinnego. Pomoc

ta ma charakter niematerialny i dotyczy umożliwienia właściwego wykonywania władzy rodzicielskiej.

Według danych VI Zespołu Kuratorskiej Służby Sądowej ds. wykonywania orzeczeń w sprawach rodzinnych i nieletnich Sądu Rejonowego dla Warszawy-Żoliborza w Warszawie, w 2008 roku sądowym postępowaniem wykonawczym objętych było: 23 nieletnich (z ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich), 52 rodziny z 73 małoletnimi (z kodeksu rodzinnego), 7 alkoholików, 10 małoletnich pozostających w rodzinach zastępczych, 4 małoletnich (z dwóch rodzin) przebywających w placówkach opiekuńczych oraz 2 nieletnich przebywających w placówkach w związku z ustawą o postępowaniu w sprawach nieletnich.

Według danych VI Zespołu Kuratorskiej Służby Sądowej ds. wykonywania orzeczeń w sprawach karnych Sądu Rejonowego dla Warszawy-Żoliborza w Warszawie, w 2008 roku prowadzono 27 spraw z zastosowaniem dozoru kuratora wobec osób, które popełniły przestępstwo znajdując się w stanie nietrzeźwości, 8 spraw dozorowanych wobec osób, które popełniły przestępstwo z ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii, 15 spraw związanych z warunkowym zawieszeniem skazanym wykonania kary pozbawienia wolności orzeczonej za przestępstwo popełnione w stanie nietrzeźwości oraz 8 spraw związanych z warunkowym zawieszeniem wykonania kary pozbawienia wolności orzeczonej za przestępstwo z ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii.

2.5. KWESTIA OSÓB BEZROBOTNYCH

Statystyki dotyczące bezrobocia w znacznym stopniu zniekształcają obraz zjawiska ze względu na duży stopień tzw. bezrobocia utajonego oraz powszechności „pracy na czarno”. Bezrobocie powoduje, iż standard życia wielu ludzi stale się obniża i rozszerza się obszar patologii społecznej.

Bezrobotnym, zgodnie z definicją ustawową, jest osoba pozostająca bez pracy, ale jednocześnie zdolna i gotowa do jej podjęcia w pełnym wymiarze czasu. Bezrobocie, przyczyniając się do zubożenia materialnego, w bezpośredni sposób wpływa na poziom życia rodzin, wywierając negatywne skutki, zwłaszcza w postaci:

- dezintegracji rodziny,

- zmniejszenia siły wsparcia emocjonalnego i solidarności pomiędzy członkami rodziny,
- zwiększenia ryzyka zaistnienia patologii życia społecznego.

Długookresowe bezrobocie ma wpływ na ekonomiczną i psychospołeczną sferę życia człowieka bezrobotnego oraz jego rodzinę. Jednym z pierwszych skutków utraty pracy jest obniżenie standardu życia rodziny, także wtedy, gdy otrzymywane są świadczenia kompensujące płacę. Sytuacja materialna osób dotkniętych bezrobociem zależy od ich standardu życia w czasie trwania zatrudnienia, a zwłaszcza od posiadanych dóbr trwałego użytku, oszczędności i długów.

Duże znaczenie ma poziom, od którego zaczyna się proces degradacji ekonomicznej i społecznej. W najbardziej dramatycznej sytuacji są rodziny świadczeniobiorców pomocy społecznej, które od dawna korzystały z systemu wsparcia socjalnego z powodu np. niskich dochodów, wielodzietności, inwalidztwa. Trudności finansowe w takich rodzinach prowadzą do drastycznych ograniczeń wydatków nawet na podstawowe potrzeby bytowe.

Problem bezrobocia dotyczy nie tylko osoby nim dotkniętej, lecz także całej rodziny. Pogorszenie stanu funkcjonowania rodziny jest proporcjonalne do okresu pozostawania bez pracy, co przejawia się problemami opiekuńczo-wychowawczymi, przemocą czy zanikiem autorytetu rodzicielskiego. Może także prowadzić do rozpadu rodziny. W tych okolicznościach pojawia się również groźba przyjmowania przez dzieci negatywnych wzorów osobowych, a w konsekwencji dziedziczenia statusu bezrobotnego.

Wzrost liczby bezrobotnych świadczeniobiorców powoduje przyrost ilości zadań z zakresu pomocy społecznej oraz zwiększenie puli wydatków na udzielanie pomocy. Sytuacja taka wymusza również konieczność dostosowania dotychczasowych form działania do nowych potrzeb. Ponieważ możliwości budżetu państwa i samorządu lokalnego są ograniczone, podstawowego znaczenia w pomocy w wychodzeniu z bezrobocia nabiera praca socjalna, która przyjmuje zróżnicowane formy.

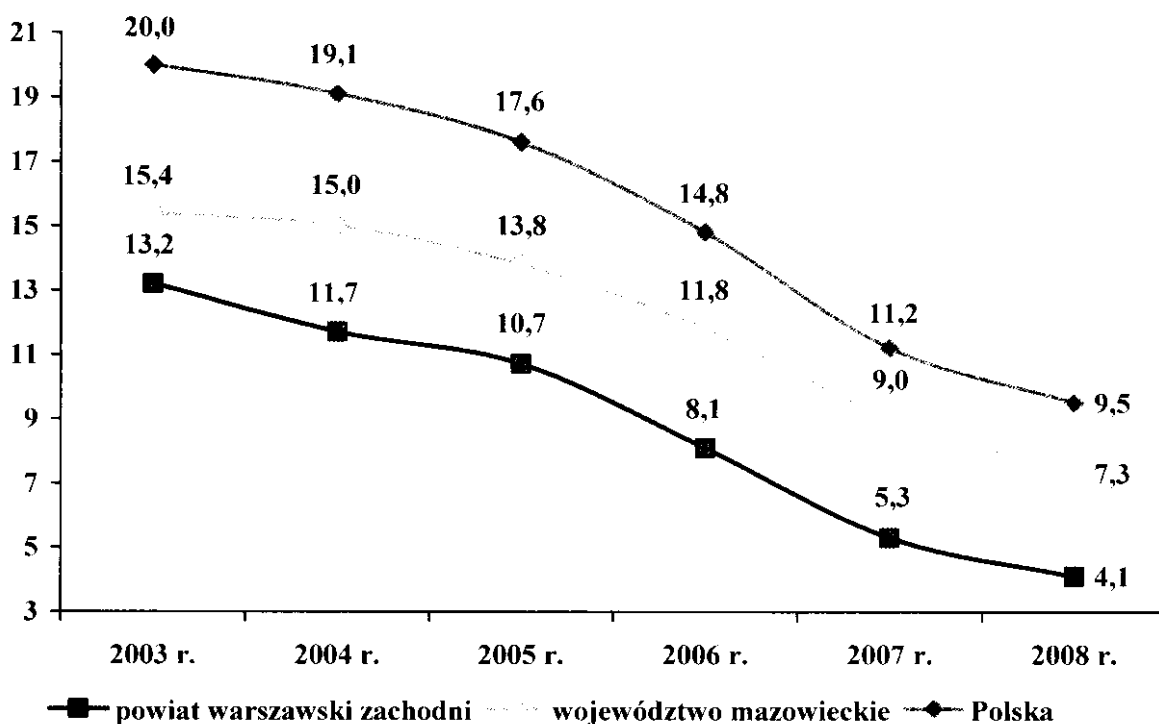
Praca socjalna prowadzona przez pracowników socjalnych to między innymi pomoc w planowaniu nowych koncepcji życia zawodowego, rozbudzanie motywacji do działania ukierunkowanego na zatrudnienie oraz technika kontraktu socjalnego, która

pozwała na uzależnienie pomocy – formy, wysokości i okresu wypłacania świadczenia – od aktywności bezrobotnego i jego rodziny.

Niepokojący jest wpływ bezrobocia na zachowania patologiczne. Szczególnie niebezpiecznym zjawiskiem staje się przemoc w rodzinie. Długie pozostawanie bez pracy stymuluje procesy dezintegracji życia rodzinnego. Przymusowa bezczynność zawodowa i nieuregulowany tryb życia wyzwalają zachowania dewiacyjne, skierowane na rodzinę i lokalne środowisko społeczne. Negatywne emocje związane z sytuacją bezrobocia przenoszone są na najbliższych – ofiarami przemocy i złego traktowania są najczęściej kobiety i dzieci. Długotrwałe bezrobocie, z jego negatywnymi konsekwencjami psychospołecznymi, wymaga stosowania odpowiednich form oddziaływań.

Poniższy wykres przedstawia stopę bezrobocia w powiecie warszawskim zachodnim, w województwie mazowieckim i w kraju w latach 2003-2008.

Wykres 14. Stopa bezrobocia w powiecie warszawskim zachodnim, w województwie mazowieckim i w kraju w latach 2003-2008 (w %)

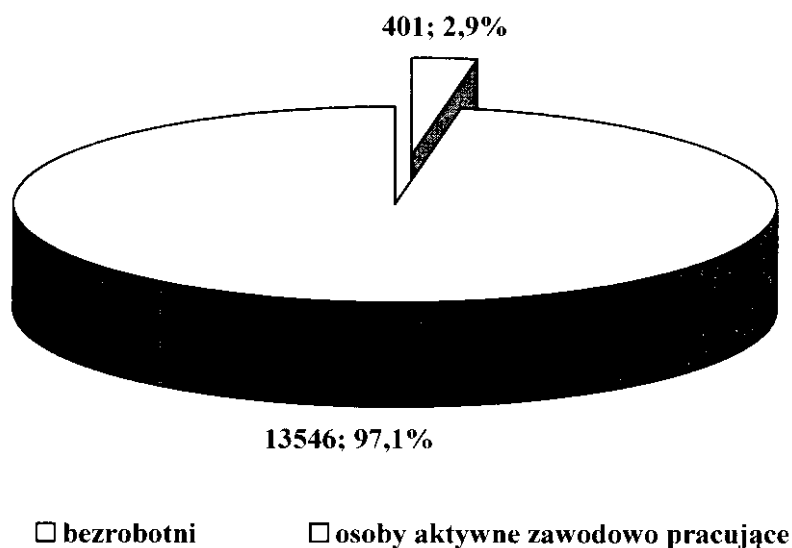

Dane Głównego Urzędu Statystycznego.

Stopa bezrobocia to procentowy udział liczby bezrobotnych w liczbie cywilnej ludności aktywnej zawodowo, ale bez osób odbywających czynną służbę wojskową oraz pracowników jednostek budżetowych prowadzących działalność w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego. Analizując powyższy wykres, należy stwierdzić, iż w latach 2003-2008 powiat warszawski zachodni charakteryzował się znacznie niższą, w stosunku do województwa mazowieckiego i kraju, stopą bezrobocia. Generalnie w skali całego kraju – z uwagi na poprawę kondycji gospodarki – notowano w analizowanym okresie powolne zmniejszanie się stopy bezrobocia.

Według danych Powiatowego Urzędu Pracy dla Powiatu Warszawskiego Zachodniego w Błoniu na dzień 31 grudnia 2008 roku w gminie Łomianki pozostawało zarejestrowanych 401 bezrobotnych. Wśród nich większą liczebnie grupą były kobiety, które stanowiły 52,9% ogółu bezrobotnych w gminie (212 osób). Należy dodać, że poziom bezrobocia odnotowany w statystykach instytucji rynku pracy może być różny od rzeczywistej liczby informującej o osobach pozostających bez pracy.

Wykres 15. Bezrobotni i osoby aktywne zawodowo pracujące z terenu gminy z końcem 2008 roku

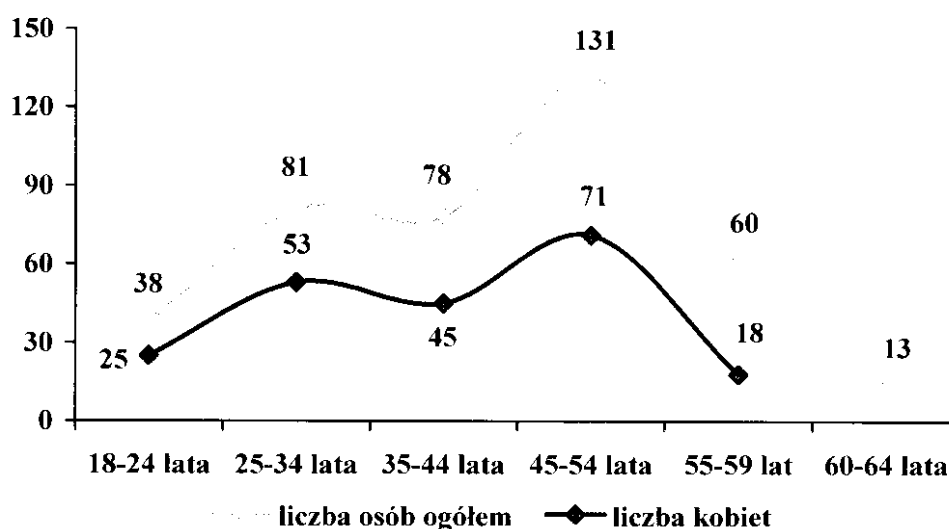

Dane Powiatowego Urzędu Pracy w Błoniu.

Z końcem 2008 roku udział bezrobotnych wśród mieszkańców gminy Łomianki w wieku produkcyjnym wyniósł 2,9%.

Dla scharakteryzowania zjawiska bezrobocia w gminie niezwykle ważna jest analiza danych dotyczących podziału bezrobotnych według wieku, czasu pozostawania bez pracy, stażu pracy i wykształcenia. Dane szczegółowe w tym zakresie przedstawiają poniższe wykresy.

Wykres 16. Bezrobotni z terenu gminy według wieku z końcem 2008 roku

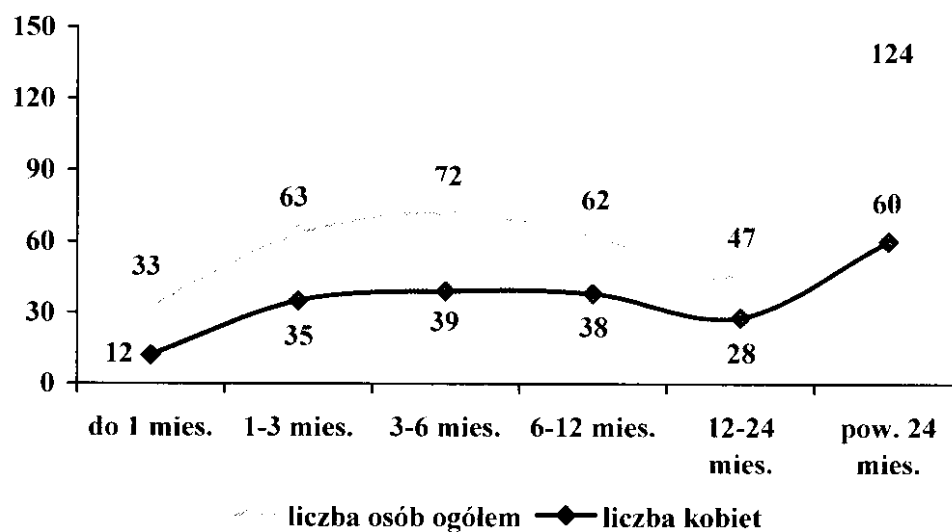

Dane Powiatowego Urzędu Pracy w Błoniu.

Z końcem 2008 roku w grupie bezrobotnych najczęściej było osób w wieku 45-54 lata. Osobom pozostającym jeszcze w wieku produkcyjnym, ale już niemobilnym, zdecydowanie trudniej znaleźć pracę i zdobyć nowe kwalifikacje zawodowe.

Drugą liczebnie grupą byli ludzie młodzi (25-34 lata), często nieposiadający wcześniejszych doświadczeń zawodowych. Największy udział kobiet wśród ogółu bezrobotnych zarejestrowano w przedziałach wiekowych 18-24 lata (65,8%) i 25-34 lata (65,4%).

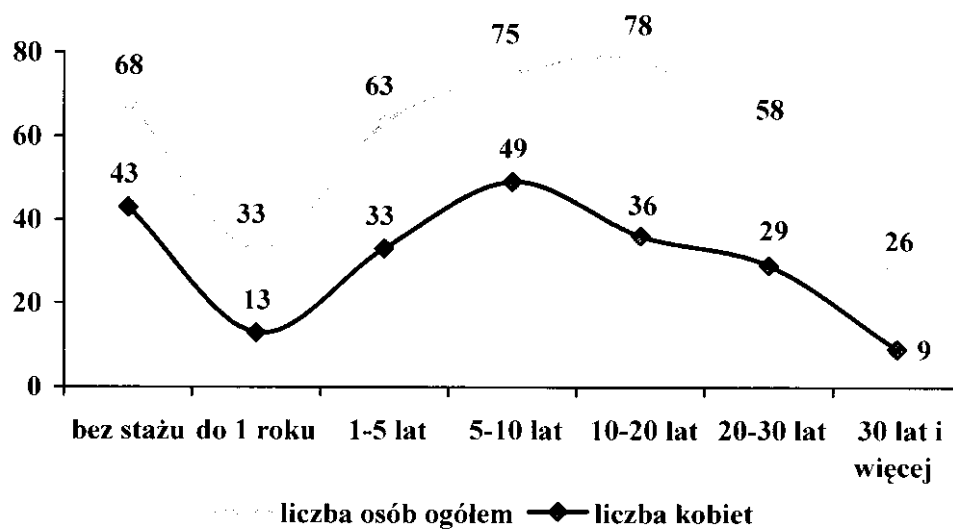
Wykres 17. Bezrobotni z terenu gminy według czasu pozostawania bez pracy z końcem 2008 roku

Dane Powiatowego Urzędu Pracy w Bioniu.

Istnieje silna zależność statystyczna między okresem pozostawania bez pracy a zdolnością do jej podjęcia i utrzymania. Im dłuższy jest bowiem okres pozostawania bez pracy, tym bardziej zmniejszają się umiejętności społeczne i tym trudniejszy jest powrót do pracy. Osoby długotrwale bezrobotne, które z końcem 2008 roku stanowiły w gminie największą grupę, tracą poczucie obowiązku i umiejętności pracy w zorganizowanej grupie, często nie będąc w stanie samodzielnie wrócić do zatrudnienia. Po dwóch, trzech latach wymagają w zasadzie specjalnej terapii przed podjęciem pracy, stąd tak ważne w ich przypadku są: poradnictwo zawodowe, praca socjalna oraz kluby integracji społecznej.

Wykres 18. Bezrobotni z terenu gminy według stażu pracy z końcem 2008 roku

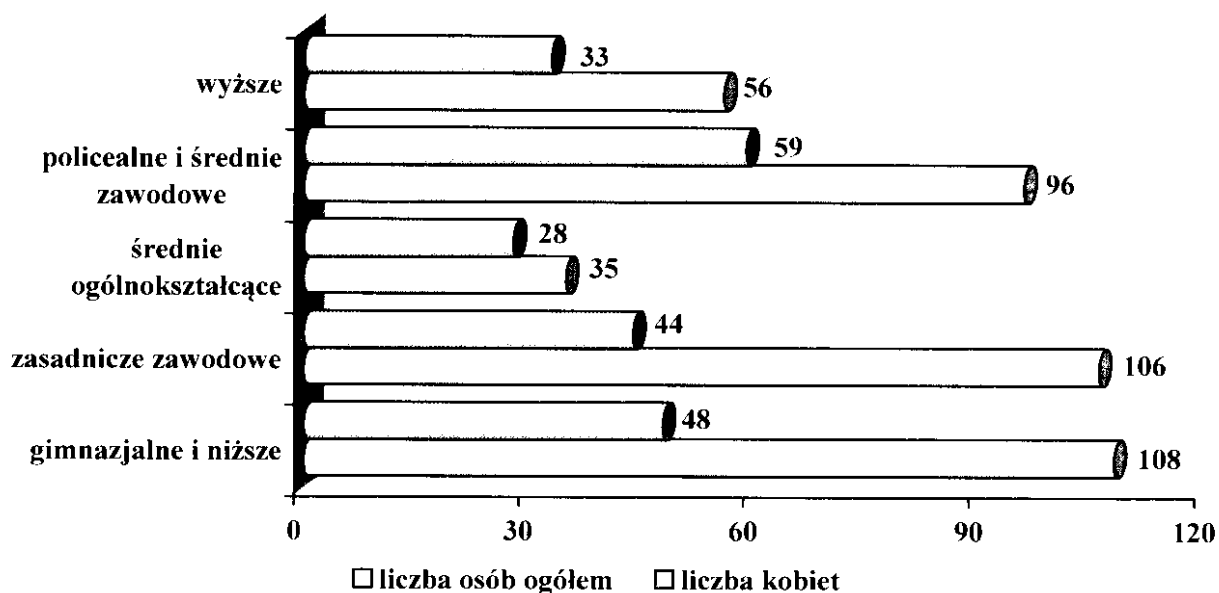

Dane Powiatowego Urzędu Pracy w Błoniu.

Staż pracy warunkujący zdobycie doświadczenia zawodowego powinien być cechą niezwykle pożądaną przez pracodawców. Z końcem 2008 roku najliczniejsze grupy bezrobotnych w gminie stanowiły osoby ze stażem od 5 do 20 lat, co przeczy tej tezie w kontekście lokalnego rynku pracy. Największe szanse na zatrudnienie miały osoby z minimalnym doświadczeniem zawodowym (do roku), którym pracodawcy mogli oferować relatywnie niższe wynagrodzenie. Znaczną grupę bezrobotnych stanowiły osoby bez stażu pracy. W programach aktywizujących osoby bezrobotne należy zatem zwrócić szczególną uwagę na absolwentów, by mieli możliwość podjęcia pierwszej pracy, oraz osoby z dłuższym stażem pracy, by mogły zmienić lub uzupełnić kwalifikacje zawodowe lub skorzystać z możliwości uruchomienia działalności gospodarczej.

Należy dodać, że na terenie gminy Łomianki występujące bezrobocie jest bezrobociem marginalnym – znakomita większość osób świadomie wybiera status osoby bezrobotnej oraz związany z tym styl życia.

Wykres 19. Bezrobotni z terenu gminy według wykształcenia z końcem 2008 roku

Dane Powiatowego Urzędu Pracy w Błoniu.

Z końcem 2008 roku zdecydowanie lepszą sytuację na lokalnym rynku pracy posiadały osoby z wykształceniem średnim ogólnokształcącym i wyższym: tych w rejestrach bezrobotnych figurowało najmniej. Problem bezrobocia w największym stopniu dosięgał osób z wykształceniem gimnazjalnym i niższym, zasadniczym zawodowym oraz policealnym i średnim zawodowym. Zestawiając ten fakt z sytuacją na rynku pracy, należy nadal zachęcać młodzież do zdobywania wykształcenia, natomiast w przypadku osób już bezrobotnych szczególny nacisk należy położyć na szkolenia, doksztalcenie i zmianę kwalifikacji zawodowych.

2.6. KWESTIA UZALEŻNIEŃ

Problemy wynikające z picia alkoholu i zażywania narkotyków stanowią obecnie jedną z poważniejszych kwestii społecznych. Zjawisko to ma istotny wpływ zarówno na poczucie bezpieczeństwa społecznego (wzrasta liczba nieletnich nietrzeźwych sprawców przestępstw, ale również nieletnich nietrzeźwych ofiar), jak również ogólny stan zdrowia populacji, zdolność do konkurencji na coraz bardziej wymagającym rynku pracy, a także na relacje interpersonalne z rówieśnikami i środowiskiem rodzinnym.

Liczba osób uzależnionych od alkoholu i innych substancji psychoaktywnych jest trudna do ustalenia. Z jednej strony możemy się opierać na danych szacunkowych ustalonych dla populacji, m.in. przez Państwową Agencję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, które prezentuje poniższe zestawienie, z drugiej na danych przedstawianych przez poszczególne instytucje podejmujące kwestie uzależnień w swej działalności statutowej.

Tabela 8. Populacje osób, u których występują różne kategorie problemów alkoholowych

		W Polsce 38,6 mln	W mieście 100 tys. mieszk.	W mieście 25 tys. mieszk.	W gminie 10 tys. mieszk.
Liczba osób uzależnionych od alkoholu	ok. 2% populacji	ok. 800 tys.	ok. 2.000 osób	ok. 500 osób	ok. 200 osób
Dorośli żyjący w otoczeniu alkoholika (współmatronkowie, rodzice)	ok. 4% populacji	ok. 1,5 mln	ok. 4.000 osób	ok. 1.000 osób	ok. 400 osób
Dzieci wychowujące się w rodzinach alkoholików	ok. 4% populacji	ok. 1,5 mln	ok. 4.000 osób	ok. 1.000 osób	ok. 400 osób
Osoby pijące szkodliwie	5-7% populacji	2-2,5 mln	5.000-7.000 osób	1.250-1.750 osób	ok. 500-700 osób
Ofiary przemocy domowej w rodzinach z problemem alkoholowym	2/3 osób dorosłych oraz 2/3 dzieci z tych rodzin	razem ok. 2 mln osób: dorosłych i dzieci	ok. 5.300 osób: dorosłych i dzieci	ok. 1.330 osób: dorosłych i dzieci	ok. 530 osób: dorosłych i dzieci

Dane szacunkowe Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

Definiując problem alkoholizmu, przyjmuje się, że jest to całokształt problemów związanych z używaniem napojów alkoholowych. Rozumie się przez to zarówno upośledzenie decyzji dotyczących rozpoczynania picia alkoholu, jak i polegających na niemożności przerwania picia alkoholu. Problem alkoholizmu rozpatrywany jest w dwóch płaszczyznach:

- jako choroba alkoholowa (utrata kontroli picia, niemożność utrzymania się w abstinencji);
- jako zagadnienie spożycia napojów alkoholowych i akceptowanych przez społeczeństwo wzorów picia, co stwarza konieczność poszukiwania alkoholu.

Rozmiary zjawiska uzależnień odnotowane w oficjalnych statystykach różnią się od faktycznego stanu. Najlepiej widać to w sferze odczuć społecznych mieszkańców, którzy bardzo często wskazują na uzależnienia jako poważny problem społeczny.

Według danych Ośrodka Pomocy Społecznej w Łomiankach, spośród 250 rodzin objętych pomocą społeczną w 2008 roku, 71 rodzin liczących 179 osób swą trudną sytuację życiową tłumaczyło problemem alkoholowym. W analizowanym roku z tytułu narkomanii miejscowy Ośrodek świadczył pomoc 3 rodzinom liczącym 5 osób.

Aby eliminować niekorzystny wpływ uzależnień na społeczność gminy, konieczne jest prowadzenie działań o charakterze profilaktycznym oraz różnych form promocji zdrowego stylu życia. Ważną rolę odgrywają w tym procesie przyjmowane corocznie przez Radę Miejską programy profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych. W 2008 r. uznano, że realizacja zadań związanych z profilaktyką i rozwiązywaniem problemów alkoholowych odbywać się będzie w następujących formach:

- działalność informacyjna i edukacyjna z zakresu profilaktyki uzależnień wspierająca zdrowy rozwój psychiczny dzieci i młodzieży, prowadzona w zakresie obejmującym uzależnienie od alkoholu (specjalistyczne programy profilaktyczne, spektakle i koncerty o charakterze profilaktycznym, inne formy profilaktyki);
- zapewnienie osobom uzależnionym i członkom ich rodzin dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej (dyżury specjalistów terapeutów w Gminnym Punkcie Konsultacyjnym przy ul. Baczyńskiego 14 w Łomiankach, zapewnienie dostępu do świadczeń w Izbie Wytrzeźwień oraz do Poradni Terapii Uzależnień od Alkoholu i Współuzależnienia przy ul. Żeromskiego 13 w Warszawie);
- udzielanie rodzinom, w których występuje problem uzależnienia, pomocy prawnej i psychospołecznej;
- organizowanie pomocy dla osób narażonych na przemoc w rodzinie;
- upowszechnianie różnorodnych form zorganizowanego spędzania czasu wolnego, będących formą profilaktyki dla wszystkich grup wiekowych (imprezy o charakterze kulturalnym, imprezy propagujące kulturę fizyczną i turystykę);
- podejmowanie działań edukacyjnych i informacyjnych ukierunkowanych na budowanie więzi w społeczności lokalnej i wzorców godnych naśladowania (pikniki, festyny integracyjne, inne formy działań integracyjnych);

- przekazywanie w lokalnych środkach masowego przekazu wiedzy na temat przeciwdziałania alkoholizmowi oraz informacji o możliwości uzyskania pomocy przez osoby uzależnione i członków ich rodzin (publikacje w „Gazecie Łomiankowskiej”, zakup specjalistycznej literatury do Biblioteki Publicznej w Łomiankach oraz bibliotek szkolnych, akcje ulotkowe);
- stała współpraca z grupami samopomocowymi oraz organizacjami pozarządowymi prowadzącymi działalność z zakresu rozwiązywania problemów alkoholowych, polegająca na wspieraniu (w uzasadnionych przypadkach również finansowym) realizacji programów w tym zakresie;
- współpraca z Policją i Strażą Miejską w zakresie kontroli przestrzegania przepisów ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi i zasad usytuowania na terenie miasta i gminy Łomianki miejsc sprzedaży napojów alkoholowych;
- współpraca w realizacji Programu z: Ośrodkiem Pomocy Społecznej, dyrektorami i pedagogami placówek oświatowych z terenu miasta i gminy Łomianki.

Gmina Łomianki posiada również Gminny Program Przeciwdziałania Narkomanii na rok 2008, którego celem jest zapobieganie powstawaniu problemów związanych z uzależnieniem od substancji psychoaktywnych, ograniczenie rozmiarów już istniejących problemów oraz zmiana świadomości społecznej dotyczącej narkomanii.

Mówiąc o problemie narkomanii, warto zwrócić uwagę na badania ankietowe zrealizowane wśród dzieci i młodzieży w gminie Łomianki na przełomie października i listopada 2007 roku. Uczestniczyło w nich 775 uczniów z klas IV-VI szkół podstawowych i klas I-III gimnazjów. Badania dostarczyły dane na temat rozpowszechnienia, eksperymentowania oraz okazjonalnego używania alkoholu, narkotyków i nikotyny wśród dzieci i młodzieży. Generalnie wyniki badania ujawniły większy poziom rozpowszechnienia używania narkotyków, picia alkoholu i palenia tytoniu wśród gimnazjalistów niż wśród uczniów szkół podstawowych. Ponadto uzyskano informacje na temat wysokiego poziomu dostępności napojów alkoholowych oraz tytoniu. Z badań wyciągnięto następujące wnioski:

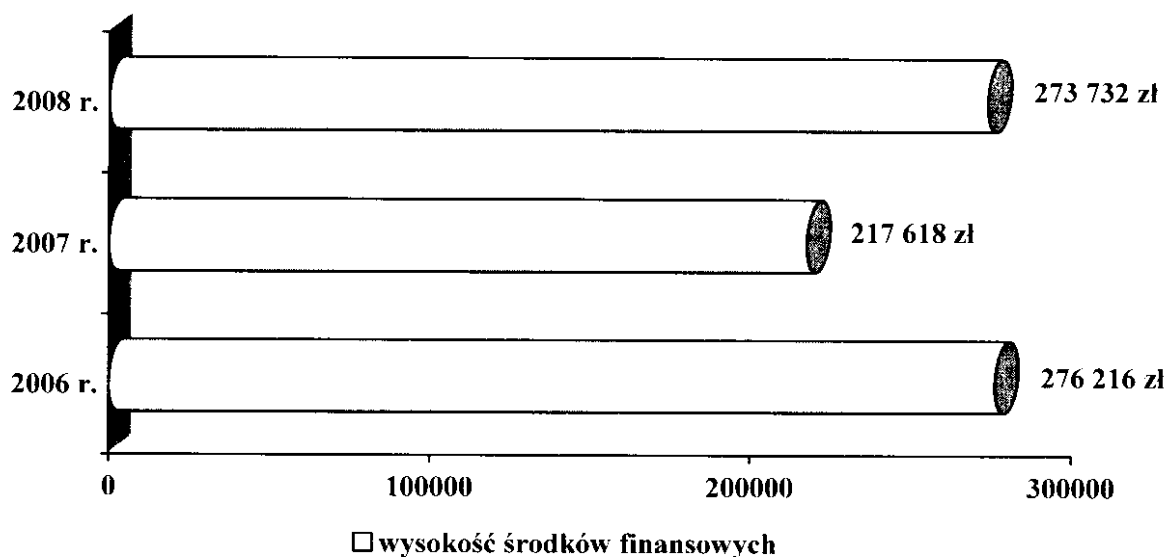
- koncentracja działań profilaktycznych na gimnazjalistach;
- zwrócenie bacznej uwagi na kwestie sprzedaży alkoholu oraz wyrobów tytoniowych niepełnoletnim;

- wyegzekwowanie ustawowego zakazu sprzedaży napojów alkoholowych oraz wyrobów tytoniowych niepełnoletnim jako jeden z priorytetów strategii zapobiegania używaniu substancji psychoaktywnych przez młodzież;
- zwiększenie wiedzy uczniów, rodziców i nauczycieli na temat konsekwencji prawnych zachowań społecznych, przemocy, uzależnień, zagrożeń;
- zwiększenie zasobów bibliotek szkolnych w literaturę i publikacje dla nauczycieli, uczniów, rodziców na temat profilaktyki przemocy i agresji, uzależnień, bezpieczeństwa, rozwiązywania trudnych sytuacji wychowawczych;
- podejmowanie działań z zakresu wczesnej interwencji przez pedagogów szkolnych przy wsparciu sieci ośrodków i poradni młodzieżowych ulokowanych w systemie oświaty bądź prowadzonych przez organizacje pozarządowe.

Istotną rolę w przeciwdziałaniu uzależnieniom na terenie gminy odgrywają działania podejmowane przez Gminną Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w ramach przysługujących jej uprawnień. W 2008 roku Komisja rozpatrzyła 56 wniosków dotyczących skierowania na leczenie odwykowe osób uzależnionych; w przypadku 3 osób wystąpiła do sądu z wnioskiem o przymusowe leczenie. Jednocześnie w omawianym okresie członkowie Komisji przeprowadzili 24 kontrole punktów sprzedaży napojów alkoholowych.

Poniższy wykres przedstawia wielkość środków przeznaczonych na profilaktykę i rozwiązywanie problemów uzależnień w gminie w latach 2006-2008.

Wykres 20. Środki finansowe służące rozwiązywaniu problemów uzależnień na terenie gminy w latach 2006-2008

Dane Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

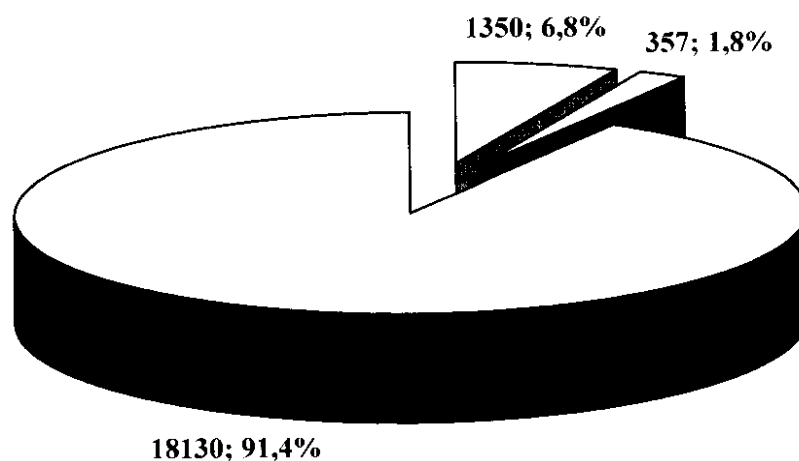
Wielkość środków przeznaczonych na profilaktykę i rozwiązywanie problemów uzależnień w gminie Łomianki w latach 2006-2008 ulegała wahaniom i wyniosła: w 2006 r. – 276.216 zł, w 2007 r. – 217.618 zł, a w 2008 r. – 273.732 zł.

2.7. KWESTIA NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI

W rozumieniu ustawy o pomocy społecznej niepełnosprawność oznacza stan fizyczny, psychiczny lub umysłowy, powodujący trwałe lub okresowe utrudnienie, ograniczenie bądź uniemożliwienie samodzielnej egzystencji. Tymczasem obecnie niepełnosprawność jest również rozumiana jako wynik barier społecznych, ekonomicznych oraz fizycznych, jakie jednostka napotyka w środowisku zamieszkania. W związku z tym polityka społeczna powinna promować aktywne działania na wszystkich szczeblach życia społecznego oraz aktywnie wspierać wszelkie działania na rzecz równouprawnienia osób niepełnosprawnych, a także przeciwdziałać ich dyskryminacji i tworzyć mechanizmy wyrównujące szanse życiowe oraz warunki do korzystania z przysługujących im praw.

Poniższy wykres prezentuje udział osób niepełnosprawnych z terenu gminy Łomianki w ogólnej liczbie mieszkańców w 2002 roku.

Wykres 21. Osoby niepełnosprawne a ludność gminy w 2002 roku

- osoby niepełnosprawne prawnie
- osoby niepełnosprawne biologicznie
- pozostali mieszkańcy gminy

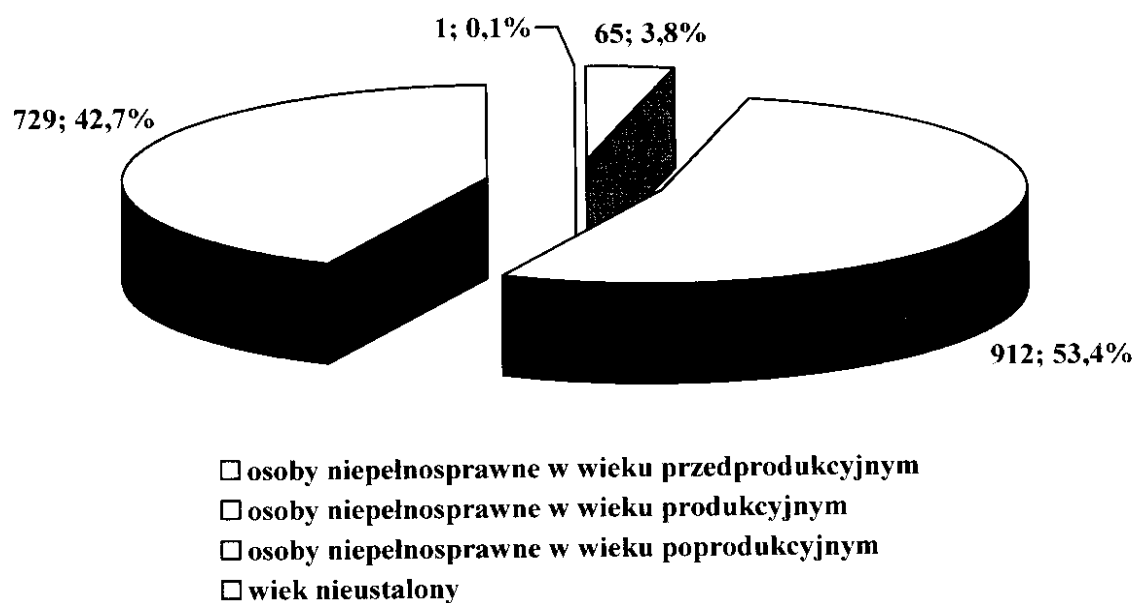
Dane Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2002.

W 2002 roku w gminie Łomianki zamieszkiwało 1.707 osób niepełnosprawnych (880 mężczyzn i 827 kobiet), co stanowiło 8,6% ogółu mieszkańców gminy.

Niepełnosprawni są silnie zróżnicowaną grupą, nie tylko pod względem stopnia niepełnosprawności, ale także wieku, wykształcenia i źródła utrzymania. W skali całego kraju zdecydowana większość osób niepełnosprawnych – 84% – utrzymuje się głównie ze świadczeń społecznych: rent, emerytur i zasiłków (w 2008 roku z powodu niepełnosprawności z pomocy społecznej w gminie Łomianki skorzystało 68 rodzin liczących 158 osób i była to piąta, pod względem liczby beneficjentów, przyczyna udzielania wsparcia). Jedynie dla 8% tej populacji główne źródło utrzymania stanowi praca, zaś kolejne 8% pozostaje na utrzymaniu innych osób, nie posiadając własnych środków na przeżycie. Prawie połowa osób niepełnosprawnych legitymuje się, co najwyżej, wykształceniem podstawowym, a to znacznie utrudnia wejście na rynek pracy i utrzymanie zatrudnienia.

Poniższe wykresy przedstawiają podział osób niepełnosprawnych z terenu gminy Łomianki według ekonomicznych grup wieku oraz strukturę ich wykształcenia w 2002 roku.

Wykres 22. Osoby niepełnosprawne w gminie według ekonomicznych grup wieku w 2002 roku

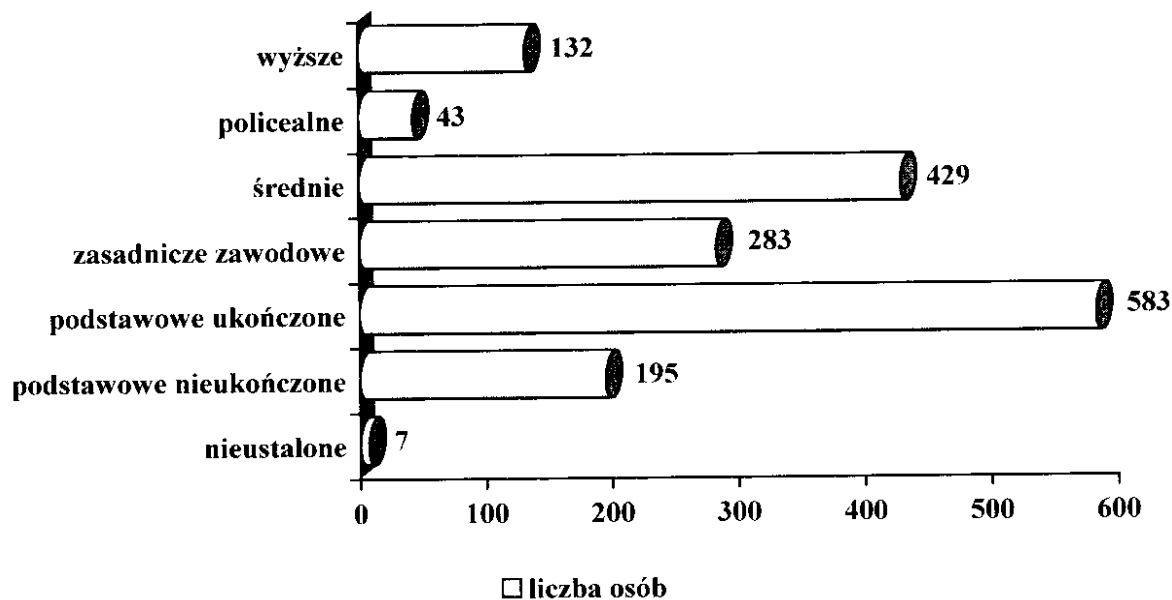

Dane Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2002.

W 2002 roku ponad 53% niepełnosprawnych w gminie było w wieku produkcyjnym, co było zjawiskiem niepokojącym. Liczną grupę reprezentowały osoby w wieku poprodukcyjnym – blisko 43%. Najmniejszą liczebnie grupę stanowiły dzieci i młodzież – prawie 4%.

Poniższe wykres przedstawia strukturę wykształcenia osób niepełnosprawnych w 2002 roku w gminie Łomianki.

Wykres 23. Osoby niepełnosprawne w gminie w wieku 13 lat i więcej według poziomu wykształcenia w 2002 roku

Dane Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2002.

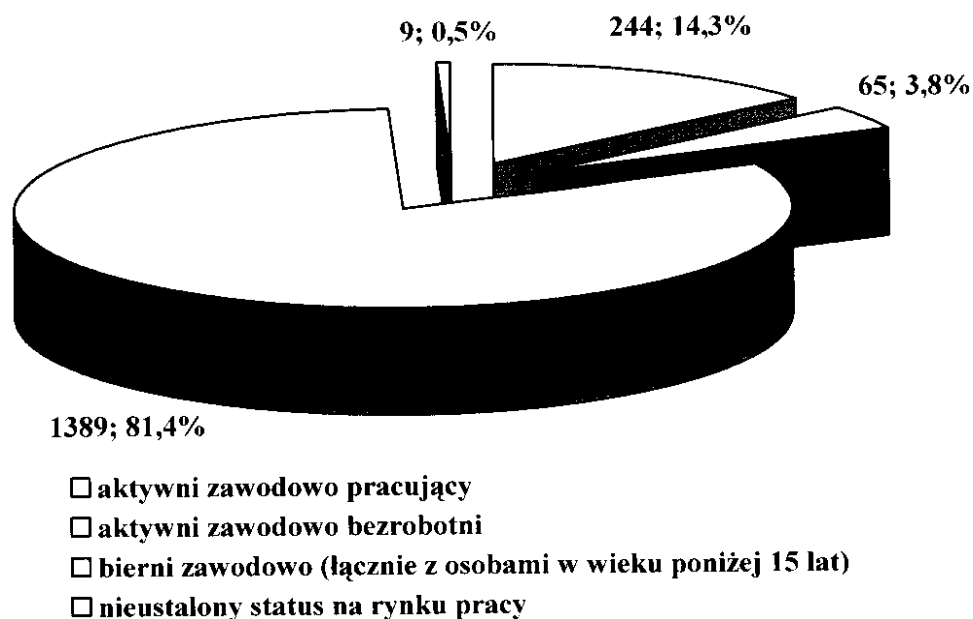
W 2002 roku najliczniejszą grupę niepełnosprawnych w gminie stanowiły osoby z wykształceniem podstawowym ukończonym – 583 osoby.

Osoby niepełnosprawne są bardzo zróżnicowaną grupą ludzi, w związku z tym konieczna jest polityka, która będzie respektować tę różnorodność. Szczególnej uwagi wymagają osoby o złożonych, wielorakich potrzebach uzależniających je od pomocy innych oraz ich rodziny. Niepełnosprawni są często gorzej wykształceni, co zdecydowanie utrudnia im funkcjonowanie na rynku pracy. Rodziny posiadające niepełnosprawne dzieci wymagają szczególnej uwagi, jeżeli chodzi o ich edukację i społeczne włączenie oraz możliwości rehabilitacyjne.

Poniższy wykres przedstawia podział osób niepełnosprawnych z terenu gminy Łomianki według aktywności ekonomicznej w 2002 roku.

Wykres 24. Osoby niepełnosprawne w gminie według aktywności ekonomicznej w 2002 roku

Dane Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2002.

W 2002 roku zdecydowana większość osób niepełnosprawnych w gminie była bierna zawodowo – 1.389 osób. Wśród aktywnych zawodowo zarejestrowano 244 osoby pracujące i 65 osób pozostających bez pracy.

W przypadku osób niepełnosprawnych szczególnych wysiłków wymaga ich rehabilitacja społeczna i zawodowa, tj. m.in.: promocja dostępu osób niepełnosprawnych do zatrudnienia oraz budowa systemu wsparcia dla osób chorych psychicznie, których systematycznie przybywa. Wspomniane działania stwarzają możliwość integracji tej grupy osób z pozostałą częścią społeczeństwa. Jednocześnie nadal powinny być konsekwentnie likwidowane bariery architektoniczne, komunikacyjne oraz transportowe, utrudniające osobom niepełnosprawnym funkcjonowanie w społeczeństwie.

W kontekście łamania barier, należy wspomnieć o pełnym przystosowaniu do potrzeb osób niepełnosprawnych Integracyjnego Centrum Dydaktyczno-Sportowego w Łomiankach. Dzięki podjazdom dla wózków inwalidzkich, wszystkie wejścia do obiektu są dostępne dla osób niepełnosprawnych.. Wewnątrz budynku znajdują się windy umożliwiające niepełnosprawnym dotarcie do każdego miejsca i korzystania z dowolnej usługi oferowanej przez Centrum.

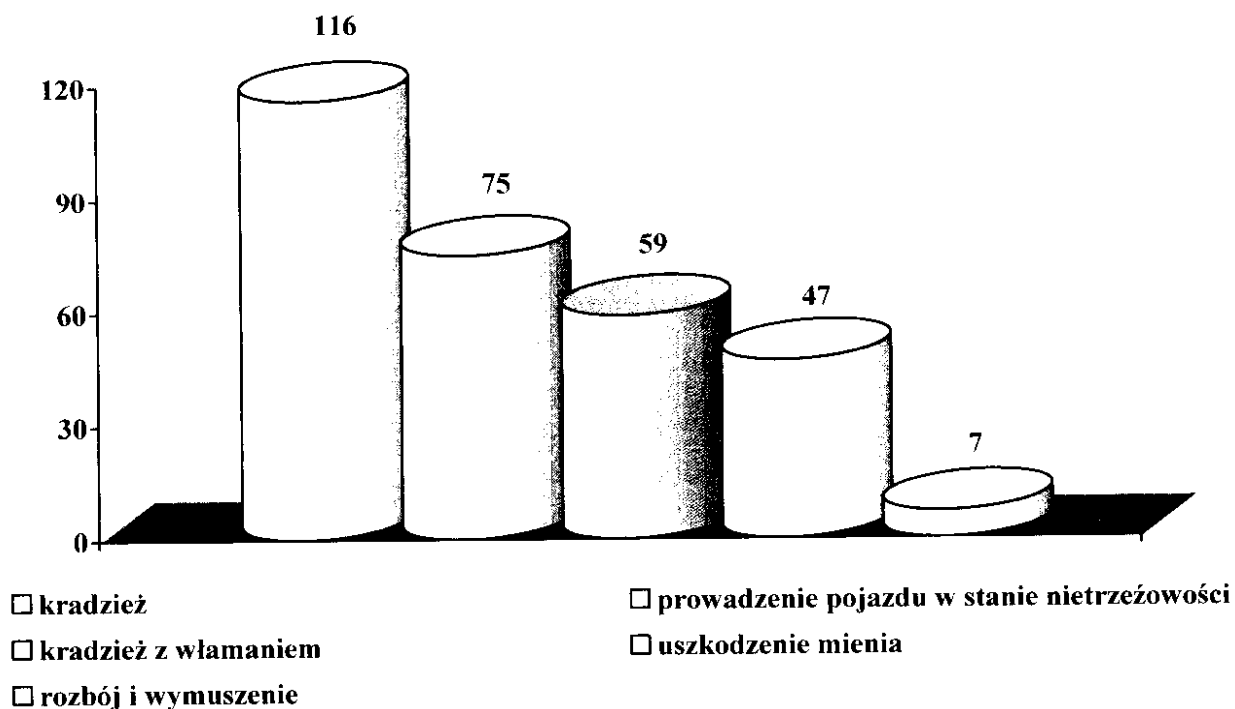
Integracja społeczna osób niepełnosprawnych przez pracę stanowi w Polsce bardzo wymagające i trudne do realizacji zadanie. Istnieje wiele czynników wpływających niekorzystnie na zatrudnianie osób niepełnosprawnych. Po stronie podażowej są to (poza relatywnie niskimi kwalifikacjami osób niepełnosprawnych): słabe motywacje i liczne bariery instytucjonalno-infrastrukturalne, a po stronie popytu na pracę: niechęć pracodawców i w konsekwencji znaczny koszt ich motywowania oraz ogólnie trudny rynek pracy, charakteryzujący się słabą dynamiką tworzenia miejsc pracy.

Do placówek udzielających wsparcia osobom niepełnosprawnym na terenie gminy Łomianki, oprócz OPS, należy zaliczyć Warsztaty Terapii Zajęciowej w Sadowej, dysponujące 30 miejscami dla uczestników zajęć, a także DPS w Sadowej dla 100 dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie. W gminie znajdują się również placówki niepubliczne świadczące pomoc osobom niepełnosprawnym i starszym: Dom Opieki Pensjonat „Róża”, Prywatny Dom Opieki „Sielanka”, Prywatny Dom Opieki „Olimp”, Pielęgniarski Dom Opieki „Dar Serca”, Pielęgniarski Dom Opieki.

2.8. KWESTIA PRZESTĘPCZOŚCI

Przestępczość jest jednym z tych zjawisk społecznych, które odciskają dotkliwe piętno na funkcjonowaniu lokalnej społeczności. Jest to margines życia społecznego, ale intensywność zdarzeń oraz częstotliwość, z jaką występują, mogą mieć wpływ na formowanie się postaw i zachowań ludzi tworzących społeczność gminy Łomianki.

Wykres 25. Przepęstwa odnotowane na terenie gminy w 2008 roku

Dane Komisariatu Policji w Łomiankach.

Z analizy stanu zagrożenia przestępczością za okres 12 miesięcy 2008 roku sporządzonej przez Komisariat Policji w Łomiankach wynika, iż na terenie gminy Łomianki doszło łącznie do 175 przypadków kradzieży i kradzieży z włamaniem, odnotowano 75 przypadków prowadzenia pojazdów w stanie nietrzeźwości, 47 przypadków uszkodzenia mienia oraz 7 rozbójów i wymuszeń rozbójniczych. Ogółem zanotowano 357 przestępstw o charakterze kryminalnym. Wśród sprawców było 10 nieletnich.

Jednocześnie w omawianym okresie sporządzono 41 notatek urzędowych na temat przemocy w rodzinie i 4 wnioski o wydalenie cudzoziemca.

Warto dodać, że w mieście Łomianki kontynuowano działania w ramach edukacyjnego programu „Bezpieczne Miasto”. Jego częścią jest „Bezpieczna szkoła” – dokument, który ma na celu stworzenie młodzieży warunków do nauki wolnych od zagrożeń patologicznych, a także wypracowanie określonych metod postępowania w przypadku zetknięcia się ze zdarzeniem przestępczym na terenie szkoły.

Do podstawowych elementów omawianego programu należy zaliczyć edukację dzieci i młodzieży w zakresie bezpiecznych zachowań. Mając powyższe na uwadze Urząd Miejski realizuje lub planuje zrealizowanie następujących przedsięwzięć:

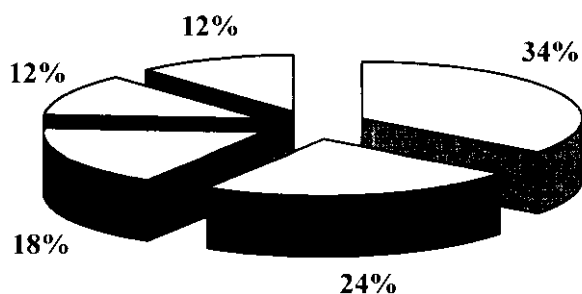
- przeprowadzenie w czasie roku szkolnego cyklu pogadanek lub wykładów realizowanych przez fachowych prelegentów z Komendy Głównej Policji, Komendy Stołecznej Policji, specjalistów z psychologii, socjologii i medycyny,
- zobowiązanie Straży Miejskiej do okresowych, profilaktycznych wizyt w placówkach oświatowych w celu przeciwdziałania przemocy rówieśniczej oraz obrotowi środkami odurzającymi na terenie szkół,
- w dziedzinie edukacyjno-profilaktycznej zawierane są umowy z fundacjami, stowarzyszeniami i osobami fizycznymi na realizację w szkołach najbardziej aktualnych programów z zakresu przeciwdziałania patologii społecznej.

2.9. PROBLEMY SPOŁECZNE W OCENIE ŚRODOWISKA LOKALNEGO

Identyfikacja problemów społecznych jest jednym z najważniejszych elementów każdego postępowania diagnostycznego, mającego określić zasadnicze problemy i ewentualne kierunki ich rozwiązywania. Podstawowym narzędziem badawczym, za pomocą którego identyfikowano problemy społeczne gminy, była ankieta rozesłana do osób mających wpływ na kształt lokalnej polityki społecznej, między innymi do osób reprezentujących wybrane instytucje lokalne, takie jak: ośrodek zdrowia, kościół, szkoła, organizacje pozarządowe, a także do lokalnych przedsiębiorców, pracowników socjalnych OPS-u, radnych, mieszkańców gminy.

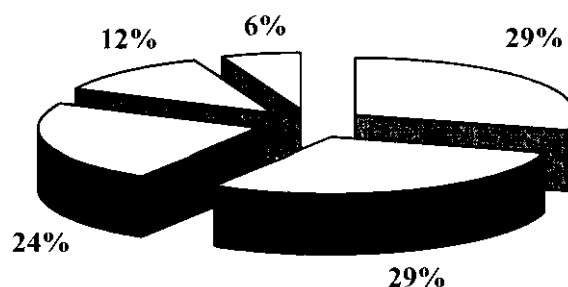
W pierwszych pytaniach poproszono respondentów o wskazanie środowisk zagrożonych ubóstwem oraz określenie przyczyn tego zjawiska. Uzyskane odpowiedzi prezentują poniższe wykresy.

Wykres 26. Środowiska zagrożone ubóstwem

- osoby bezrobotne
- rodziny wielodzietne
- osoby dotknięte problemem uzależnień
- osoby uzyskujące niskie dochody
- osoby starsze i samotne

Wykres 27. Przyczyny popadania w ubóstwo

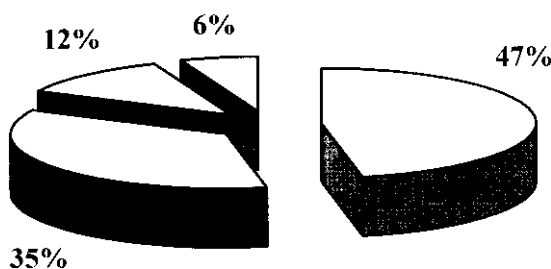
- bezrobocie
- dziedziczenie ubóstwa
- niedostosowanie społeczne
- uzależnienia
- wielodzietność

Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Według badanych problem ubóstwa dotyczy najbardziej osób bezrobotnych (34%), rodzin wielodzietnych (24%), a także osób dotkniętych problemem uzależnień (18%). Jako najczęstsze przyczyny popadania w stan ubóstwa respondenci podawali bezrobocie i dziedziczenie ubóstwa (po 29%), a także niedostosowanie społeczne (24%).

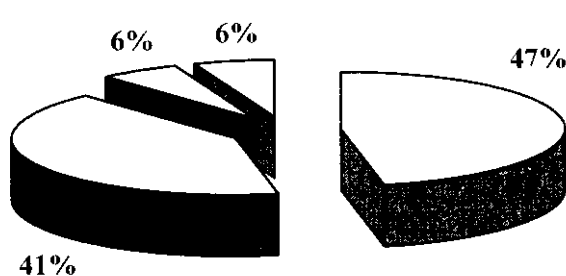
Odpowiadając na kolejne pytania respondenci identyfikowali środowiska zagrożone uzależnieniami, określali skalę tego zjawiska oraz oceniali ofertę pomocy osobom uzależnionym.

Wykres 28. Środowiska zagrożone uzależnieniami

- rodziny dysfunkcyjne
- osoby bezrobotne
- osoby bezdomne
- osoby samotne

Wykres 29. Skala problemu uzależnień

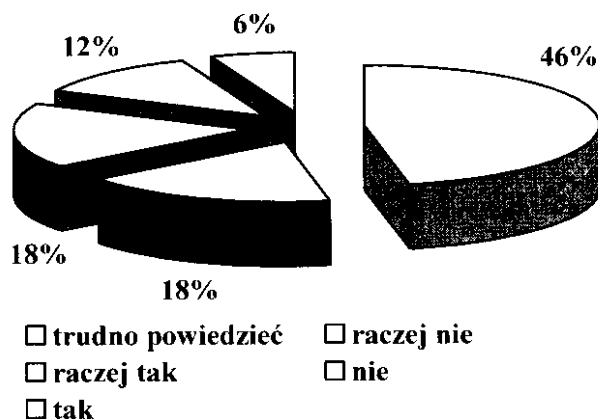

- średnia
- trudno powiedzieć
- niska
- wysoka

Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Wśród środowisk zagrożonych zjawiskiem uzależnień najczęściej wymienianymi grupami były rodziny dysfunkcyjne (47%) oraz osoby bezrobotne (35%) i bezdomne (12%). Określając skalę występowania tego problemu, 47% badanych oceniło ją jako średnią, po 6% jako wysoką lub jako niską, a 41% nie miało zdania.

Wykres 30. Czy oferta pomocy osobom uzależnionym jest wystarczająca?

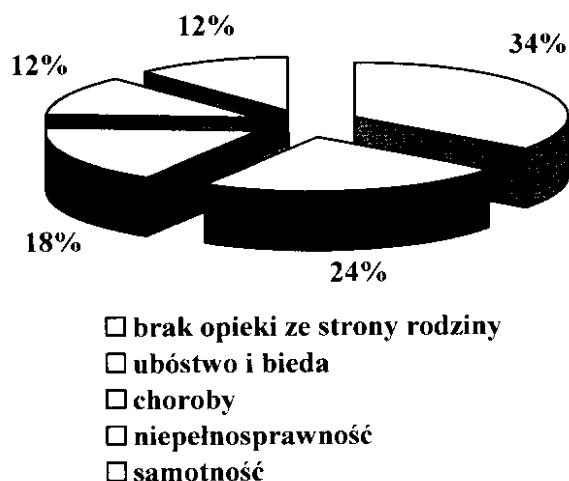

Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

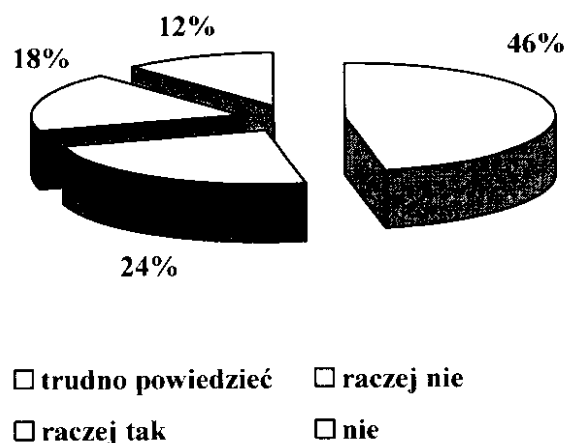
Jeśli chodzi o ocenę oferty pomocy dla osób uzależnionych, łącznie 30% ankietowanych stwierdziło, że jest ona niewystarczająca lub raczej niewystarczająca, a w sumie 24% było odmiennego zdania. Jednocześnie 46% respondentów nie wyraziło opinii na ten temat.

W ankiecie znalazły się również pytania dotyczące sytuacji osób starszych w środowisku lokalnym. Pozwoliły one na identyfikację najważniejszych problemów dotyczących tę grupę osób oraz ocenę pomocy świadczonej osobom w wieku poprodukcyjnym. Uzyskane odpowiedzi prezentują poniższe wykresy.

Wykres 31. Problemy społeczne dotykające osoby starsze

Wykres 32. Czy oferta pomocy osobom starszym jest wystarczająca?

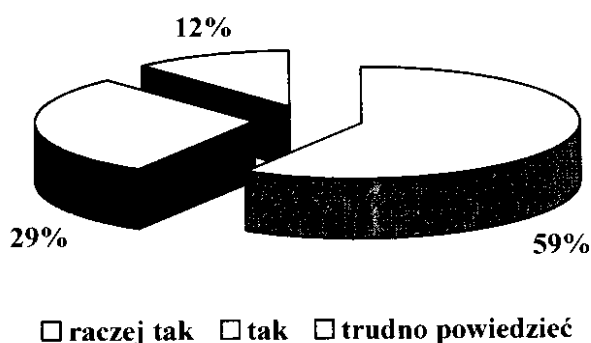

Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

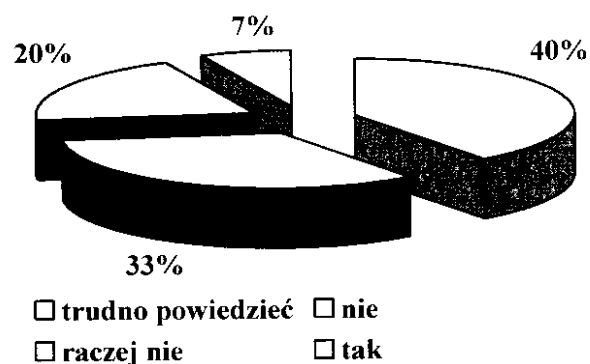
W środowisku osób starszych badani za najczęstsze problemy dotykające tę grupę osób uznali brak opieki ze strony rodziny (34%), ubóstwo i biedę (24%) oraz choroby (18%). Co do oceny oferty pomocy osobom starszym, łącznie 36% ankietowanych stwierdziło, iż jest ona raczej niewystarczająca lub niewystarczająca. Odmiennego zdania było 18% badanych, a 46% nie zajęło stanowiska w tej sprawie.

W ankiecie pytano także o stosunek do osób niepełnosprawnych oraz próbowano wysondować, jak postrzegana jest w społeczności lokalnej oferta pomocy dla tej grupy osób. Odpowiedzi na te pytania prezentują poniższe wykresy.

Wykres 33. Czy osoby niepełnosprawne są akceptowane w środowisku lokalnym?

Wykres 34. Czy oferta pomocy osobom niepełnosprawnym jest wystarczająca?

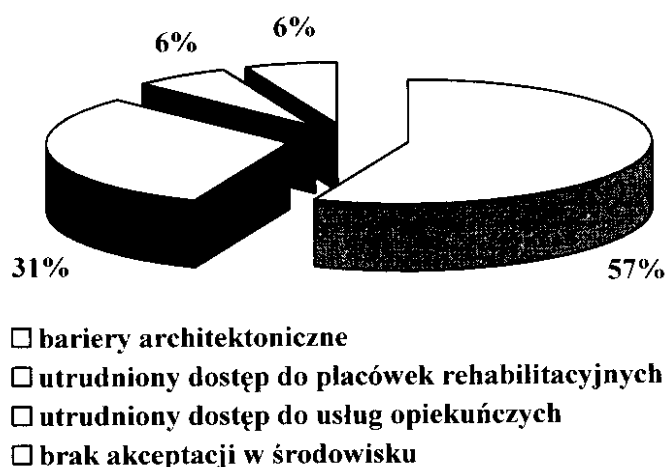

Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

W kwestii akceptacji osób niepełnosprawnych, zdecydowana większość badanych (łącznie 88%) wypowiedziała się pozytywnie. Jeśli natomiast chodzi o ofertę pomocy osobom niepełnosprawnym, w sumie 40% respondentów stwierdziło, iż jest ona niewystarczająca lub raczej niewystarczająca, a 7% było odmiennego zdania. Jednocześnie 40% badanych nie sprecyzowało stanowiska.

Wnikając w kwestię niepełnosprawności, poproszono ankietowanych o wskazanie problemów dotyczących osoby niepełnosprawne. Uzyskane odpowiedzi przedstawiono na poniższym wykresie.

Wykres 35. Problemy społeczne dotyczące osoby niepełnosprawne

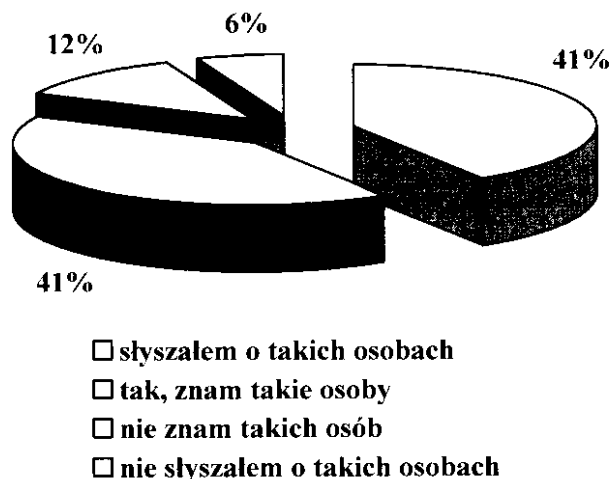
Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Za problemy najbardziej nękające osoby niepełnosprawne badani uznali bariery architektoniczne (57%) oraz utrudniony dostęp do placówek rehabilitacyjnych (31%).

W ankiecie znalazło się również pytanie odnoszące się do osób chorych psychicznie zamieszkujących na terenie gminy.

Wykres 36. Czy na terenie gminy zamieszkują osoby chore psychicznie?

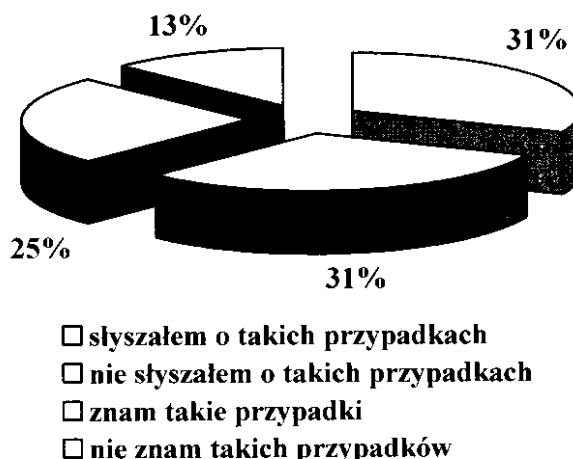

Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Zagadnienie osób chorych psychicznie zamieszkujących w gminie nie jest obce większości jej mieszkańców – łącznie 82% ankietowanych przyznało, iż słyszało o takich osobach bądź je zna. Jednocześnie 12% respondentów stwierdziło, że nie zna osób chorych psychicznie, a 6%, że o nich nie słyszało.

Osobne zagadnienie w ankiecie stanowiła przemoc w rodzinie. Ankietowani wypowiedzieli się na temat znajomości rodzin dotkniętych tym zjawiskiem. Uzyskane odpowiedzi prezentuje poniższy wykres.

Wykres 37. Czy w rodzinach istnieje zjawisko przemocy domowej?

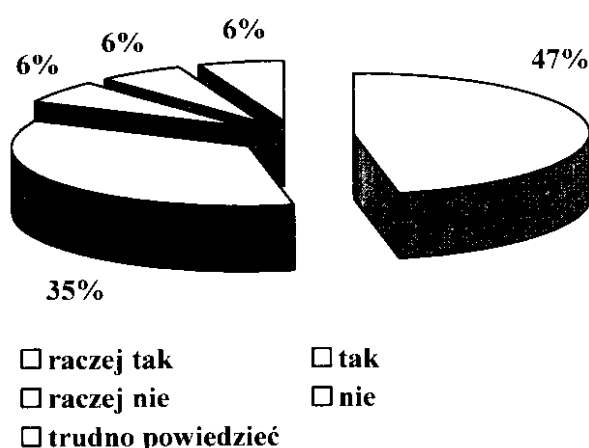

Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

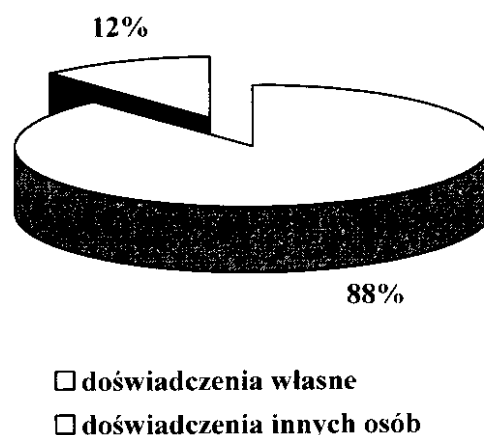
Podając problem przemocy domowej, większość badanych (łącznie 56%) stwierdziła, iż słyszała o takich przypadkach bądź je zna. Odmiennego zdania było w sumie 44% ankietowanych.

W ankiecie znalazły się również pytania dotyczące stanu bezpieczeństwa w środowisku zamieszkania. Respondenci dzieląc się swoimi odczuciami w tym zakresie, wskazywali jednocześnie źródła swojej wiedzy na temat stanu bezpieczeństwa w gminie. Uzyskane odpowiedzi prezentują poniższe wykresy.

Wykres 38. Czy czuje się Pani/Pan bezpiecznie w miejscu zamieszkania?

Wykres 39. Źródło wiedzy na temat stanu bezpieczeństwa w gminie

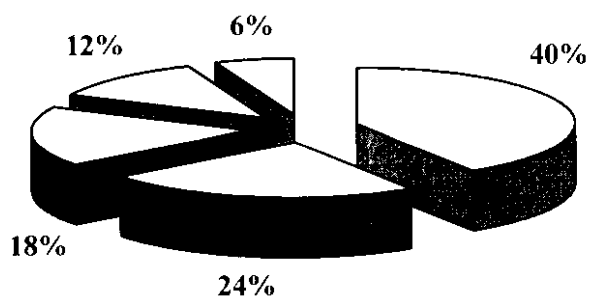

Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Jeśli chodzi o poczucie bezpieczeństwa w gminie, to zdecydowana większość ankietowanych (w sumie 82%) stwierdziła, że czuje się raczej bezpiecznie bądź bezpiecznie w miejscu zamieszkania, a łącznie 12% było odmiennego zdania. Źródłem wiedzy respondentów na temat stanu bezpieczeństwa w środowisku lokalnym były w głównej mierze doświadczenia własne (88%).

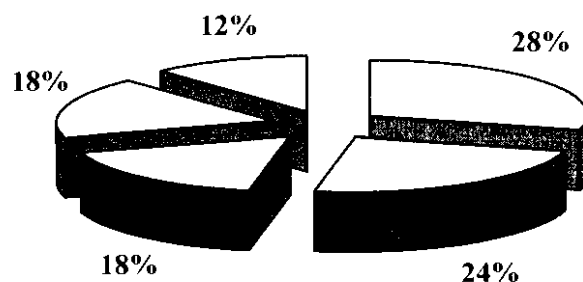
Kolejne pytania w ankiecie odnosiły się do działalności miejscowego ośrodka pomocy społecznej. Respondenci oceniali ofertę udzielanej pomocy, wskazywali formy wsparcia, jakie powinien świadczyć OPS, oraz wypowiedzieli się na temat pracy pracowników socjalnych. Uzyskane odpowiedzi prezentują poniższe wykresy.

Wykres 40. Czy pomoc OPS-u jest wystarczająca?

- trudno powiedzieć
- raczej tak
- raczej nie
- tak
- nie

Wykres 41. Jaką formę wsparcia powinien oferować OPS?

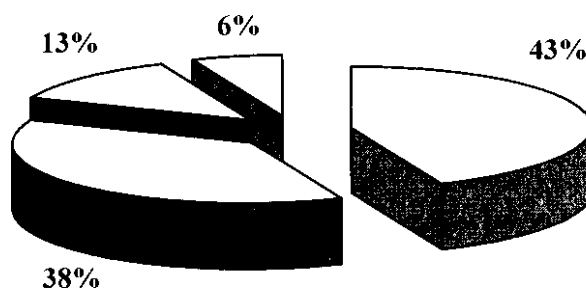

- praca socjalna
- doradztwo
- aktywizacja bezrobotnych
- wsparcie rzeczowe
- pomoc finansowa

Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

W kwestii oceny pomocy udzielanej przez OPS, łącznie 36% ankietowanych stwierdziło, iż jest ona raczej wystarczająca lub wystarczająca, a odmiennego zdania było w sumie 24% badanych. Co do form wsparcia, jakie powinien oferować OPS, ankietowani najczęściej wskazywali na pracę socjalną (28%), doradztwo (24%), aktywizację bezrobotnych i wsparcie rzeczowe (po 18%).

Wykres 42. Ocena pracy pracowników socjalnych

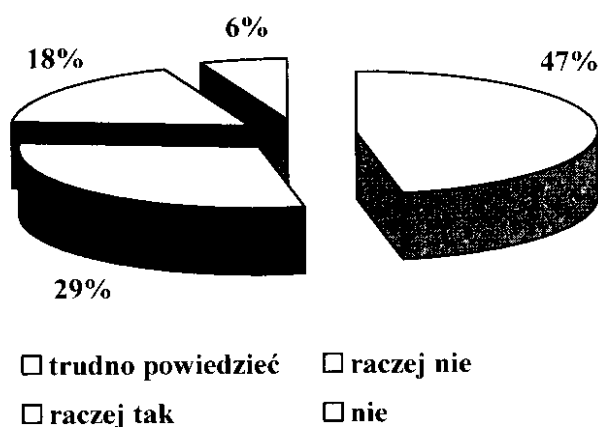
- dobrze
- nie mam zdania
- przeciętnie
- bardzo dobrze

Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Jeśli chodzi o ocenę pracy pracowników socjalnych, w sumie 49% badanych oceniło ją dobrze lub bardzo dobrze, a 13% przeciętnie. Zdania na ten temat nie miało 38% respondentów.

Uzupełnieniem poprzednio omawianych kwestii było pytanie o stopień zaspokajania potrzeb środowiska lokalnego przez działające na terenie gminy organizacje pozarządowe.

Wykres 43. Czy oferta pomocy świadczonej przez organizacje pozarządowe zaspokaja potrzeby środowiska lokalnego?

Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Oceniając adekwatność pomocy świadczonej przez organizacje pozarządowe w stosunku do potrzeb ludności gminy, 35% badanych wyraziło negatywne opinie. Przeciwnego zdania było 18% respondentów, a 47% nie sprecyzowało swojego stanowiska.

2.10. ANALIZA SWOT

Bardzo użyteczną metodą przy określaniu priorytetów rozwojowych jest coraz powszechniej stosowana w pracach nad strategią analiza SWOT. Nazwa SWOT jest akronimem angielskich słów: Strengths (mocne strony), Weaknesses (słabe strony), Opportunities (szanse w otoczeniu), Threats (zagrożenia w otoczeniu). Analiza SWOT jest efektywną metodą identyfikacji słabych i silnych stron organizacji oraz badania szans

i zagrożeń, jakie stoją przed organizacją. Analizę tę można z powodzeniem zastosować do dowolnego przedsięwzięcia, włącznie z programowaniem strategicznym.

Wnikliwe opracowanie SWOT jest istotnym etapem procesu planowania strategicznego. Przy właściwym opracowaniu stanowi punkt wyjściowy dla określania celów strategicznych oraz projektów socjalnych.

Analiza SWOT została przygotowana w miejscowym Ośrodku Pomocy Społecznej. Przedstawione poniżej czynniki obejmują:

- **siły** – wewnętrzne uwarunkowania o pozytywnym wpływie na sytuację społeczną,
- **słabości** – wewnętrzne uwarunkowania o negatywnym wpływie na sytuację społeczną,
- **szanse** – zewnętrzne uwarunkowania o pozytywnym wpływie na realizację celów,
- **zagrożenia** – zewnętrzne uwarunkowania o negatywnym wpływie na realizację celów.

Wynik prac obrazują prezentowane poniżej zestawienia. Dodać należy, że w analizie SWOT odniesiono się wyłącznie do kwestii społecznych.

Kwestia osób bezrobotnych

Mocne strony

- 1) niska skala bezrobocia na terenie gminy,
- 2) dobre przygotowanie pracowników pomocy społecznej do pracy z osobami bezrobotnymi.

Słabe strony

- 1) wysoka skala bezrobocia długotrwałego na terenie gminy,
- 2) występowanie zjawiska dziedziczenia bezrobocia,
- 3) niskie znaczenie wykształcenia jako wartości,
- 4) niski poziom wykształcenia osób bezrobotnych długotrwale oraz ich bierność w podnoszeniu kwalifikacji,
- 5) brak organizacji pozarządowych pomagających osobom bezrobotnym.

Szanse

- 1) zahamowanie wzrostu bezrobocia długotrwałego,
- 2) powiązanie programów dla bezrobotnych długotrwanie z programami rozwoju zasobów ludzkich, przekwalifikowań i reorganizacji,
- 3) wysoka mobilność migracyjna bezrobotnych.

Zagrożenia

- 1) brak partnerów społecznych w ramach rozwiązywania problemów osób bezrobotnych i długotrwanie bezrobotnych,
- 2) utrwalanie się zjawiska dziedziczenia bezrobocia,
- 3) niska mobilność zawodowa,
- 4) ograniczona dostępność kształcenia ustawicznego na obszarach wiejskich,
- 5) występowanie zjawiska wykluczenia społecznego w niektórych grupach społecznych,
- 6) występowanie zjawiska nielegalnego zatrudnienia, tzw. „szarej strefy”.

Kwestie dzieci, młodzieży i rodziny

Mocne strony

- 1) dostateczna ilość środków finansowych na pomoc i wsparcie dziecka i rodziny,
- 2) aktywna działalność pracowników służb społecznych na rzecz pomocy dzieciom i młodzieży,
- 3) warunki sprzyjające prowadzeniu skutecznej pracy socjalnej,
- 4) działalność samorządu gminnego w zakresie zapobiegania dysfunkcjom rodziny,
- 5) współpraca pomiędzy instytucjami zajmującymi się problematyką dzieci i młodzieży,
- 6) wspieranie przez samorząd organizacji pozarządowych i grup nieformalnych pracujących na rzecz dzieci, młodzieży i rodziny,
- 7) prowadzenie analiz potrzeb dzieci i młodzieży,
- 8) dobry dostęp dzieci i młodzieży do różnorodnych form zorganizowanego spędzania czasu wolnego,
- 9) upowszechnianie idei wolontariatu wśród dzieci i młodzieży,
- 10) aktywność władz samorządu lokalnego w zakresie pozyskiwania środków unijnych na realizację programów kierowanych do dzieci i młodzieży.

Słabe strony

- 1) słabo rozwinięta infrastruktura społeczna (brak wystarczających warunków lokalowych, budynków komunalnych, które można by było zagospodarować na rzecz dzieci, młodzieży i rodziny, szczególnie na obszarach poza centrum miasta Lomianki),
- 2) niedostateczna liczba ośrodków wsparcia dla rodzin w kryzysie.

Szanse

- 1) wzrastające znaczenie organizacji pozarządowych w pracy na rzecz pomocy dzieciom i młodzieży,
- 2) szansa na poprawę polityki społecznej wobec dzieci, młodzieży rodziny dzięki członkostwu Polski w Unii Europejskiej,
- 3) sprzyjające udzielaniu pomocy społecznej dzieciom i młodzieży przeniesienie części uprawnień organów centralnych na organy samorządowe,
- 4) prowadzenie przez szkoły programów profilaktycznych,
- 5) stabilność prawa w dziedzinie pomocy społecznej dziecku i rodzinie.

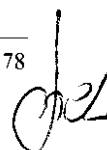
Zagrożenia

- 1) rozpad więzi społecznych i zanik kontroli społecznej,
- 2) występowanie zagrożeń dla prawidłowego funkcjonowania rodziny: uzależnień, rozpadu więzi rodzinnych, bezrobocia, przemocy w rodzinie i ubóstwa,
- 3) niezadawalający poziom współpracy pomiędzy szkołą a rodziną.

Kwestia osób uzależnionych

Mocne strony

- 1) dysponowanie stałymi środkami finansowymi na profilaktykę i rozwiązywanie problemów alkoholowych,
- 2) prawidłowe wykorzystywanie środków pochodzących z zezwoleń na sprzedaż alkoholu,
- 3) skutecznie wdrażanie corocznie uchwalanych programów przeciwdziałania alkoholizmowi i narkomanii,
- 4) dobrze przygotowana kadra do pracy z osobami uzależnionymi,
- 5) udział społeczności lokalnej w działaniach pomocowych,
- 6) aktywność samorządu w zakresie niwelowania problemu uzależnień poprzez działania, m.in. informacyjno-promocyjne i edukacyjne.

Słabe strony

- 1) brak dobrze przygotowanej bazy lokalowej dla potrzeb osób uzależnionych oraz ich rodzin (spotkania mitingowe, grupy wsparcia),
- 2) brak bazy leczenia odwykowego,
- 3) deficyt miejsc pobytu dla ofiar przemocy,
- 4) brak organizacji pozarządowych zajmujących się osobami uzależnionymi.

Szanse

- 1) traktowanie uzależnień jako problemu społecznego,
- 2) współpraca pomiędzy instytucjami z różnych dziedzin na rzecz przeciwdziałania uzależnieniom,
- 3) poprawa dostępu osób uzależnionych do informacji o możliwych formach pomocy.

Zagrożenia

- 1) niska skuteczność i efektywność działań podejmowanych na rzecz osób uzależnionych,
- 2) brak systemu wsparcia dla osób i rodzin wymagających specjalistycznej pomocy,
- 3) oznaki zmęczenia, bezsilności i bezradności w społeczeństwie,
- 4) izolowanie osób uzależnionych przez środowisko lokalne.

Kwestia ludzi bezdomnych

Mocne strony

- 1) możliwość określenia liczby i spersonalizowania osób bezdomnych,
- 2) dostrzeganie różnorodności problemu bezdomności,
- 3) angażowanie służb do działań na rzecz bezdomnych,
- 4) informowanie bezdomnych o ich prawach i możliwościach uzyskania pomocy.

Słabe strony

- 1) różnorodność i zmienność miejsc grupowania się osób bezdomnych,
- 2) brak indywidualnych programów wychodzenia z bezdomności,
- 3) brak odpowiedniej infrastruktury na poziomie lokalnym dla osób wychodzących z bezdomności,
- 4) brak organizacji pozarządowych niosących pomoc bezdomnym.

Szanse

- 1) zauważanie problemu bezdomności w polityce społecznej i systematyczne wprowadzanie działań osłonowych państwa dla osób bezdomnych,

Zagrożenia

- 2) brak programów pomocowych w zakresie budownictwa socjalnego,
- 3) niski stopień społecznej akceptacji osób bezdomnych,
- 4) ograniczanie praw obywatelskich osobom bezdomnym,
- 5) istnienie zjawiska długotrwałego bezrobocia wśród osób bezdomnych.

Kwestia ludzi starszych

Mocne strony

- 1) istnienie określonego standardu usług świadczonych na rzecz osób starszych,
- 2) dostateczny dostęp osób starszych do jednostek organizacyjnych pomocy społecznej,
- 3) przygotowanie kadry w świadczeniu pomocy osobom starszym.
- 4) wystarczająca ilość kadry zajmującej się problematyką osób starszych,
- 5) właściwy dostęp informacji o dostępnych formach pomocy społecznej,
- 6) aktywność wolontariuszy mogących świadczyć pomoc osobom starszym,
- 7) dokładne rozpoznanie potrzeb osób starszych,
- 8) działanie samorządu na rzecz aktywizacji osób starszych.

Słabe strony

- 1) wzrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym na terenie gminy,
- 2) niski poziom życia osób starszych,
- 3) ograniczona dostępność domów pomocy społecznej,
- 4) brak infrastruktury oraz brak warunków lokalowych na działalność na rzecz osób starszych.

Szanse

- 1) dostęp do szkoleń dla kadry realizującej pomoc osobom starszym,
- 2) dostosowywanie standardów usług do wymogów Unii Europejskiej,
- 3) wpływ postępu w medycynie na poprawę sytuacji zdrowotnej osób starszych,
- 4) realizacja potrzeb osób starszych w grupach środowiskowych (Stowarzyszenie Uniwersytet Trzeciego Wieku).

Zagrożenia

- 1) wzrost liczby osób samotnych,
- 2) ograniczona koordynacja działań podmiotów działających na rzecz osób starszych,
- 3) niesprzyjająca pomocy osobom w III wieku ogólna sytuacja społeczna i finansowa kraju.

Kwestia osób niepełnosprawnych

Mocne strony

- 1) aktywna działalność organizacji pozarządowych funkcjonujących w sferze niepełnosprawności, z którymi współpracują instytucje samorządowe,
- 2) przepływ informacji pomiędzy podmiotami pomocowymi,
- 3) zaangażowanie środowiska osób niepełnosprawnych w działalność samopomocy,
- 4) upowszechnianie w środowisku lokalnym pozytywnych wzorców postaw filantropijnych i charytatywnych, wolontariat.

Słabe strony

- 1) istnienie barier architektonicznych utrudniających pełen udział osób niepełnosprawnych w życiu społecznym,
- 2) brak świetlic środowiskowych, domów samopomocy dla osób niepełnosprawnych,
- 3) niedostateczna baza rehabilitacyjna dla osób niepełnosprawnych,
- 4) niepełne rozpoznanie liczby osób niepełnosprawnych,
- 5) niska aktywność osób niepełnosprawnych w życiu społecznym.

Szanse

- 1) wzrost społecznej akceptacji osób niepełnosprawnych,
- 2) edukowanie o rozumieniu potrzeb osób niepełnosprawnych,
- 3) współpraca sektora publicznego z pozarządowym w dziedzinie pomocy osobom niepełnosprawnym,
- 4) likwidowanie barier architektonicznych.

Zagrożenia

- 1) nierównomierne korzystanie ze środków pozabudżetowych i pomocowych,
- 2) zmniejszająca się liczba miejsc pracy dla osób niepełnosprawnych,
- 3) niesprzyjająca pomocy osobom niepełnosprawnym sytuacja ekonomiczno-

gospodarcza kraju.

- 4) wzrost zapotrzebowania na placówki opieki stacjonarnej, usługi opiekuńcze i stacjonarne.

Rozwój kadr i służb pomocowych

Mocne strony

- 1) posiadanie wyspecjalizowanej kadry pracowników pomocy społecznej.
- 2) posiadanie pracowników kompleksowo zajmujących się rodzinami z różnymi problemami,
- 3) współpraca z Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w zakresie rozwiązywania lokalnych problemów społecznych,
- 4) prowadzenie działań socjalnych z rodziną,
- 5) współpraca z Policją, Strażą Miejską i innymi podmiotami publicznymi i pozarządowymi.

Słabe strony

- 1) brak możliwości kształcenia osób w zakresie usług opiekuńczych,
- 2) trudności w pozyskaniu wykwalifikowanej kadry w zakresie pomocy społecznej,
- 3) niski poziom warunków lokalowych Ośrodka Pomocy Społecznej uniemożliwiający wprowadzenie szerszego zakresu działalności.

Szanse

- 1) stałe doskonalenie zawodowe pracowników pomocy społecznej,
- 2) współpraca różnych instytucji prowadzonych przez różne podmioty na rzecz pomocy społecznej.

Zagrożenia

- 1) postrzeganie instytucji OPS-u jako podmiotu działającego wyłącznie na rzecz osób niewydolnych życiowo,
- 2) brak akceptacji społecznej dla osób korzystających z pomocy Ośrodka.

2.11. ZASOBY UMOŻLIWIAJĄCE ROZWIĄZYWANIE PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH

Zasobami umożliwiającymi rozwiązywanie problemów społecznych określamy instytucje znajdujące się na terenie gminy lub obejmujące swym zasięgiem działania jej mieszkańców, które funkcjonują w obszarze polityki społecznej i rozwiązują dane problemy. Są to zarówno jednostki samorządowe, jak i niepubliczne, na przykład organizacje pozarządowe.

2.11.1. INSTYTUCJE OFERUJĄCE POMOC I WSPARCIE

Instytucje oferujące pomoc i wsparcie prezentujemy w formie kart informacyjnych, które najtrafniej oddają możliwości udzielania wsparcia i pomocy mieszkańcom gminy. Karty zasobów zostały opracowane w ramach prac nad strategią i wskazują także pojawiające się w jednostkach potrzeby i możliwości rozwoju.

Ośrodek Pomocy Społecznej w Łomiankach

ul. Szpitalna 7, 05-092 Łomianki.

1. PODMIOT PROWADZĄCY:

Gmina miejsko-wiejska Łomianki.

2. CO OFERUJE (ZAKRES USŁUG):

Ośrodek, realizując zadania wynikające m.in. z ustawy o pomocy społecznej, koordynuje rozwiązywanie problemów społecznych w gminie. Kadre OPS stanowią: kierownik, czterech pracowników socjalnych i dziesięciu pozostałych pracowników.

3. DO KOGO SKIEROWANA JEST OFERTA JEDNOSTKI (KATEGORIE I LICZBA KLIENTÓW):

Oferta jednostki skierowana jest do mieszkańców gminy, którzy znajdują się w trudnej sytuacji materialno-bytowej i zdrowotnej.

4. UDZIAŁ W SZKOLENIACH KADRY ZATRUDNIONEJ W OPS-ie:

Kadra OPS uczestniczy w różnych formach doszkalania i podnoszenia swoich kwalifikacji, wśród których wymienić należy następujące szkolenia: „EFS dla OPS – zasady pisania projektu”, „Projekty systemowe dla OPS – PO KL”, „OPS jako kreator lokalnej polityki społecznej”, „Projekty unijne”, „Szkolenie nt. ustawy o postępowaniu

wobec dłużników alimentacyjnych oraz o zaliczce alimentacyjnej”, „Program aktywności lokalnej – projekty systemowe PO KL”, „Tworzenie projektów systemowych w ramach PO KL”, „Kontrakt socjalny narzędziem realizacji projektów socjalnych”, „Fundusz alimentacyjny, świadczenia rodzinne oraz zaliczka alimentacyjna”, „Zaliczka alimentacyjna – czy to już koniec?”, „Polityka zabezpieczenia społecznego w samorządzie – fundusz jednak w OPS”, „Rachunkowość funduszu alimentacyjnego oraz dotacje rozwojowe PO KL”, „Skuteczna praca w środowiskach patologicznych, zastosowanie profilaktyki i odpowiednich narzędzi badawczych przy diagnozowaniu problemu”, „Postępowanie wyjaśniające w pomocy społecznej na tle wywiadu środowiskowego i kontraktu socjalnego”, „Perspektywy realizacji projektów systemowych 2009-2013”.

Dom Pomocy Społecznej w Sadowej

Sadowa, ul. Jagodowa 2, 05-092 Łomianki.

1. PODMIOT PROWADZĄCY:

Powiat Warszawski Zachodni.

2. CO OFERUJE (ZAKRES USŁUG):

Zgodnie z ustawą o pomocy społecznej, dom pomocy społecznej świadczy usługi bytowe, opiekuńcze oraz wspomagające w zakresie i formach wynikających z indywidualnych potrzeb osób w nim zamieszkujących.

3. DO KOGO SKIEROWANA JEST OFERTA JEDNOSTKI (KATEGORIE I ILOŚĆ KLIENTÓW):

Oferta jednostki skierowana jest do 100 osób niepełnosprawne intelektualnie, objętych całodobową opieką.

4. PROPOZYCJE W ZAKRESIE ROZWOJU PLACÓWKI (POTRZEBY):

- rozbudowa budynku rehabilitacyjno-administracyjnego o pomieszczenia do rehabilitacji i terapii,
- spełnienie wymogów w zakresie bezpieczeństwa przeciwpożarowego, tj. wymiana windy, wykonanie odrębnej sieci hydrantów przeciwpożarowych wewnątrz i na zewnątrz,
- przeprowadzenie prac termoizolacyjnych: ocieplenie ścian na zewnątrz, wymiana stolarki okiennej,
- ukończenie pieszych ciągów komunikacyjnych wokół budynku.

Warsztaty Terapii Zajęciowej

Sadowa, ul. Jagodowa 2, 05-092 Łomianki.

1. PODMIOT PROWADZĄCY:

Społeczna Pomoc – Stowarzyszenie Dom.

2. CO OFERUJE (ZAKRES USŁUG):

Rehabilitacja psychologiczna, społeczna i zawodowa osób niepełnosprawnych intelektualnie.

3. DO KOGO SKIEROWANA JEST OFERTA JEDNOSTKI (KATEGORIE I ILOŚĆ KLIENTÓW):

Oferta jednostki skierowana jest do 30 osób z orzeczoną stopniem niepełnosprawności i wskazaniem do udziału w zajęciach WTZ.

4. PROPOZYCJE W ZAKRESIE ROZWOJU PLACÓWKI (POTRZEBY):

- poszerzenie zakresu zajęć rehabilitacyjnych,
- doposażenie pracowni (komputery, sprzęt stolarski itp.),
- współpraca ze środowiskiem (integracyjne imprezy o zasięgu gminnym).

2.11.2. ORGANIZACJE POZARZĄDOWE

Na terenie gminy Łomianki zarejestrowanych jest 50 organizacji pozarządowych aktywnie działa około 20. Jest również 5 parafii rzymskokatolickich i 7 domów zakonnych. Samorząd gminy dysponuje uregulowaniami określonymi przez odpowiedni akt prawa miejscowego, dotyczący współpracy z organizacjami należącymi do sektora pozarządowego, tj. Uchwałą Nr XLVI/337/2009 Rady Miejskiej w Łomiankach z dnia 10 grudnia 2009 roku w sprawie programu i zasad współpracy w 2010 r. Gminy Łomianki z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego. Na jej mocy podejmuje współpracę z tymi organizacjami w zakresie:

- profilaktyki (przeciwdziałanie narkomanii, alkoholizmowi i innym uzależnieniom),
- kultury, oświaty i wychowania,
- upowszechniania kultury fizycznej.

Współpraca gminy z organizacjami pozarządowymi może mieć charakter finansowy i pozafinansowy. Współpraca o charakterze finansowym polega na zleceniu przez gminę realizacji zadań publicznych organizacjom pozarządowym w formie powierzenia lub wspierania realizacji tych zadań. Współpraca o charakterze pozafinansowym może być realizowana w następujących formach:

- udostępnianie (w miarę możliwości) lokali komunalnych,
- pomoc w uzyskiwaniu środków finansowych z innych źródeł,
- tworzenie wspólnych programów,
- promocja działalności organizacji pozarządowych,
- udzielanie rekomendacji organizacjom pozarządowym,
- wzajemne informowanie się o planowanych kierunkach działalności,
- tworzenie wspólnych zespołów o charakterze doradczym i inicjatywnym,
- konsultowania z organizacjami pozarządowymi aktów normatywnych,
- założenie i aktualizacja bazy danych o lokalnych organizacjach,
- pomoc w nawiązywaniu kontaktów i współpracy.

Każda społeczność, w której istnieją silne więzi społeczne, winna organizować współpracę między samorządem a organizacjami pozarządowymi, aby współdziałać w kierunku uzupełnienia i usprawnienia instytucjonalnych form pomocy.

2.12. PODSUMOWANIE CZĘŚCI DIAGNOSTYCZNEJ

Diagnozę problemów społecznych na terenie gminy Łomianki sporządzono korzystając z szeregu możliwości pozyskania informacji od jednostek organizacyjnych samorządu terytorialnego, jednostek pozarządowych oraz instytucji współdziałających w szeroko rozumianym obszarze polityki społecznej. Nie poprzestając na analizie źródeł zastanych, korzystano ze źródeł wywołanych, tj. badań ankietowych i analizy SWOT.

Sumując uzyskane informacje i nakładając wyniki diagnozy na zakres możliwości kompetencyjnych samorządu, można wskazać najważniejsze obszary problemowe, których rozwiązanie powinno stać się przedmiotem troski samorządu lokalnego, a są one treścią części programowej niniejszego dokumentu.

Uznano, iż w pierwszej kolejności należy zaprogramować działania służące rozwijaniu współpracy z organizacjami pozarządowymi. Jakość świadczonych usług społecznych powinna, bowiem ulegać poprawie także poprzez ściślejsze współdziałanie z przedstawicielami sektora pozarządowego.

Równie istotne jest podejmowanie działań mających na celu poprawę sytuacji rodziny. W tym zakresie należy przeciwdziałać dysfunkcjom opiekuńczo-wychowawczym, które osłabiają rodziny, a tym samym nie pozwalają w pełni zaspokoić potrzeb rozwojowych dziecka oraz wspierać rodziny i osoby zagrożone wykluczeniem społecznym.

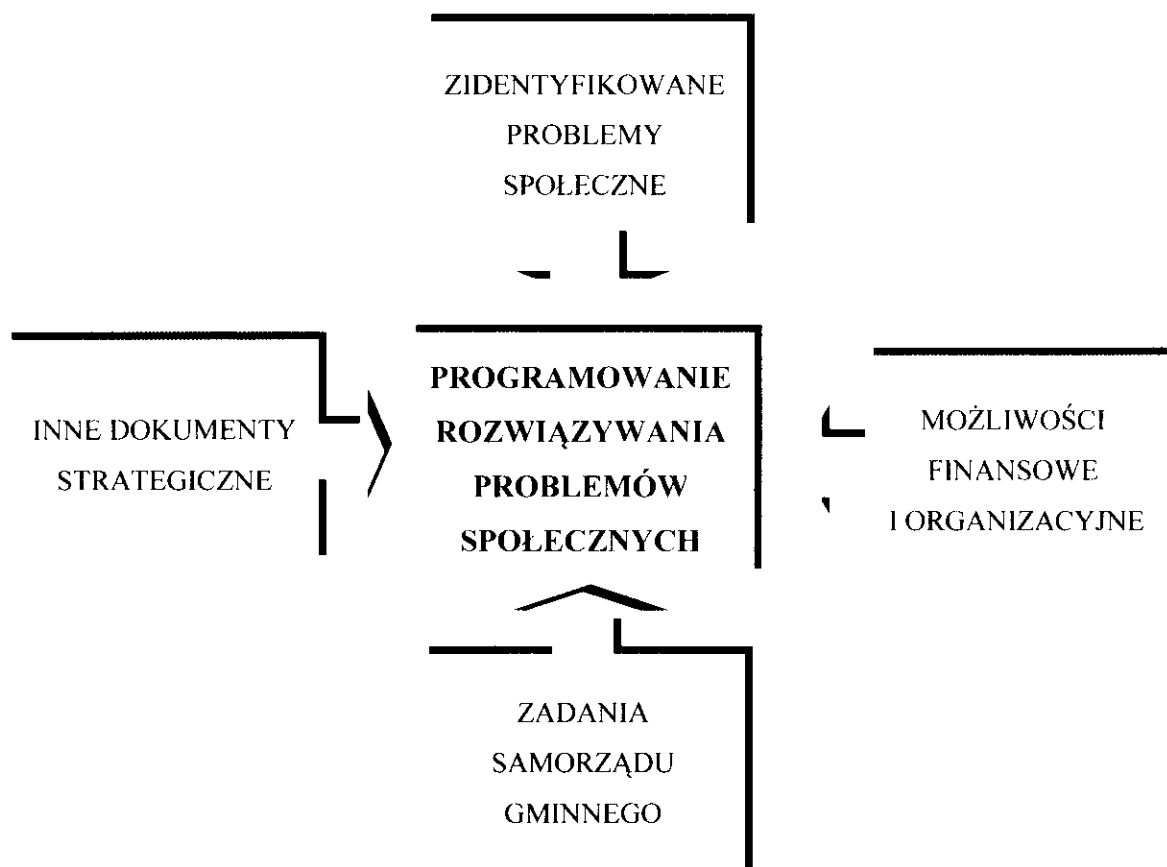
Odpowiedniego wsparcia należy także udzielić osobom starszym i niepełnosprawnym – grupom szczególnie podatnym na marginalizację i wykluczenie społeczne. Wraz z wiekiem nasilają się, bowiem problemy zdrowotne i zwiększa się liczba osób dotkniętych niepełnosprawnością.

Tworząc politykę społeczną na poziomie lokalnym, zgodnie z zasadami pomocniczości i partycypacji społecznej, nie sposób nie dostrzec w dokumencie programowym powyższych kwestii i wskazać dla nich właściwych możliwości rozwoju.

Poniższy diagram przedstawia związek zidentyfikowanych w procesie badawczym problemów społecznych z czynnikami, które należy brać pod uwagę w programowaniu działań służących rozwiązywaniu problemów społecznych środowiska lokalnego. Oczywiście wpływ poszczególnych czynników jest złożony i niejednorodny. Największe znaczenie przy projektowaniu działań mają możliwości kompetencyjne samorządu lokalnego oraz warunki finansowe, nieco mniejsze, choć także istotne, inne dokumenty strategiczne omówione w części wstępnej.

Diagram 2. Związek zidentyfikowanych problemów społecznych z programowaniem działań

3. CZĘŚĆ PROGRAMOWA

W tej części dokumentu przedstawiono najistotniejsze założenia polityki społecznej gminy na najbliższe lata. Zostały one ujęte w formie misji, celów strategicznych, celów operacyjnych i kierunków działań.

3.1. MISJA

**SOLIDARNI MIESZKAŃCY GMINY ŁOMIANKI,
AKTYWNI WE WSPIERANIU RODZIN
I ROZWIĄZYWANIU PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH,
ZGODNIE Z ZASADAMI PRZEZORNOŚCI
I DOBRA WSPÓLNEGO**

3.2. CELE STRATEGICZNE, OPERACYJNE I KIERUNKI DZIAŁAŃ

Poniższe diagramy przedstawiają zidentyfikowane obszary problemowe oraz wyznaczone cele strategiczne i operacyjne.

Diagram 2. Obszar problemowy 1

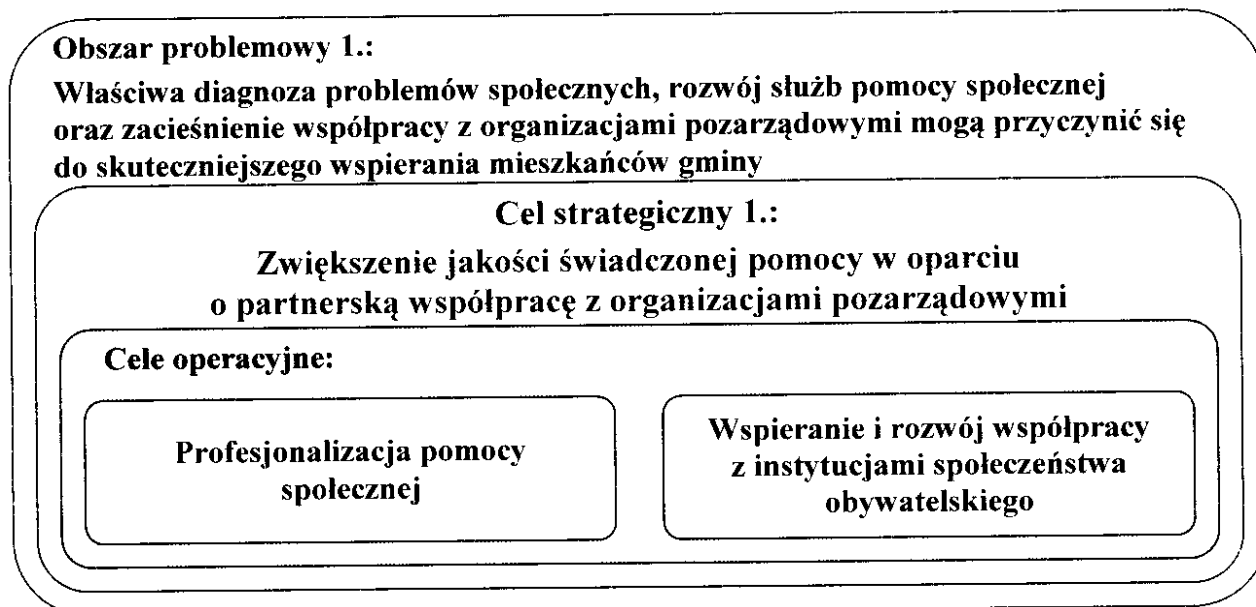
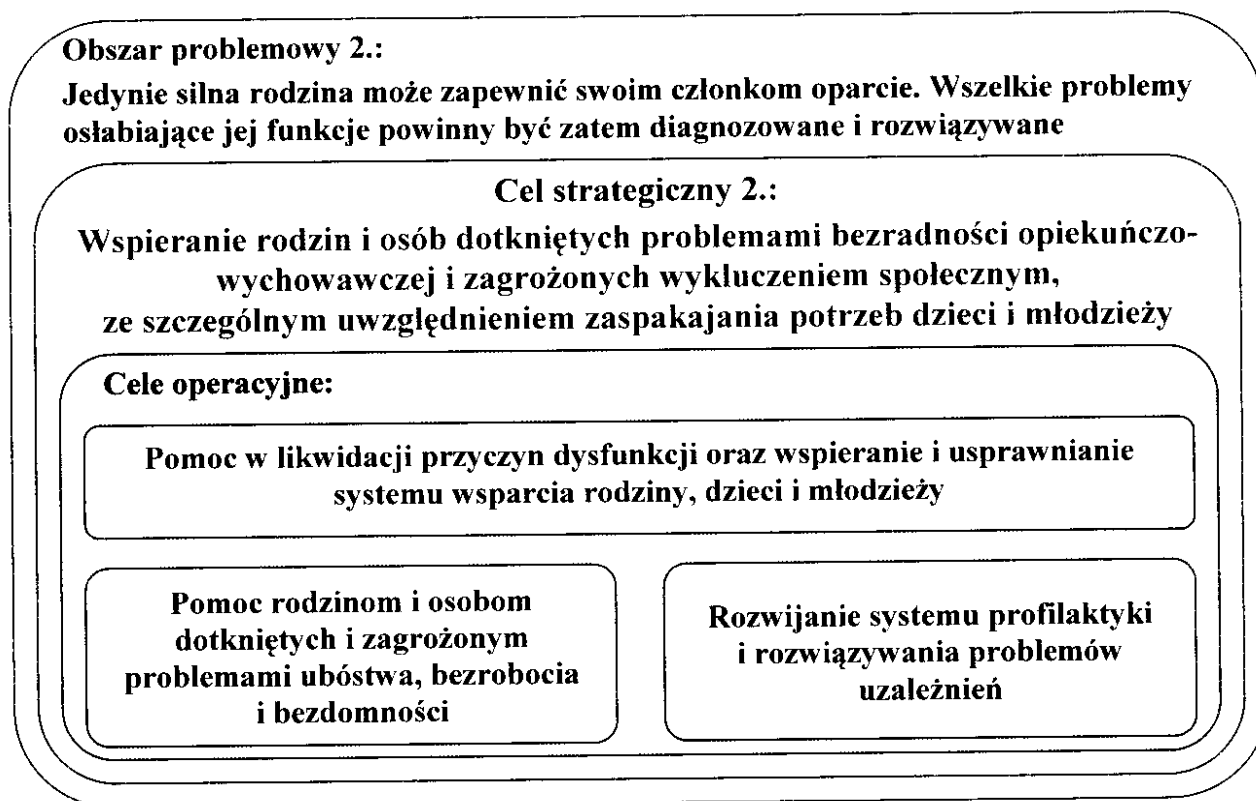

Diagram 3. Obszar problemowy 2

Diagram 4. Obszar problemowy 3

Obszar problemowy 3.:

Wzrost liczby osób starszych stwarza konieczność zapewnienia tej grupie odpowiednich usług . Wraz z wiekiem nasilają się problemy zdrowotne oraz zwiększa się liczba osób niepełnosprawnych

Cel strategiczny 3.:

Poprawa jakości życia osób starszych i niepełnosprawnych

Cel operacyjny:

**Wsparcie seniorów oraz aktywizowanie osób niepełnosprawnych,
niepełnosprawnych intelektualnie i chorych psychicznie**

Cel strategiczny 1.:

<p style="text-align: center;">Zwiększenie jakości świadczonej pomocy w oparciu o partnerską współpracę z organizacjami pozarządowymi</p>
--

Cele operacyjne:

- 1.1. Profesjonalizacja pomocy społecznej.
- 1.2. Wspieranie i rozwój współpracy z instytucjami społeczeństwa obywatelskiego.

Kierunki działań do celu operacyjnego 1.1.:

- 1.1.1. Systematyczna diagnoza i monitoring istniejących problemów społecznych.
- 1.1.2. Systematyczne wzmacnianie kadr Ośrodka Pomocy Społecznej poprzez dokształcanie i zwiększenie liczby pracowników socjalnych do poziomu zgodnego z zapisami ustawy o pomocy społecznej.
- 1.1.3. Doskonalenie systemu informacyjnego o możliwościach udzielania pomocy społecznej i wsparcia mieszkańcom gminy, m.in. poprzez dostępne środki przekazu, np. stronę internetową, gazetę lokalną.

Kierunki działań do celu operacyjnego 1.2.:

- 1.2.1. Wspomaganie inicjatyw społecznych i inspirowanie rozwoju idei samopomocy.
- 1.2.2. Realizacja zadań dotyczących rozwiązywania problemów społecznych w gminie w jak najszerszym zakresie przez organizacje społeczne, kościół katolicki i inne kościoły, związki wyznaniowe, fundacje, stowarzyszenia, pracodawców, osoby fizyczne i prywatne.
- 1.2.3. Zwiększenie dostępu do informacji o działalności organizacji pozarządowych funkcjonujących na terenie gminy.
- 1.2.4. Wspieranie rozwoju organizacji pozarządowych oraz świadczenie poradnictwa w zakresie pozyskiwania grantów i dotacji, środków finansowych z innych źródeł niż samorządowe.
- 1.2.5. Koordynacja działań organizacji pozarządowych już funkcjonujących na terenie gminy poprzez: systematyczny przepływ informacji o podejmowanych inicjatywach, regularne spotkania, wymianę doświadczeń.

- 1.2.6 Promowanie idei wolontariatu i pozyskiwanie wolontariuszy do współpracy w realizowaniu zadań dotyczących rozwiązywania problemów społecznych.
- 1.2.7 Utworzenie Gminnego Centrum Wolontariatu, przy współpracy z organizacjami pozarządowymi.

Czas realizacji działań:

Horyzont czasowy realizacji strategii, tj. lata 2010-2020.

Odpowiedzialni za realizację kierunków działań:

Burmistrz Miasta oraz Rada Miejska, jednostki organizacyjne samorządu gminnego, w tym jednostki organizacyjne pomocy społecznej.

Środki finansowe:

Budżet samorządu lokalnego, środki pozyskane z funduszy zewnętrznych: rządowych, pozarządowych, unijnych, programów celowych.

Partnerzy:

Instytucje rządowe, naukowe, samorządowe, organizacje społeczne, ze szczególnym uwzględnieniem organizacji pozarządowych.

Cel strategiczny 2.

Wspieranie rodzin i osób dotkniętych problemami bezradności opiekuńczo-wychowawczej i zagrożonych wykluczeniem społecznym, ze szczególnym uwzględnieniem zaspakajania potrzeb dzieci i młodzieży

Cele operacyjne:

- 2.1. Pomoc w likwidacji przyczyn dysfunkcji oraz wspieranie i usprawnianie systemu wsparcia rodziny, dzieci i młodzieży.
- 2.2. Pomoc rodzinom i osobom dotkniętym i zagrożonym problemami ubóstwa, bezrobocia i bezdomności.
- 2.3. Rozwijanie systemu profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień.

Kierunki działań do celu operacyjnego 2.1.:

- 2.1.1. Systematyczna praca socjalna z rodzinami z problemem opiekuńczo-wychowawczym polegająca na:
  - diagnozie deficytów w zakresie pełnienia ról rodzicielskich, wydolności opiekuńczo-wychowawczej, zaniedbań względem dzieci.
  - diagnozie – ocenie sytuacji dziecka w rodzinie, środowisku szkolnym, rówieśniczym.
- 2.1.2. Zapewnienie rodzinom, dzieciom i osobom samotnie wychowującym dzieci szerszego dostępu do poradnictwa specjalistycznego (pedagog, psycholog, prawnik), w tym także terapii rodzinnej.
- 2.1.3. Pomoc materialna dla osób samotnie wychowujących dzieci i rodzin pozostających w trudnej sytuacji ekonomicznej realizowana przez Ośrodek Pomocy Społecznej z systemu pomocy społecznej i świadczeń rodzinnych.
- 2.1.4. Tworzenie zespołów interdyscyplinarnych do spraw interwencji w sytuacjach zagrażających rodzinom, w tym dzieciom i młodzieży.
- 2.1.5. Szkolenie i podnoszenie kwalifikacji kadry specjalistów do pracy z rodziną i dziećmi.
- 2.1.6. Zwiększenie dostępności i rozszerzenie oferty świetlic działających na terenie gminy, oferujących pomoc dzieciom z rodzin z trudnościami opiekuńczo-wychowawczymi poprzez: dożywianie, właściwą opiekę pedagogiczną, pomoc

w rozwiązywaniu trudności szkolnych, możliwość konstruktywnego spędzania czasu wolnego, nabywanie przez dzieci różnych umiejętności społecznych koniecznych do samodzielnego funkcjonowania w dorosłym życiu.

- 2.1.7. Zwiększenie dostępności opieki przedszkolnej poprzez zwiększenie liczby miejsc w placówkach funkcjonujących na terenie gminy.
- 2.1.8. Dożywianie dzieci i młodzieży z rodzin zagrożonych ubóstwem, wykluczeniem społecznym i marginalizacją.
- 2.1.9. Systematyczne współdziałanie Ośrodka Pomocy Społecznej z placówkami oświatowymi w celu bieżącej analizy sytuacji dzieci i młodzieży uczęszczających do szkół, a w szczególności przeciwdziałanie pojawiającym się patologiom.
- 2.1.10. Systematyczna współpraca z istniejącymi w powiecie jednostkami zapewniającymi dzieciom opiekę i wsparcie.
- 2.1.11. Systematyczna współpraca z sądem rodzinnym oraz kuratorami sądowymi dla dzieci i młodzieży.
- 2.1.12. Współuczestnictwo w kampaniach medialnych i informacyjnych organizowanych przez inne podmioty pomocy społecznej (PCPR, ROPS, inne).
- 2.1.13. Opracowanie i realizacja gminnego systemu profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną.
- 2.1.14. Zapewnienie dzieciom i młodzieży szerszego dostępu do alternatywnych form spędzania czasu wolnego, m.in. poprzez zwiększenie liczby zajęć pozalekcyjnych i pozaszkolnych (zajęcia muzyczne, plastyczne, koła zainteresowań, turnieje sportowe, festyny rodzinne, wycieczki), dostępu do placówek oświatowo-wychowawczych (rozbudowa i modernizacja placówek, doposażenie w pomoce dydaktyczne), dóbr kultury (rozbudowa i modernizacja infrastruktury, organizowanie imprez kulturalnych) oraz zaplecza rekreacyjno-sportowego (rozbudowa i modernizacja obiektów, organizacja imprez sportowych, aktywizacja turystyki), organizowanie i dofinansowanie wypoczynku letniego i zimowego.
- 2.1.15. Zacieśnienie współpracy z partnerami społecznymi w realizacji pomocy dziecku i rodzinie.

- 2.1.16. Inicjowanie i rozwój różnych form integracji rodzin ze społecznością lokalną
  - wspieranie wypoczynku rodzinnego, organizowanie imprez integracyjnych
  - we współpracy z organizacjami pozarządowymi.
- 2.1.17. Upowszechnianie informacji o podmiotach świadczących pomoc dziecku i rodzinie.

Kierunki działań do celu operacyjnego 2.2.:

- 2.2.1. Zmniejszanie skutków ubóstwa poprzez systematyczną pomoc finansową i rzeczową realizowaną przez Ośrodek Pomocy Społecznej.
- 2.2.2. Objęcie pracą socjalną osób marginalizowanych, w tym ubogich i bezrobotnych (ze szczególnym uwzględnieniem osób po 45 roku życia i długotrwale pozostających bez pracy), aby zachęcać je do systematycznego poszukiwania zatrudnienia, wzięcia udziału w kursach i szkoleniach umożliwiających zmianę lub podniesienie kwalifikacji zawodowych.
- 2.2.3. Systematyczne doszkalać pracowników socjalnych w zakresie wdrażania nowych instrumentów w pracy socjalnej – kontraktu socjalnego.
- 2.2.4. Wspieranie, tworzenie i realizowanie programów wsparcia rodzin i osób ubogich, rodzin wielodzietnych zagrożonych ubóstwem oraz pochodzących z nich dzieci (dożywianie w szkołach, wyprawka szkolna, wypoczynek letni i zimowy, bilety na imprezy sportowe i kulturalne, opłaty w placówkach oświatowych itp.).
- 2.2.5. Wspieranie programów propagujących i promujących w środowiskach zagrożonych utratą bezpieczeństwa socjalnego postawy aktywne, pomoc sąsiedzka oraz inicjowanie powstawania grup samopomocy.
- 2.2.6. Prowadzenie akcji charytatywnych w środowisku lokalnym na rzecz rodzin i osób dotkniętych i zagrożonych problemem ubóstwa.
- 2.2.7. Aktywna współpraca z organizacjami pozarządowymi działającymi w obszarze i na rzecz przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu.
- 2.2.8. Współpraca z Powiatowym Urzędem Pracy w zakresie monitorowania zjawiska bezrobocia na terenie gminy, obejmująca m.in. organizowanie stażów absolwenckich i przygotowania zawodowego, prac interwencyjnych, robót

publicznych i prac społecznie użytecznych, szkoleń i kursów umożliwiających zmianę kwalifikacji zawodowych.

- 2.2.9. Współdziałal w programach realizowanych z Europejskiego Funduszu Społecznego przez instytucje pomocy i integracji społecznej.
- 2.2.10. Wsparcie osób zagrożonych bezdomnością i bezdomnych m.in. poprzez informowanie o dostępnych formach pomocy.
- 2.2.11. Prowadzenie działań osłonowych na rzecz osób bezdomnych, m.in. pomoc materialna, rzeczowa (w tym w formie dożywiania), medyczna, poradnictwo specjalistyczne, opracowywanie i realizowanie indywidualnych programów wychodzenia z bezdomności.

Kierunki działań do celu operacyjnego 2.3:

- 2.3.1. Monitorowanie problemu uzależnień na terenie gminy.
- 2.3.2. Zintensyfikowanie stosownych form profilaktyki alkoholowej i narkotykowej kierowanej w szczególności do dzieci i młodzieży.
- 2.3.3. Podnoszenie kwalifikacji kadry nauczycielskiej w obszarze profilaktyki uzależnień poprzez szkolenia.
- 2.3.4. Budowanie skutecznych form kontroli prawnej i społecznej nad szkodliwymi formami postępowania osób nadużywających alkoholu.
- 2.3.5. Zwiększanie świadomości społeczności lokalnej co do zagrożeń wynikających ze stosowania używek – organizowanie spotkań i pogadarek z udziałem przedstawicieli służby zdrowia, policji, wspieranie akcji informacyjnych o skutkach sięgania po używki.
- 2.3.6. Prowadzenie wśród dzieci i młodzieży edukacji eliminującej czynniki zagrażające prawidłowemu funkcjonowaniu społecznemu i psychologicznemu – promowanie zdrowego stylu życia.
- 2.3.7. Zapewnienie dzieciom i młodzieży szerszego dostępu do alternatywnych form spędzania czasu wolnego.
- 2.3.8. Zwiększenie skuteczności i dostępności leczenia i terapii osobom uzależnionym i współuzależnionym w zakresie nowoczesnych strategii i metod rozwiązywania problemów uzależnień oraz wzmacnianie efektów leczenia – rozszerzenie oferty działającego na terenie gminy Punktu Konsultacyjnego, zwiększenie dostępności

Izby Wyrzeźwień i Poradni Terapii Uzależnień od Alkoholu i Wspólzależnienia w Warszawie, tworzenie grup samopomocowych.

2.3.9. Zwiększenie dostępu do poradnictwa specjalistycznego dla osób uzależnionych i współzależnionych.

2.3.10. Przeciwdziałanie przemocy domowej i zaniedbaniom w rodzinach dotkniętych problemem uzależnień:

- systematyczne diagnozowanie problemu,
- rozwój i wdrażanie procedury „Niebieskiej Karty”,
- prowadzenie działań interwencyjnych na rzecz ofiar przemocy,
- wdrażanie programów pracy ze sprawcami przemocy,
- wspieranie działań na rzecz ograniczania przemocy domowej,
- tworzenie miejsc pobytu dla ofiar przemocy w rodzinie,
- opracowanie i realizacja gminnego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Czas realizacji działań:

Horyzont czasowy realizacji strategii, tj. lata 2010-2020.

Odpowiedzialni za realizację kierunków działań:

Burmistrz Miasta oraz Rada Miejska, jednostki organizacyjne samorządu gminnego, w tym jednostki organizacyjne pomocy społecznej i placówki oświatowe, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

Środki finansowe:

Budżet samorządu lokalnego, środki pozyskane z funduszy zewnętrznych: rządowych, pozarządowych, unijnych, programów celowych.

Partnerzy:

Instytucje rządowe, naukowe, samorządowe, organizacje społeczne, ze szczególnym uwzględnieniem organizacji pozarządowych.

Cel strategiczny 3.:

Poprawa jakości życia osób starszych i niepełnosprawnych

Cel operacyjny:

- 3.1. Wsparcie seniorów oraz aktywizowanie osób niepełnosprawnych, niepełnosprawnych intelektualnie i chorych psychicznie.

Kierunki działań do celu operacyjnego 3.1.:

- 3.1.1. Systematyczny monitoring i analiza potrzeb mieszkańców będących w wieku poprodukcyjnym oraz niepełnosprawnych.
- 3.1.2. Zapewnienie opieki osobom starszym i niepełnosprawnym w miejscu ich zamieszkania, w szczególności poprzez: propagowanie aktywnego i zdrowego stylu życia, ułatwienie kontaktu z placówkami służby zdrowia (w tym zwiększenie dostępu do lekarzy specjalistów), placówkami rehabilitacyjnymi (m.in. poprzez rozwój funkcjonujących na terenie gminy Warsztatów Terapii Zajęciowej oraz zapewnienie transportu do ośrodków rehabilitacyjnych), wspieranie rodziny w opiece nad chorym w domu, uwrażliwienie społeczności lokalnej na potrzeby osób starszych i niepełnosprawnych (rozwój wolontariatu na rzecz usług sąsiedzkich) oraz rozwijanie usług opiekuńczych (w szczególności poprzez podnoszenie kwalifikacji kadry oraz zwiększenie liczby opiekunek, co ma bezpośredni wpływ na jakość świadczonych usług) i specjalistycznych usług opiekuńczych.
- 3.1.3. Rozwijanie aktywnych form spędzania czasu wolnego przez osoby starsze i niepełnosprawne, w tym organizowanie cyklicznych spotkań integracyjnych, zaspokajanie potrzeb kulturalno-społecznych i rekreacyjnych.
- 3.1.4. W przypadku wyczerpania wszystkich możliwości zapewnienia opieki w miejscu zamieszkania – umieszczenie osób wymagających całodobowej opieki w zakładach opiekuńczo-leczniczych lub domach opieki społecznej.
- 3.1.5. Utworzenie domu dziennego pobytu dla osób niepełnosprawnych.
- 3.1.6. Wspieranie materialne i rzeczowe (m.in. w formie dożywiania) osób w podeszłym wieku, samotnych i niepełnosprawnych.

- 3.1.7. Podejmowanie współpracy z sektorem rządowym, pozarządowym i samorządowym, kościołem katolickim, prowadzącymi akcje na rzecz osób starszych i niepełnosprawnych.
- 3.1.8. Tworzenie klas integracyjnych w placówkach oświatowych.
- 3.1.9. Współpraca z Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie, Państwowym Funduszem Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych i Powiatowym Urzędem Pracy w zakresie:
- likwidacji barier architektonicznych, w szczególności w obiektach użyteczności publicznej,
  - aktywizacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych (m.in. w zakresie zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze).
- 3.1.10. Inicjowanie wolontariatu wśród społeczności lokalnej (ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i młodzieży) na rzecz opieki nad osobami starszymi i niepełnosprawnymi.
- 3.1.11. Wsparcie osób niepełnosprawnych intelektualnie i chorych psychicznie w samodzielnym funkcjonowaniu, w szczególności poprzez opiekę medyczną, poradnictwo socjalne i pomoc materialną.

Czas realizacji działań:

Horyzont czasowy realizacji strategii, tj. lata 2010-2020.

Odpowiedzialni za realizację kierunków działań:

Burmistrz Miasta oraz Rada Miejska, jednostki organizacyjne samorządu gminnego, w tym jednostki organizacyjne pomocy społecznej.

Środki finansowe:

Budżet samorządu lokalnego, środki pozyskane z funduszy zewnętrznych: rządowych, pozarządowych, unijnych, programów celowych.

Partnerzy:

Instytucje rządowe, naukowe, samorządowe, organizacje społeczne, ze szczególnym uwzględnieniem organizacji pozarządowych.

3.3. MONITORING I WDRAŻANIE STRATEGII

3.3.1. MONITORING I EWALUACJA

Monitoring i ewaluacja zapisów strategicznych polegają na systematycznej ocenie realizowanych działań oraz modyfikacji kierunków działania w przypadku istotnych zmian społecznych, które mogą pojawić się poprzez zmianę regulacji prawnych czy też narastanie poszczególnych dolegliwości społecznych. Całościowa ocena wymaga odpowiedzi na pytania o zgodność ocenianej polityki z przyjętymi wartościami i zasadami. Ewaluacja jest działalnością z natury normatywną, gdyż z jednej strony wykorzystuje się w niej istniejące normy, z drugiej zaś w jej wyniku mogą pojawić się propozycje wprowadzenia nowych norm i procedur. Jest także działalnością instrumentalną, ponieważ jej podstawowym celem jest dostarczenie podmiotom polityki społecznej praktycznej wiedzy potrzebnej przy podejmowaniu decyzji.

Monitoring i ewaluacja dokumentu będą prowadzone przez **zespół wdrażający zespół oceniający strategię**, powołane przez burmistrza odrębnym zarządzeniem, a w jego skład wchodzić będą m.in.: zastępca burmistrza, kierownik Ośrodka Pomocy Społecznej oraz inne osoby wskazane przez burmistrza, reprezentujące podmioty mające wpływ na kształtowanie rozwoju społecznego gminy Łomianki. Zasady działania zespołów zostaną określone przez burmistrza stosownym zarządzeniem.

Zespół oceniający strategię winien ocenić poziom wdrażania poszczególnych celów i kierunków działań raz na rok, następnie przygotować raport monitoringowy. Zespół swoją ocenę powinien przekazać burmistrzowi i radzie, sugerując przyjęcie ewentualnych zmian w strategii integracji i rozwiązywania problemów społecznych.

3.3.2. WSKAŹNIKI STOPNIA EFEKTYWNOŚCI REALIZACJI STRATEGII

Do oceny wdrażanych działań i zaplanowanych w ramach Strategii Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych celów wykorzystane zostaną wskaźniki monitoringowe. W tym celu, aby móc jasno określić stopień efektywności realizacji strategii, dla każdego celu operacyjnego wyznaczono wskaźniki oceny efektywności jego

realizacji. Prezentowana poniżej lista nie wyczerpuje wszystkich wskaźników, jakie mogą być zastosowane w procesie monitorowania strategii. W miarę rozwoju systemu monitorowania strategii będą mogły zostać zidentyfikowane nowe wskaźniki, które w odpowiedni sposób będą charakteryzować przebieg realizacji podejmowanych działań.

Proponowane wskaźniki oceny efektywności realizacji kierunków działań wyznaczonych w ramach poszczególnych celów strategicznych i operacyjnych

Cel strategiczny 1

Cel operacyjny 1.1.

- liczba beneficjentów systemu pomocy społecznej,
- liczba pracowników Ośrodka Pomocy Społecznej,
- liczba świadczeniobiorców systemu pomocy społecznej przypadających na 1 pracownika socjalnego,
- liczba pracowników Ośrodka Pomocy Społecznej uczestniczących w szkoleniach,
- stopień dostępności informacji o możliwych formach pomocy społecznej.

Cel operacyjny 1.2.

- liczba inicjatyw społecznych i grup samopomocowych,
- liczba organizacji pozarządowych realizujących zadania dotyczące rozwiązywania problemów społecznych,
- stopień dostępności informacji o organizacjach pozarządowych funkcjonujących na terenie gminy,
- liczba wspieranych zadań realizowanych przez organizacje pozarządowe przy wsparciu finansowym gminy,
- liczba wspólnych spotkań przedstawicieli sektora pozarządowego,
- liczba wolontariuszy,
- stopień zaawansowania działań mających na celu utworzenie Gminnego Centrum Wolontariatu.

Cel strategiczny 2

Cel operacyjny 2.1.

- liczba rodzin objętych pracą socjalną,
  - liczba osób i rodzin objętych poradnictwem specjalistycznym oraz liczba porad,
  - liczba osób i rodzin korzystających ze wsparcia z systemu pomocy społecznej i świadczeń rodzinnych,
  - liczba przeprowadzonych interwencji oraz liczba osób nimi objętych,
  - liczba szkoleń dla kadry specjalistów do pracy z rodziną i dziećmi oraz liczba osób nimi objętych,
  - liczba uruchomionych świetlic oraz liczba dzieci objętych ich wsparciem,
  - liczba miejsc w placówkach przedszkolnych oraz liczba dzieci do nich uczęszczających,
  - liczba dzieci i młodzieży objętych dożywianiem,
  - liczba spotkań przedstawicieli Ośrodka Pomocy Społecznej i placówek oświatowych,
  - liczba dzieci objętych pomocą przez powiatowe jednostki zapewniające opiekę i wsparcie,
  - liczba rodzin objętych kuratelą sądową oraz liczba dzieci w nich przebywających,
  - liczba nieletnich objętych kuratelą sądową,
  - liczba kampanii medialnych i informacyjnych, w których brano udział,
  - liczba opracowanych programów w obszarze wspierania dziecka i rodziny,
  - liczba i rodzaj alternatywnych form spędzania czasu wolnego dla dzieci i młodzieży oraz liczba osób z nich korzystających,
  - liczba wspólnych inicjatyw różnych podmiotów działających w gminie na rzecz dziecka i rodziny,
  - stopień powszechności informacji o podmiotach świadczących pomoc dziecku i rodzinie.
-
- **Cel operacyjny 2.2.**
  - liczba osób i rodzin objętych wsparciem z systemu pomocy społecznej z powodu ubóstwa.

- liczba osób marginalizowanych objętych pracą socjalną,
  - liczba pracowników socjalnych objętych doksztalcaniem w zakresie wdrażania nowych instrumentów w pracy socjalnej,
  - liczba programów wsparcia ubogich oraz liczba osób nimi objętych,
  - liczba akcji charytatywnych w środowisku lokalnym przeprowadzonych na rzecz rodzin i osób dotkniętych i zagrożonych problemem ubóstwa,
  - liczba inicjatyw realizowanych we współpracy z organizacjami pozarządowymi,
  - liczba osób bezrobotnych na terenie gminy, w tym liczba osób objętych przez Powiatowy Urząd Pracy różnymi formami wsparcia,
  - liczba opracowanych i realizowanych projektów w celu pozyskania środków z Europejskiego Funduszu Społecznego oraz liczba osób nimi objętych,
  - liczba osób zagrożonych bezdomnością i bezdomnych objętych pracą socjalną,
  - liczba osób oczekujących na schronienie i korzystających ze schronienia,
  - liczba osób objętych działaniami osłonowymi.
- **Cel operacyjny 2.3.**
  - liczba osób i rodzin objętych wsparciem z systemu pomocy społecznej z powodu alkoholizmu i narkomanii,
  - liczba badań diagnostycznych przeprowadzonych w obszarze uzależnień oraz liczba osób nimi objętych,
  - liczba realizowanych programów profilaktycznych oraz liczba osób nimi objętych,
  - liczba szkoleń dla kadry nauczycielskiej w obszarze profilaktyki uzależnień oraz liczba osób nimi objętych,
  - liczba podmiotów objętych kontrolami przez Gminną Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
  - liczba przedsięwzięć służących zwiększeniu świadomości społeczności lokalnej co do zagrożeń wynikających z uzależnień oraz liczba osób nimi objętych,
  - liczba realizowanych programów w zakresie promocji zdrowego stylu życia oraz liczba osób nimi objętych,
  - liczba i rodzaj alternatywnych form spędzania czasu wolnego dla dzieci i młodzieży oraz liczba osób z nich korzystających,

- liczba osób objętych wsparciem przez Gminny Punkt Konsultacyjny,
- liczba osób z terenu gminy objętych wsparciem przez Izbę Wyrzeźwień i Poradnię Terapii Uzależnień od Alkoholu i Współzależnienia,
- liczba grup samopomocowych,
- liczba osób objętych poradnictwem specjalistycznym oraz liczba porad,
- liczba osób i rodzin objętych wsparciem z systemu pomocy społecznej z powodu przemocy w rodzinie,
- liczba przypadków zastosowania procedury "Niebieskiej Karty" oraz liczba osób nią objętych.
- liczba interwencji na rzecz ofiar przemocy,
- liczba dostępnych miejsc pobytu dla ofiar przemocy w rodzinie,
- liczba opracowanych programów w celu przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Cel strategiczny 3

• Cel operacyjny 3.1

- liczba osób w wieku poprodukcyjnym i ich udział w ogóle mieszkańców,
- liczba osób dotkniętych niepełnosprawnością,
- liczba realizowanych programów w zakresie promocji zdrowego stylu życia oraz liczba osób nimi objętych,
- liczba i rodzaj świadczonych usług oraz liczba osób nimi objętych,
- liczba opiekunek środowiskowych,
- liczba zorganizowanych imprez oraz liczba ich uczestników,
- stopień zaawansowania działań mających na celu utworzenie Dziennego Domu Pobytu,
- liczba osób starszych i niepełnosprawnych objętych wsparciem z systemu pomocy społecznej liczba wspólnych inicjatyw różnych podmiotów działających na rzecz osób starszych i niepełnosprawnych,
- liczba klas integracyjnych w placówkach oświatowych oraz liczba osób do nich uczęszczających,
- liczba zlikwidowanych barier architektonicznych,
- liczba osób z terenu gminy objętych rehabilitacją społeczną i zawodową,

- liczba wolontariuszy,
- liczba osób niepełnosprawnych, niepełnosprawnych intelektualnie i chorych psychicznie objętych wsparciem oraz liczba i rodzaj świadczonych im usług,
- liczba osób umieszczonych w zakładach opiekuńczo-leczniczych.
- liczba osób skierowanych do domów pomocy społecznej.

Powyższe wskaźniki są w większości dostępne w zbiorach statystyki publicznej oraz w zasobach informacyjnych instytucji zajmujących się pomocą społeczną. Część danych może być zbierana okresowo poprzez badania ankietowe wśród mieszkańców gminy oraz w kluczowych dla rozwiązywania problemów społecznych instytucjach.

Ostateczny kształt systemu monitoringu powinien zostać skorelowany z projektami, które będą realizowane w ramach strategii. Najpowszechniej wskaźniki lokalnej efektywności osiąganych celów są pogrupowane wokół najważniejszych obszarów realizacyjnych strategii i odnoszą się do poszczególnych zagadnień. Podstawowymi wskaźnikami, jakie mogą być przyjęte dla pomiaru efektywności wdrażania strategii, są wskaźniki ekonomiczne i społeczne.

- **Ekonomiczne:** stopień poniesionych nakładów, koszty jednostkowe uzyskania efektu, ilość środków finansowych przeznaczonych na realizację danego projektu.
- **Społeczne:** liczba programów i projektów socjalnych zrealizowanych w odniesieniu do poszczególnych celów strategicznych, liczba uczestników szkoleń i warsztatów, ocena wartości merytorycznej realizowanych projektów, inicjatywy społeczne w obszarze aktywizacji i integracji społecznej.

3.3.3. CECHY PROGRAMÓW I PROJEKTÓW

Strategia integracji i rozwiązywania problemów społecznych będzie skuteczna, o ile przedstawiciele samorządu lokalnego znajdą zasoby umożliwiające budowę i realizację programów celowych zgodnych z przyjętymi kierunkami działań. Programy można realizować w okresach rocznych, dłuższych lub krótszych, w zależności od charakteru danego projektu. Przy budowie projektów znaczenie będą miały środki, które Rada Miejska rocznie będzie przeznaczala na ten cel. Projekty winny być realizowane w ramach:

- własnych zasobów samorządu (np. projekty OPS).
- poprzez organizacje pozarządowe,
- poprzez inne instytucje zewnętrzne.

Projekty i programy będą przyjmowane przez Radę. Projekty i programy realizowane w ramach strategii powinny być zgodne z przyjętymi kierunkami działań. Ponadto powinny je cechować: efektywność, skuteczność i celowość.

- **Efektywność** – jest to jedna z najbardziej pożądanых cech polityki społecznej i jednocześnie kryterium jej oceny. Stosowana jest w polityce społecznej w znaczeniach nadawanych jej przez ekonomię, prakseologię i socjologię. Jest to relacja między osiągniętymi bądź planowanymi celami (korzyściami) danego działania a ponoszonymi lub planowanymi nakładami. Można tego dokonać dwoma sposobami: osiągając maksymalny stopień realizacji celu przy danym nakładzie zasobów (zwiększenie wydajności) lub używając minimalnego nakładu środków, by w jak największym stopniu zbliżyć się do realizacji celu (oszczędzanie zasobów). Efektywne programy, realizowane w ramach strategii, rozwiązują jedną kwestię społeczną, nie przyczyniając się do powstania nowych. Służą zachowaniu równowagi między interesami różnych grup społecznych oraz podnoszą poziom zaspokajania potrzeb społeczeństwa, oszczędnie i wydajnie dysponując posiadanymi środkami.
- **Skuteczność** – jest to zgodność między stanem rzeczy, określanym jako skutek danego działania, a zakładanym celem. Skuteczność jest stopniowalna: za skuteczne uznaje się nie tylko działania, których skutki są tożsame z celem, ale i te, które zbliżają do jego osiągnięcia. Skuteczność jest oceną, dla której punktem odniesienia jest wzorzec stanu docelowego. Ten stan docelowy w polityce społecznej może być postrzegany bardziej konkretnie – jako pożądane i zaplanowane zmiany w jakiejś dziedzinie życia społecznego (np. ograniczanie obszarów biedy).
- **Celowość** – jest to cecha oznaczająca dotarcie z danym programem do środowiska osób rzeczywiście go potrzebujących. Ocena celowości powinna się opierać na rzetelnie przeprowadzonej diagnozie problemu.

4. UWAGI KOŃCOWE

Zapisy zawarte w strategii będą realizowane w ramach kierunków poszczególnych działań, w zależności od posiadanych przez samorząd i pozyskanych z zewnątrz środków finansowych.

Inne dokumenty programowe w zakresie lokalnej polityki społecznej powinny być zgodne z wytyczonymi w niniejszym dokumencie celami strategicznymi i kierunkami działań. Powinny je również rozwijać i uszczegóławiać. Odnosi się to zarówno do programów przyjmowanych przez organy samorządu corocznie, jak i dokumentów wieloletnich, m.in. do:

- *Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,*
- *Systemu Profilaktyki i Opieki nad Dzieckiem i Rodziną,*
- *Programu Współpracy z Organizacjami Pozarządowymi,*
- *Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie,*
- *Programu Przeciwdziałania Narkomanii.*

Autorzy niniejszego dokumentu pragną złożyć serdeczne podziękowania tym wszystkim, którzy przyczynili się do identyfikacji najważniejszych problemów społecznych środowiska lokalnego, oraz mają nadzieję na dalszą współpracę prowadzącą do zmiany społecznej.

SPIS DIAGRAMÓW, TABEL I WYKRESÓW

Diagramy:

Diagram 1. Metodologia opracowania dokumentu strategii

Diagram 2. Związek zidentyfikowanych problemów społecznych z programowaniem działań

Diagram 3. Obszar problemowy 1

Diagram 4. Obszar problemowy 2

Diagram 5. Obszar problemowy 3

Tabele:

Tabela 1. Rodzaje świadczeń realizowanych przez OPS w latach 2006-2008

Tabela 2. Najistotniejsze powody przyznawania pomocy społecznej przez OPS w latach 2006-2008

Tabela 3. Zaliczki alimentacyjne przyznane przez OPS w latach 2006-2008

Tabela 4. Świadczenia z funduszu alimentacyjnego przyznane przez OPS w 2008 roku

Tabela 5. Dodatki mieszkaniowe wypłacone przez OPS w latach 2006-2008

Tabela 6. Problemy występujące w szkole i w domu rodzinnym uczniów

Tabela 7. Liczba dzieci objętych opieką przez PPP i przyczyny wsparcia

Tabela 8. Populacje osób, u których występują różne kategorie problemów alkoholowych

Wykresy:

Wykres 1. Ludność gminy w wieku 13 lat i więcej według poziomu wykształcenia w 2002 roku

Wykres 2. Ludność gminy według głównego źródła utrzymania w 2002 roku

Wykres 3. Ludność gminy według płci z końcem 2008 roku

Wykres 4. Struktura wiekowa mieszkańców gminy z końcem 2006 roku

Wykres 5. Struktura wiekowa mieszkańców gminy z końcem 2007 roku

Wykres 6. Struktura wiekowa mieszkańców gminy z końcem 2008 roku

Wykres 7. Wydatki OPS-u na pomoc społeczną w gminie w latach 2006-2008

Wykres 8. Osoby objęte pomocą społeczną w gminie w latach 2006-2008

- Wykres 9. Liczba osób korzystających z systemu pomocy społecznej a ludność gminy w 2008 roku
- Wykres 10. Struktura demograficzna odbiorców pomocy społecznej w gminie w 2008 roku (liczba osób w rodzinach)
- Wykres 11. Struktura odbiorców pomocy społecznej powyżej 18 lat w gminie ze względu na aktywność zawodową w 2008 roku (według decyzji administracyjnych)
- Wykres 12. Wydatki OPS na świadczenia rodzinne w latach 2006-2008
- Wykres 13. Świadczenia rodzinne przyznane przez OPS w 2008 roku
- Wykres 14. Stopa bezrobocia w powiecie warszawskim zachodnim, w województwie mazowieckim i w kraju w latach 2003-2008 (w %)
- Wykres 15. Bezrobotni i osoby aktywne zawodowo pracujące z terenu gminy z końcem 2008 roku
- Wykres 16. Bezrobotni z terenu gminy według wieku z końcem 2008 roku
- Wykres 17. Bezrobotni z terenu gminy według czasu pozostawania bez pracy z końcem 2008 roku
- Wykres 18. Bezrobotni z terenu gminy według stażu pracy z końcem 2008 roku
- Wykres 19. Bezrobotni z terenu gminy według wykształcenia z końcem 2008 roku
- Wykres 20. Środki finansowe służące rozwiązywaniu problemów uzależnień na terenie gminy w latach 2006-2008
- Wykres 21. Osoby niepełnosprawne a ludność gminy w 2002 roku
- Wykres 22. Osoby niepełnosprawne w gminie według ekonomicznych grup wieku w 2002 roku
- Wykres 23. Osoby niepełnosprawne w gminie w wieku 13 lat i więcej według poziomu wykształcenia w 2002 roku
- Wykres 24. Osoby niepełnosprawne w gminie według aktywności ekonomicznej w 2002 roku
- Wykres 25. Przestępstwa odnotowane na terenie gminy w 2008 roku
- Wykres 26. Środowiska zagrożone ubóstwem
- Wykres 27. Przyczyny popadania w ubóstwo
- Wykres 28. Środowiska zagrożone uzależnieniami
- Wykres 29. Skala problemu uzależnień
- Wykres 30. Czy oferta pomocy osobom uzależnionym jest wystarczająca?

- Wykres 31. Problemy społeczne dotykające osoby starsze
- Wykres 32. Czy oferta pomocy osobom starszym jest wystarczająca?
- Wykres 33. Czy osoby niepełnosprawne są akceptowane w środowisku lokalnym?
- Wykres 34. Czy oferta pomocy osobom niepełnosprawnym jest wystarczająca?
- Wykres 35. Problemy społeczne dotykające osoby niepełnosprawne
- Wykres 36. Czy na terenie gminy zamieszkują osoby chore psychicznie?
- Wykres 37. Czy w rodzinach istnieje zjawisko przemocy domowej?
- Wykres 38. Czy czuje się Pani/Pan bezpiecznie w miejscu zamieszkania?
- Wykres 39. Źródło wiedzy na temat stanu bezpieczeństwa w gminie
- Wykres 40. Czy pomoc OPS-u jest wystarczająca?
- Wykres 41. Jaką formę wsparcia powinien oferować OPS?
- Wykres 42. Ocena pracy pracowników socjalnych
- Wykres 43. Czy oferta pomocy świadczonej przez organizacje pozarządowe zaspokaja potrzeby środowiska lokalnego?

PRZEWODNICZĄCY RADY

Marek Zielski